

Bosna i Hercegovina

Босна и Херцеговина

**Sud Bosne i Hercegovine
Суд Босне и Херцеговине**

Predmet br.: S1 1 K 006127 11 Krl

Datum: objavljivanja 14.09.2012.godine
pisanog otpravka 23.11.2012.godine

Pred sudskim vijećem u sastavu: sudija Gluhajić Staniša, predsjednik vijeća
sudija Jesenković Vesna
sudija Maksumić Šaban

PREDMET TUŽILAŠTVA BOSNE I HERCEGOVINE
protiv
Mikulić Dražena

PRESUDA

Tužilac Tužilaštva Bosne i Hercegovine: Remzija Smilagić

Branilac optuženog: advokat Raguž Damir
advokat Martinović Davor

SADRŽAJ

IZREKA PRESUDE

I. KRIVIČNI POSTUPAK.....	6
A. OPTUŽNICA I GLAVNI PRETRES.....	6
B. PROCESNE ODLUKE.....	8
(a) Odluka o isključenju javnosti za dio pretresa	8
(b) Određivanje mjera zaštite svjedocima	8
(c) Svjedočenje putem video konferencijske veze	9
(d) Ponovo otpočinjanje glavnog pretresa	10
C. DOKAZNI POSTUPAK.....	10
D. ZAVRŠNE RIJEČI.....	11
a. Tužilaštvo	11
b. Obrana optuženog	12
II. PRIMJENA MATERIJALNOG PRAVA.....	14
III. NALAZI SUDA –OSUĐUJUĆI DIO IZREKE PRESUDE.....	17
A. OBILJEŽJA BIĆA KRIVIČNOG DJELA RATNI ZLOČIN PROTIV CIVILNOG STANOVNIŠTVA	18
(a) Djelo počinioca mora biti počinjeno u suprotnosti sa međunarodnim pravom	18
(b) Kršenje mora biti počinjeno u vrijeme rata, oružanog sukoba ili okupacije;	22
(c) Djelo počinioca mora biti povezano sa ratom, oružanim sukobom ili okupacijom;	23
(d) Počinilac mora narediti ili počiniti djelo	24
(i) Tačka 1 – zlostavljanje Grebović Envera	24
(ii) Tačka 2– zlostavljanje zatvorenika “na žici”	37
B. INDIVIDUALNA ODGOVORNOST.....	39
C. ODMJERAVANJE KAZNE.....	40
IV. NALAZI SUDA –OSLOBAĐAJUĆI DIO IZREKE PRESUDE.....	41
(i) Tačka 1 -zlostavljanje zatvorenika Balavac Semira	41
(ii) Tačka 2 - zlostavljanje zatvorenika za vrijeme ručka i sa mlazom vode iz cistrene .	47
(iii) Tačka 3 -zlostavljanje malodobnog Đulić Emira	53
(iv) Tačka 4 – zlostavljanje i smrt zatvorenika Repak Emira	57
(v) Tačka 5.- zlostavljanje zatvorenika S-3.....	63
V. ODLUKA O TROŠKOVIMA.....	66
VI. ODLUKA O IMOVINSKOPRAVNIM ZAHTJEVIMA.....	67
VII. ANEKS (POPIS MATERIJALNIH DOKAZA)	67

U IME BOSNE I HERCEGOVINE!

Sud Bosne i Hercegovine, Odjel I za ratne zločine, u vijeću sastavljenom od sudija Gluhajić Staniše, kao predsjednika vijeća, te sudija Jesenković Vesne i Maksumić Šabana kao članova vijeća uz sudjelovanje pravne savjetnice Hota Čatović Sabine u svojstvu zapisničara, u krivičnom predmetu protiv optuženog Mikulić Dražena, zbog krivičnog djela Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačke a) i c) u vezi sa članom 180. stav 1. i članom 29. Krivičnog zakona BiH (KZ BiH), povodom optužnice Tužilaštva Bosne i Hercegovine broj: KT-RZ-21/05 od 16.08.2011.godine, izmjenjene dana 23.08.2012.godine, nakon održanog usmenog i javnog glavnog pretresa na kojem je u jednom dijelu bila isključena javnost, u prisustvu tužiteljice Tužiteljstva BiH, Smailagić Remzije, optuženog Mikulić Dražena i njegovih branilaca Martinović Davora i Raguž Damira, odvjetnika iz Ljubuškog donio je i dana 14.09.2012. godine, javno objavio slijedeću:

P R E S U D U

O P T U Ž E N I:

MIKULIĆ DRAŽEN, sin Drage i majke Marinke rođ. Arambašić rođen 19.04.1972. godine u ... gdje je i nastanjen na adresi ..., JMBG ..., ..., državljanin ... i ..., sa završenom srednjom školom, penzioner (invalidska penzija), prosječnog imovnog stanja, oženjen, otac tri malodobna djeteta, ne vodi se drugi krivični postupak,

I

K R I V J E

što je:

za vrijeme rata u Bosni i Hercegovini i oružanog sukoba između HVO-a i ARBiH, kao pripadnik VP HVO, u zatvoru u Dretelj, poznat pod nazivom logor Dretelj, na području opštine Čapljina u periodu od početka mjeseca jula do kraja mjeseca avgusta 1993. godine postupao suprotno odredbama člana 3. stav 1. tačka a) i c) Ženevske konvencije o zaštiti građanskih lica za vrijeme rata od 12. avgusta 1949. godine, tako što je

1. krajem mjeseca jula 1993. godine zajedno sa drugim neidentifikovanim vojnim policajcima HVO-a, u zatvoru poznat pod nazivom logor Dretelj, zatvorenika Grebović Envera izveo ispred hangara-prostorije u kojoj je bio zatvoren, pa ga fizički zlostavljali na način da su ga sa kundakom od puške, pištoljem, rukama i nogama više puta snažno udarili u predjelu glave i tijela, od kojih udaraca je Grebović Enveru tekla krv iz usta, nosa i glave, i od kojih je pao na koljena, a zatim ga Mikulić Dražen staklom od razbijene flaše porezao u predjelu prsa, pa se sageo nad njim, pio krv i rekao mu „napio sam se balijske krvi“, te ga prislonio uz vrata i

iz pištolja ispucao jedan metak iznad glave Grebović Envera, usljed čega je ovaj bio krvav i modar i trpio velike bolove i strah.

2. U periodu od kraja jula do kraja avgusta 1993.godine, u zatvoru pod nazivom logor Dretelj, naredio trojici neidentifikovanih zatvorenika iz samice-tamice da izađu i da se uhvate za žicu a zatvorenicima-redarima da ih tuku, što su ovi i učinili i udarali ih nogama i palijama u predjelu tijela, usljed čega su izvedeni zatvorenici iz samice trpili velike bolove.

dakle, za vrijeme rata u Bosni i Hercegovini, kršeći pravila međunarodnog prava nečovječno postupao prema zatvorenim civilima nanoseći istim velike bolove i strah

čime je pod tačkom 1. presude počinio krivično djelo ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačke c) u vezi sa članom 180. stav 1. i članom 29. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, a pod tačkom 2. presude krivično djelo ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačke c) u vezi sa članom 180. stav 1. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine,

II

pa ga Sud, za navedeno krivično djelo, na osnovu odredbi člana 285. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine (ZKP BiH) uz primjenu članova 39., 42. i 48. i 49. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine

O S U Đ U J E **NA KAZNU ZATVORA U TRAJANJU OD** **šest (6) godina**

III

Na osnovu primjene zakonskog propisa iz člana 56. KZ BiH, vrijeme provedeno u pritvoru po rješenju Suda BiH o određivanju pritvora od 14.09.2012.godine pa nadalje, ima se uračunati u izrečenu kaznu zatvora

IV

Na osnovu zakonskog propisa iz člana 188. stav 1. ZKP BiH u vezi sa članom 186. stav 2. istog zakona, optuženi Mikulić Dražen se obavezuje naknaditi troškove krivičnog postupka i paušal u iznosu koji će sud utvrditi posebnim rješenjem.

V

na osnovu odredbe člana 284. tačka c) ZKP BiH, **optuženi Mikulić Dražen:**

OSLOBADA SE OD OPTUŽBE

da je:

za vrijeme rata u Bosni i Hercegovini i oružanog sukoba između HVO-a i ARBiH, kao pripadnik VP HVO, u zatvoru u Dretelj, poznat pod nazivom logor Dretelj, na području opštine Čapljina u periodu od početka mjeseca jula do kraja mjeseca avgusta 1993. godine postupao suprotno odredbama člana 3. stav 1. tačka a) i c) Ženevske konvencije o zaštiti građanskih lica za vrijeme rata od 12. avgusta 1949. godine, tako što je:

1. početkom mjeseca avgusta 1993. godine u zatvoru poznat pod nazivom logor Dretelj, zatvorenika Balavac Semira fizički zlostavljao na način da ga je sa pendrekom i nogom obuvenom u čizmu više puta snažno udario u predjelu glave i tijela, zatim ga i Bešić Senad jednom udario šakom u predjelu glave, od kojih udaraca je ovaj pao na zemlju i trpio velike bolove,

2. u mjesecu julu i augustu 1993. godine, zajedno sa više neidentifikovanih vojnih policajaca HVO-a u zatvoru poznat pod nazivom logor Dretelj, zatvorenike iz prostorije zvana samica-tamica, više puta zlostijvali na način da su ih za vrijeme ručka udarali sa pendrekom, lopatom, lancem, kundakom i letvom u predjelu glave i tijela, zatim ih špricao sa jakim mlazom vode pod pritiskom iz cisterne, usljed čega su zatvorenici padali na beton, pa punio prostoriju samicu-tamicu sa vodom iz cisterne do visine oko pet centimetara u kojoj su boravili zatvorenici, usljed čega su ovi zatvorenici trpili velike bolove i strah

3. početkom mjeseca avgusta 1993. godine, u zatvoru pod nazivom logor Dretelj zlostavljao zatvorenika mlđb. Đulić Emira na način da mu je dao dvije gole žice i naredio mu da ih stavi na uši, što je ovaj i učinio, a koje je spojio na telefon pa rukama okretao ručku na telefonu, te na taj način proizvodio struju usljed kojih elektrošokova se mlđb. Đulić Emir tresao, tekla mu krv iz usta, nosa i ušiju, gubio svijest i pao na zemlju, te trpio velike bolove i otežano hodao

4. početkom mjeseca augusta 1993. godine zajedno sa trojicom neidentifikovanih vojnih policajaca HVO-a, u zatvoru poznat pod nazivom logor Dretelj naredio zatvorenicima Repak Emiru i Bešić Senadu da se tuku, što su ovi i učinili, i razmijenili više udaraca zatvorenim šakama-pesnicama u predjelu glave, pa Bešić Senad sa drvenom letvom udario još dva puta Repak Emira u predjelu glave, od kojih udaraca je ovaj pao na zemlju, pa je usljed povrede mozga i mekih tkiva glave kod Repak Emira nastupila smrt.

5. u periodu od kraja mjeseca jula do početka mjeseca augusta 1993. godine, zajedno sa četvoricom neidentifikovanih pripadnika HVO-a iz zatvora poznat pod nazivom logor Dretelj

izveo iz prostorije zvana samica-tamnica, dva puta zatvorenika S3, pa ga fizički zlostavljali na način da su ga sa rukama, nogama, kundacima i drvenim kolcem dužine oko 1 m više puta udarali u predjelu glave, tijela i nogu-tabana i jednom ga udarili nožem u predjelu noge-stopala, usljed čega je trpio velike bolove i strah

dakle za vrijeme rata u Bosni i Hercegovini, kršeći pravila međunarodnog prava nečovječno postupao, zlostavljao, učestvovao u zlostavljanju – namjernom nanošenju zatvorenim civilima tjelesnog i duševnog bola, povreda tjelesnog integriteta, naredio zatvorenicima da se tuku usljed čega je nastupila smrt, povreda ličnog dostojanstva, uvredljive i ponižavajuće postupke

čime bi počinio krivično djelo ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačke a) i c) u vezi sa članom 180. stav 1. i članom 29. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine.

VI

U odnosu na oslobađajući dio presude optuženi se, u skladu sa članom 188. stav 4. ZKP BiH u cjelosti oslobađa naknade troškova postupka, te isti padaju na teret budžetskih sredstava suda.

VII

Na osnovu člana 198. stav 2. ZKP BiH, oštećeni se, sa imovinskopravnim zahtjevima, upućuju na parnicu.

Obrazloženje

I. KRIVIČNI POSTUPAK

A. OPTUŽNICA I GLAVNI PRETRES

1. Tužilaštvo Bosne i Hercegovine je optužnicom broj KTRZ- 21/05 od 16.08.2011. godine koja je potvrđena dana 24.08.2011. godine, optužilo Mikulić Dražena za počinjenje krivičnog djela Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačka a) i c) u vezi sa članom 29. i članom 180. stav 1. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine. Optuženom se stavlja na teret protupravno ponašanje prema civilima bošnjačke nacionalnosti zatočenim u logoru Dretelj u ljeto 1993.godine za vrijeme rata na području Bosne i Hercegovine i u to vrijeme oružanog sukoba između Armije Republike Bosne i Hercegovine (Armije R BiH) i Hrvatskog vijeća obrane (HVO).

2. Optuženi Mikulić Dražen se dana 20.09.2011.godine izjasnio da nije kriv za

krivično djelo koje mu je optužnicom stavljeno na teret, nakon čega je spis dostavljen pretresnom vijeću.

3. Na predpretresnom ročištu održanom 03.11.2011.godine, u skladu sa odredbom člana 233.a ZKP BiH, razmatrana su pitanja relevantna za glavni pretres, odnosno za što efikasnije provođenje postupka. Glavni pretres počeo je dana 08.11.2011.godine čitanjem optužnice i izlaganjem uvodnih riječi tužilaštva i odbrane.

4. U uvodnoj riječi tužilaštvo je istaklo da će dokazima koji će biti provedeni na glavnom pretresu dokazati činjenične navode optužnice. Odbrana je koristila mogućnost da iznese uvodnu riječ, te je branilac optuženog istakao da je apsolutno nespornan povijesni kontekst događaja, te da je nesporno da je u srpnju i kolovozu 1993.godine postojao oružani sukob između HVO-a i Armije R BiH. Takođe je nesporna činjenica da je zatvor Dretelj bio očajno organizovan, neuslovan, da nije bilo hrane, da je bio prenatrpan i da je to bilo mjesto na kojem ljudi ne bi trebalo da borave, međutim, da je Dražen Mikulić tada bio običan vojnik, dvadestogodišnjak, koji sa tim uslovima u zatvoru nije imao veze. Kao nespornu činjenicu odbrana je istakla da je on od 15.06.1992.godine bio pripadnik vojne policije, međutim, da nije tačan navod iz optužnice da je on imao čin poručnika i nadporučnika, i nije imao nikakvu zapovjednu dužnost.

5. Kao značajnu činjenicu odbrana je istakla da je unutar kompleksa Dretelj postojao zatvor Dretelj, a tako i vojarna vojne policije Dretelj. Odbrana je navela da je optuženi u periodu srpanj i kolovoz u kompleksu Dretelj boravio svega tri puta, i to u vojarni vojne policije, ali ne u zatvoru, početkom srpnja kada je samo razdužio vojnu opremu, zatim 12. srpnja kada je hitno pozvan i odmah poslan za Mostar na lokalitet Heliodrom, te treći put 15.kolovoza nakon bolovanja, kada su ga poslali kući da čeka formiranje novog načelnog centra. Branilac je istakao da će odbrana dokazati da je dana 11.07.1993.godine optuženi bio u Splitu u Republici Hrvatskoj, a da je 15.07.1993.godine ranjen u izvlačenju ranjenih suboraca i da je u narednih mjesec dana mogao biti samo na bolovanju.

6. Nadalje, branilac je naveo da niko od svjedoka u istrazi nije prepoznao Mikulić Dražena, te da je moguće da se neko služio tuđim identitetom. Branilac je naročito istakao činjenicu da prilikom provođenja radnje prepoznavanja u istrazi ni jedan od saslušanih svjedoka nije prepoznao optuženog, ali da je indikativno da svih 18 svjedoka, bez obzira na obrazovanje i godine starosti izgovaraju identičnu rečenicu : „... a što ne znači da kada bih ga vidio, da ga ne bih prepoznao...“, stoga je zatražio da ukoliko tužilaštvo bude u sudnici tražilo prepoznavanje optuženog, to bude učinjeno isključivo u skladu sa pravilima ZKP-a, a ne na način da optuženi sjedi između dva branioca koji su obučeni u toge.

7. Kako bi se omogućilo pretresnom vijeću da se upozna sa lokacijama koje se pominju u optužnici i na suđenju, vijeće i strane u postupku su dana 02.12.2011.godine izvršile obilazak lokacije bivšeg zatvora poznatom po nazivom logor Dretelj

8. Dana 07.03.2012.godine, u toku izvođenja dokaza tužilaštva, održana je statusna konferencija u predmetu, kako bi se stranke i branilac izjasnile o mogućnosti promjene redosljeda izvođenja dokaza, a zbog zastoja u postupku do kojeg je došlo zbog problema u

organizaciji videokonferencijske veze radi saslušanja dva svjedoka tužilaštva koji se nalaze u Sjedinjenim američkim državama. Branilac je istakao da se protivi izmjeni redosljeda, obzirom da to nije u skladu sa konceptom odbrane optuženog koji se brani alibijem. Sud je uvažio navedene razloge, te je pretres odgođen i naloženo dalje poduzimanje radnji u cilju efikasnijeg prevazilaženja problema sa saslušanjem svjedoka putem videokonferencijske veze nakon čega je pretres nastavljen dana 23.03.2012.godine kada su svjedoci i saslušani.

9. Tužilaštvo BiH je dana 17.07.2012.godine dostavilo Sudu izmjenjenu optužnicu, na koju je odbrana izjavila prigovor, nakon kojeg je tužilaštvo ponovo izmjenilo optužnicu na pretresu od 23.08.2012.godine. Na takvu izmjenjenu optužnicu odbrana nije prigovarala, te je sud istu prihvatio i po istoj i postupao.

10. Dokazni postupak je završen na ročištu za glavni pretres od 23.08.2012.godine, nakon čega su odbrana i tužilaštvo iznijeli završne riječi.

B. PROCESNE ODLUKE

(a) Odluka o isključenju javnosti za dio pretresa

11. Tokom glavnog pretresa, a u skladu sa odredbama člana 235. ZKP BiH isključena je javnost u cilju zaštite ličnih podataka svjedoka. Naime, radilo se o kratkotrajnom isključenju javnosti za vrijeme dok je predsjedavajući vijeća razmatrao prijedlog Tužilaštva o mjerama zaštite za svjedoke sa pseudonimima S1, SH-1, S2 i S3.¹

12. Na pretresu održanom 23.12.2011.godine sud je odbio prijedlog tužilaštva da se isključi javnost za cijelo vrijeme davanja iskaza svjedoka S1. Tužilaštvo je predložilo isključenje javnosti kako bi svjedok mogao svjedočiti bez pritiska, pa je sud našao da za isključenje nisu bili ispunjeni zakonski uslovi, a i sam svjedok je nakon pojašnjenja predsjednika vijeća izjavio da javnost može biti prisutna u sudnici.

(b) Određivanje mjera zaštite svjedocima

13. Na prijedlog Tužilaštva, a po saslušanju svjedoka lično, sud je odredio zaštitne mjere svjedocima pod pseudonimima S1, SH-1, S2 i S3, i to mjere zaštite ličnih podataka svjedoka. Sud je primjenom odredbe člana 3. Zakona o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka (ZoZSP) našao da se radi o svjedoku pod prijetnjom i ugroženom svjedoku (svjedok S3), odnosno svjedoku pod prijetnjom (svjedoci S2 i S1).² Mjere zaštite određene su u skladu sa odredbom člana 13. stav 1. ZoZSP.

¹ Javnost je kratkotrajno isključena sa ročišta za glavni pretres 23.12.2011.godine, 26.01.2012.godine i 02.02.2012.godine

² Član 3. ZoZSP (1): " **Svjedok pod prijetnjom** je onaj svjedok čija je lična sigurnost ili sigurnost njegove porodice dovedena u opasnost zbog njegovog učešća u postupku, kao rezultat prijetnji,

14. Naime, svjedok S2 je na ročištu za glavni pretres od 02.02.2012.godine istakao da je svjedočio u nekoliko predmeta koji se bave događajima u logoru Dretelj i da je već bio izložen prijetnjama da odustane od svjedočenja, te smatra da bi, ukoliko se njegovi lični podaci objave javno, on ili njegova porodica mogli imati probleme i neprijatnosti. Odbrana nije istakla prigovor na tražene mjere zaštite ovom svjedoku. Svjedok S1 je na ročištu za glavni pretres od 23.12.2011.godine naveo da se osjeća nesigurnim i da osjeća bojazan da bi on i njegova porodica mogli biti u opasnosti zbog svjedočenja, te je uvaživši navedene razloge koje su naveli svjedoci sud odredio mjere zaštite njihovog identiteta, i u tom smislu i zabranu objave lika svjedoka u medijima. Naime, Sud je u oba slučaja našao da se radi o svjedocima pod prijetnjom obzirom da isti smatraju da postoji razumna osnova za bojazan da bi kao posljedica njihovog svjedočenja nastupila opasnost za njihovu ličnu bezbjednost i bezbjednost njihovih članova porodice.

15. Nadalje, uz ovu mjeru, sud je na ročištu za glavni pretres od 02.02.2012.godine svjedoku S3 odredio i dodatnu mjeru zaštite u smislu odredbe člana 3. ZoZSP i člana 9. istog zakona i to da se dozvoli svjedoku da svjedoči iz posebne prostorije, putem video linka iz razloga što se radi o ugroženom svjedoku koji je ozbiljno psihički traumatizovan okolnostima pod kojima se krivično djelo desilo, a kako bi mu sud omogućio da što potpunije i tačnije iznese svoj iskaz pred pretresnim vijećem. Naime, svjedok je istakao da ima velike traume zbog onoga što je preživjeo u logoru Dretelj, između ostalog i od optuženog, da je psihički nestabilan, ne spava, i tražio je pomoć psihijatra. Pored toga, istakao je da je kao pripadnik bošnjačkog naroda, u mjestu u kojem žive on i njegova porodica, izložen mogućoj opasnosti ili šikaniranju od strane pojedinaca, pripadnika istog naroda kome pripada i optuženi. Odbrana optuženog je istakla prigovor, nalazeći razloge koje je navelo tužilaštvo i optuženi nedovoljnim, obzirom da nema dokaza o direktnoj prijetnji od strane optuženog.

16. Svjedoku SH-1 je na ročištu za glavni pretres od 26.01.2012.godine uz mjeru zaštite ličnih podataka, određena i mjera zaštite lika svjedoka prema javnosti. Ovaj svjedok je pod istim mjerama zaštite svjedočio u postupku pred MKSJ, jer je utvrđeno da se radi o svjedoku koji je "izložen opasnosti ili riziku", te su mjere zaštite prema njemu ostale na snazi i u ovom postupku u skladu sa obavezom propisanom pravilom 75. (F) (i) *Pravilnika o postupku i dokazima MKSJ* (Pravilnik o postupku) da "mjere zaštite određene od strane MKSJ ostaju na snazi *mutatis mutandis* u svakom drugom postupku pred MKSJ ili nekoj drugoj jurisdikciji, sve dok ne budu ukinute, izmijenjene ili pojačane, u skladu sa procedurom propisnom tim pravilom".

(c) **Svjedočenje putem video konferencijske veze**

zastrašivanja ili sličnih radnji koje su vezane za njegovo svjedočenje, ili svjedok koji smatra da postoji razumna osnova za bojazan da bi takva opasnost vjerovatno proistekla kao posljedica njegovog svjedočenja. (2) **Ugroženi svjedok** je onaj svjedok koji je ozbiljno fizički ili psihički traumatizovan okolnostima pod kojima je izvršeno krivično djelo ili koji pati od ozbiljnih psihičkih poremećaja koji ga čine izuzetno osjetljivim... ".

17. Sud je prihvatio prijedlog tužilaštva da se svjedoci Đulić Emir i Grebović Enver saslušaju putem video konferencijske veze iz Sjedinjenih američkih država, obzirom da su isti naveli da zbog velike udaljenosti i ličnih problema socijalne prirode nisu u mogućnosti doći, odnosno da ne znaju kada će tačno biti u mogućnosti pristupiti na sud radi saslušanja. Sud je, obzirom na neizvjesnost i teškoće u dolasku ovih svjedoka, a imajući u vidu i potrebu za efikasnim provođenjem suđenja sa što manje odlaganja, uz poštovanje raspravnog načela i omogućavanje stranama u postupku da izvedu sve svoje dokaze kao i dužnost predsjednika vijeća da se stara za svestrano pretresanje predmeta, našao prijedlog opravdanim.

(d) **Ponovo otpočinjanje glavnog pretresa**

18. Na ročištu za glavni pretres dana 23.03.2012.godine predsjednik vijeća je u smislu odredbe člana 251.stav 2. ZKP ponovo otvorio glavni pretres, obzirom da je od posljednjeg ročišta koje je održano 16.02.2012. godine proteklo više od trideset dana. Obzirom na saglasnost stranaka i branilaca, optužnica se nije ponovo čitala, niti su ponovo provedeni dokazi, odnosno stranke su se saglasile da se koriste ranije dati iskazi svjedoka i vještaka na glavnom pretresu, te je dokazni postupak nastavljen. Zbog istih razloga, glavni pretres je ponovo otvoren i na ročištu od 23.08.2012.godine, kada je na isti način postupak nastavljen uz saglasnost stranaka bez ponovnog čitanja optužnice i provođenja dokaza.

C. DOKAZNI POSTUPAK

19. Na prijedlog Tužilaštva saslušano je osamnaest svjedoka, i to: Dedić Almir, Tabaković Hamzo, Balavac Semir, Sakoč Admir, Đuherić Mirhet, Šoše Hasan, Kovačević Mehmed, Dizdar Mustafa, zaštićeni svjedok S-1, Pejak Mirsad, Đulić Elvir, zaštićeni svjedok SH-1, Repak Mustafa, Isaković Ahmet, zaštićeni svjedok S-2, zaštićeni svjedok S-3, Đulić Emir i Grebović Enver.

20. Tužilaštvo je izvelo i u sudski spis uložilo materijalne dokaze koji su popisani u *ankesu* presude koji čini njen sastvani dio, te je provelo vještačenje po vještaku sudske medicine doktor Hamza Žujo.

21. U svojstvu svjedoka odbrane optuženog saslušani su svjedoci Marinko Sosa i Udovičić Mario, na okolnost alibija optuženog, kao svjedok je saslušan i sam optuženi Mikulić Dražen, a u spis su uloženi materijalni dokazi koji su popisani u *aneksu* presude.

22. Sud je proveo dokaz saslušanjem svjedoka Ratkušić Safeta te ponovo saslušao svjedoke Balavac Semira, Đuherić Mirheta i Dedić Almira, radi razjašnjenja određenih činjenica koje su ostale nejasne. Sud je takođe proveo i materijalne dokaze koji su popisani u *ankesu* presude.

23. Zapisnike o saslušanju svjedoka uložene u sudski spis u smislu člana 273. stav 1. ZKP BiH, Sud je razmatrao jedino ukoliko su postojala neslaganja u odnosu na iskaz koji je svjedok dao na glavnom pretresu i to u onom dijelu u kojem je ukazano na razliku u iskazu, bilo od

strane tužilaštva, bilo od odbrane optuženog.

24. Odbrana je prigovorila na korištenje zapisnika o saslušanju svjedoka Đulić Elvira (T-17) i Isaković Ahmeda (T-19) iz razloga što su svjedoci saslušani u istrazi u drugom predmetu, odnosno u istrazi protiv drugog osumnjičenog. Sud je odbio prigovor, našavši da je svjedok saslušan povodom istog događaja o kojem je i svjedočio te je korištenje ove izjave na glavnom pretresu u skladu sa zakonom.

25. Temeljem odredbe člana 15. ZKP BiH, Sud ima pravo da slobodno ocjenjuje dokaze.³ Sud je pažljivo cijenio sve izvedene dokaze, te će ocjenu istih, a naročito dokaza na kojima je temeljilo svoju odluku dati u dijelu presude u kojem je obrazložena činjenična i pravna analiza optužbi koje su optuženim stavljene na teret.

D. ZAVRŠNE RIJEČI

a. Tužilaštvo

26. U završnom obraćanju, Tužilaštvo je dalo osvrt na provedene objektivne i subjektivne dokaze koji prema mišljenju Tužilaštva na nesumnjiv način dokazuju da je optuženi Dražen Mikulić, u svojstvu Vojnog policajca HVO-a, zlostavljao i učestvovao u zlostavljanju zatvorenika-civila bošnjačke nacionalnosti, u periodu juli-august 1993. godine, u samici-tamici logora Dretelj na području opštine Čapljina, a kako je to navedeno u izreci izmjenjene optužnice, čime je počinio krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva.

27. Tužilaštvo je istaklo da je činjenicu postojanja oružanog sukoba između jedinice HVO i jedinice Armije RBiH, kao i postojanja ratnog stanja potkrijepilo materijalnim dokazima kao što su Odluka Predsjedništva RBiH od 20.06.1992. godine o proglašenju ratnog stanja, kao i Odluku Predsjedništva RBiH od 20.06.1995. godine o ukidanju ratnog stanja, kao i iskazima svjedoka koji su saslušani na glavnom pretresu i koji su potvrdili da je u inkriminisanom periodu postojao sukob između jedinica HVO i Armije RBiH.

28. U pogledu tačke 1. Optužnice, a koja se odnosi na zlostavljanje Grebović Envera, dat je osvrt na iskaz samog oštećenog Grebović Envera i ostalih svjedoka, čiji iskazi, prema navodima Tužilaštva BiH, potvrđuju da je optuženi Mikulić Dražen počinio krivično-pravne radnje navedene u ovoj tački optužnice.

29. U odnosu na tačke 2. i 3. Optužnice, a koja se odnosi za zlostavljanje zatvorenika Balavac Semira i ostalih zatvorenika usljed kojih su isti trpili velike bolove i strah, te na uvjete u logoru, Tužilaštvo je dalo osvrt na brojne iskaze svjedoka, a koji su prema mišljenju Tužilaštva

³ Član 15. ZKP BiH navodi da "... postojanje ili nepostojanje činjenica nije vezano ni ograničeno posebnim formalnim dokaznim pravilima".

bili dosljedni, jasni i koherentni. Tužilaštvo je ukazalo i na dokaze koji nedvosmisleno potvrđuju identitet svjedoka i oštećenog Balavac Semira.

30. Nadalje, Tužilaštvo je u odnosu na tačku 4. Optužnice, kojom se optuženom na teret stavlja zlostavljanje zatvorenika mladb. Đulić Emira, istaklo da je svjedok-oštećeni svojim iskazom uvjerio Sud da je stravično zlostavljan u zatvoru u Dretelju od strane vojnika, na koje okolnosti zlostavljanja je posvjedočio i svjedok SH1, koji je prema navodima Tužilaštva BiH, otklonio sumnje u pogledu identiteta izvršioca ovog zlostavljanja, odnosno optuženog Mikulić Dražena.

31. Tužilaštvo se naročito osvrnulo na tačku 5. Optužnice i smrt Repak Emira, a koja je nastupila kao posljedica naredbe optuženog Mikulić Dražena da se zatvorenici Repak Emir i Bešić Senad potuku, a što su ovi i učinili, a usljed čega je Bešić Senad sa drvenom letvom udario Repak Emira u predjelu glave usljed čega je nastupila smrt za Repak Emira, te je naglasilo argumentovane tvrdnje svjedoka koji su potvrdili krivično-pravnu radnju iz ove tačke optužnice, a naročito očevica događaja-Pejak Mirsada koji je na pretresu i prepoznao optuženog Mikulić Dražena. U odnosu na tačku 6. Optužnice kojoj se optuženom na teret stavlja fizičko zlostavljanje S3, Tužilaštvo se osvrnulo na iskaz samog oštećenog S3 koji je posvjedočio o svom zlostavljanju od strane optuženog Mikulić Dražena.

32. Tužilaštvo BiH je u završnom izlaganju dalo i ocjenu kredibiliteta saslušanih svjedoka odbrane, i to: svjedoka Maria Udovčića, čiji iskaz o ranjavanju dana 15.07.1993. godine, Tužilaštvo pobija dokazima pribavljenim iz protokola Doma zdravlja Čapljina iz kojeg se vidi da je tog dana, svjedok Mario Udovčić prijavljen radi pružanja medicinske pomoći, zatim svjedoka Marinka Sose koji je ponudio alibi za Mikulić Dražena za dan 02.08.1993. godine i koji je u unakrsnom ispitivanju negirao da je ikada bio osuđen, dok je Tužilaštvo temeljem pribavljenih dokaza demantovalo svjedoka budući da je presuđen u Zagrebu 1989. godine na novčanu kaznu. Isto tako, prema navodima Tužilaštva, medicinska dokumentacija za Marinka Sosu pribavljena iz Bolnice u Splitu, upućuje na zaključak o njegovom liječenju u tamošnjoj bolnici od 03.08.1993. godine, ali ostavlja dilemu u pogledu načina putovanja svjedoka od Gruda, u kojima je bio 02.08.1993. godine do Prozora, u koji je stigao 03.08.1993. godine, u uvjetima ratnog stanja. U odnosu na iskaz samog optuženog Dražena Mikulića, Tužilaštvo smatra da je odbrana ponudila alibi za ukupno tri dana, i to za dane: 15.07.1993. godine, 02.08.1993. godine i 11.08.1993. godine.

33. Na kraju je tužilaštvo predložilo da sud optuženog proglasi krivim po svim tačkama optužnice i kazni po zakonu.

b. Odbrana optuženog

34. U svom završnom obraćanju branioci optuženog, advokati Davor Martinović i Damir Raguž su osporavali da je optuženi Dražen Mikulić učinio krivično djelo koje mu se optužnicom

stavlja na teret. U tom pravcu, branioci su izvršili detaljnu analizu tačaka optužnice Tužilaštva BiH sa analizom iskaza svjedoka, materijalnih dokaza Tužilaštva, i na kraju analizom objektivnih i subjektivnih dokaza odbrane. U tom pravcu, branioci su se u svojoj analizi pridržavali standarda suda u Hagu a koji se tiču *a priori* utvrđivanja identiteta optuženog te pitanja identiteta izvršitelja kaznenog djela. U vezi identiteta optuženog odbrana navodi da niti jedan svjedok Tužilaštva nije prije jula i augusta 1993. godine poznao Dražena Mikulića niti ga je kad prije ili poslije ovog perioda vidio. Saznanja svjedoka u pogledu identiteta optuženog su posredna. U pogledu fizičkog izgleda optuženog, iskazi svjedoka su dijametralno suprotni i paušalni.

35. Na samom početku odbrana je ukazala na nekoliko relevantnih formalno pravnih pitanja. Prije svega, odbrana je istakla da je položaj optuženog u predmetu uvjetovan predrasudama da je svaki vojnik HVO-a koji se po formacijskom rasporedu nalazio u blizini Dretelja učestvovao u torturama koje su se desile u njemu, zatim odbrana se osvrnula i na vremensko važenje krivičnog zakona i princip zabrane retroaktivne primjene krivičnog zakona odnosno da se KZ BiH iz 2003. godine u konkretnom slučaju ne može primjeniti na događaje iz Dretelja. U daljem toku izlaganja odbrana stavlja i prigovor na nevršenje osnovnih radnji dokazivanja u postupku i to uviđaja lica mjesta odnosno rekonstrukciju samog događaja. Odbrana prigovara i načinu vođenja istrage od strane agenta SIPE-a Safeta Ratkušića, takođe zatvorenika u Dretelju, a što najbolje ilustrira iskaz svjedoka Hamze Tabakovića. Ovakvo djelovanje istražitelja je, prema mišljenju odbrane, podržano od strane institucija vlasti BiH. Branitelj prigovara i načinu prepoznavanja optuženog od strane svjedoka odbrane za vrijeme trajanja pretresa.

36. U pogledu vremena izvršenja krivičnog djela koje mu se stavlja na teret, a koje je prema iskazima oštećenih 25.07.1993. godine i 02.08.1993. godine, inkriminisane radnje se dešavaju 10. dana nakon ranjavanja optuženog 15.07.1993. godine, a odbrana se u tom pravcu poziva i na nalaz i mišljenja vještaka doktora Hamze Žuje prema čijim navodima se radilo o povredama koje su vidljive trećim licima i koje otežavaju kretanje.

37. U pogledu analize svih tačaka optužnice odbrana je istakla da većina iskaza svjedoka u sebi sadrži elemnte konfuznosti i kontradiktornosti, a da je prema praksi Suda u *predmetu Tomić i Jošić* zauzet stav u kojem stoji da je utvrđivanje nečije krivice na osnovu iskaza jednog svjedoka moguće ukoliko je iskaz jasan i nesporan i ukoliko ga potvrde drugi svjedoci. Tako u odnosu na tačku 1. Optužnice odbrana se referira na analizu iskaza svjedoka, a naročito oštećenog Envera Grebovića koji prema navodima odbrane, optuženog opisuje šturo i čije bitne dijelove iskaza ne potvrđuje drugi saslušani svjedoci.

38. U odnosu na 2. tačku Optužnice, odbrana prigovara izostanku vremenskog preciziranja inkriminisanog događaja, a koji se, kako odbrana navodi, analizom iskaza oštećenog desio dana 02.08.1993. godine. Ovo je naročito značajno iz razloga jer je optuženi za navedeni dan imao neoboriv alibi. Iskazu svjedoka Balavac Semira prigovara se nekonzistentnost i mijenjanje iskaza u toku postupka.

39. U odnosu na tačku 3. Optužnice Odbrana tvrdi da niti slučaj žice, niti cisterne prema iskazima svjedoka ne inkriminišu optuženog Dražena Mikulića, da su iskazi koji idu u

pravcu inkriminisanja optuženog nekonzistentni i u suprotnosti sa drugim iskazima.

40. Osvrćući se na tačku 4. Optužnice, odbrana naglašava da su i oštećeni Emir Đulić, kao i njegov brat Elvir Đulić, koji su neposredni svjedoci kritičnog događaja, isključili bilo kakvu vezu optuženog Dražena Mikulića sa tim događajem, te da je iskaz svjedoka SH1 jedina poveznica optuženog sa ovom tačkom, a koji, prema navodima odbrane, nije mogao da adekvatno potvrdi identitet optuženog.

41. Za potrebe analize tačke 5. Optužnice odbrana je analizirala tri iskaza svjedoka i konstatovala da osoba u svojstvu običnog vojnika nije mogla da ima ovlasti za izdavanje bilo kakve naredbe. Iskazu svjedoka Mustafe Dizdar se prigovara konfuznost i činjenica da ga je davao pod dejstvom opijata, iskazu svjedoka Mirsada Pejaka oprečnost i kontradiktornost sa iskazima ostalih svjedoka kao i sa iskazom iz istrage. U odnosu na iskaz oca ubijenog Emira Repka, Mustafi Repku, odbrana prigovara da je svjedok u istrazi kao naredbodavce označio sasvim druge ljude, bez spominjanja imena Dražena Mikulića.

42. Na kraju, odbrana u odnosu na tačku 6. Optužnice cijeni kredibilitet iskaza svjedoka S3 koji je, prema vlastitim tvrdnjama, psihički nestabilan i sa problemima u sjećanjima, i čiji su iskazi dati u istrazi i na glavnom pretresu kontradiktorni. Odbrana posebnu pažnju posvećuje iskazu svjedoka Ahmeta Isakovića koji je bio očevidac kritičnog događaja i koji je izjavio da Dražen Mikulić uopće nije bio u toj grupi. U odnosu na ovu tačku odbrana apelira da Vijeće uzme u obzir i činjenicu da je u vrijeme kritičnog događaja optuženi imao nepobitni alibi.

43. Na kraju iznošenja završnih riječi odbrana smatra da tužilaštvo u toku dokaznog postupka nije ni po jednoj tački optužnice dokazalo da je optuženi počinio krivična djela koja mu se stavljaju na teret, zbog čega je jedini prijedlog odbrane da sud optuženog Dražena Mikulića oslobodi od optužbe.

II. PRIMJENA MATERIJALNOG PRAVA

44. U pogledu pitanja materijalnog zakona koji treba primijeniti, obzirom na vrijeme izvršenja krivičnog djela, Sud je prihvatio pravnu kvalifikaciju krivičnog djela optužbe, te optuženog osudio za krivično djelo ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačke c).

45. S obzirom na vrijeme izvršenja krivičnog djela i odredbe materijalnog zakona koji je bio na snazi u to vrijeme, Sud smatra relevantim dva zakonska načela: načelo zakonitosti i načelo vremenskog važenja krivičnog zakona.

46. Član 3. KZ BiH reguliše načelo zakonitosti, to jest, da se krivična djela i krivičnopravne sankcije propisuju samo zakonom, te da nikome ne može biti izrečena kazna ili druga krivičnopravna sankcija za djelo koje, prije nego što je učinjeno, nije bilo zakonom ili međunarodnim pravom propisano kao krivično djelo i za koje zakonom nije bila propisana kazna. Uz to, član 4. Krivičnog zakona BiH (vremensko važenje krivičnog zakona)

reguliše da se na počinioca krivičnog djela primjenjuje zakon koji je bio na snazi u vrijeme učinjenja krivičnog djela, a ako se poslije učinjenja krivičnog djela jednom ili više puta izmijeni zakon, primijenit će se zakon koji je blaži za počinioca.

47. Član 7. stav 1. Evropske konvencije takođe propisuje načelo zakonitosti. U skladu sa članom 2.2. Ustava BiH, Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava ima prioritet nad svim zakonima BiH. Nadalje, ova odredba Evropske konvencije propisuje opšte načelo kojim se zabranjuje izricanje kazne teže od one koja je bila propisana u vrijeme počinjenja krivičnog djela, ali ne propisuje primjenu najblažeg zakona.

48. Član 4 a. KZ BiH propisuje da član 3. i član 4. KZ BiH ne sprečavaju suđenje i kažnjavanje nekog lica za činjenje ili nečinjenje koje se u vrijeme počinjenja "smatralo krivičnim djelom u skladu sa opštim principima međunarodnog prava."

49. Član 7. stav 2. Evropske konvencije propisuje isti izuzetak propisujući da stav 1. istog člana "...neće uticati na suđenje i kažnjavanje nekog lica za činjenje ili nečinjenje koje se u vrijeme počinjenja smatralo krivičnim djelom u skladu sa opštim pravnim načelima koja priznaju civilizovani narodi." (Vidi takođe član 15. stav 1. i 2. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima sadrži slične odredbe. Država Bosna i Hercegovina je, kao nasljednik Jugoslavije, ratifikovala ovaj Pakt.)

50. Ovim se daje mogućnost da se u opisanim okolnostima odstupi od načela iz člana 3. i 4. KZ BiH (i člana 7. stav 1. Evropske konvencije) i od primjene krivičnog zakona koji je bio na snazi u vrijeme počinjenja krivičnog djela.

51. Sud ističe da krivično djelo za koje je optuženi proglašen krivim predstavlja krivično djelo prema međunarodnom običajnom pravu i stoga potpada pod „opšte principe međunarodnog prava” propisane članom 4 a. Zakona o izmjenama i dopunama KZ BiH, i „opšta pravna načela koja priznaju civilizovani narodi” propisana stavom 2. člana 7. Evropske konvencije, te stoga KZ BiH može biti primijenjen u ovom slučaju na osnovu ovih odredaba.

52. Nadalje, činjenica da se krivičnopravne radnje nabrojane u članu 173. KZ BiH mogu pronaći i u zakonu koji je bio na snazi u relevantnom vremenskom periodu – u vrijeme izvršenja djela, i to u članu 142. KZ SFRJ, znači da su ta krivična djela bila kažnjiva i po tada važećem krivičnom zakonu, što takođe doprinosi zaključku Suda u vezi sa načelom zakonitosti.

53. Konačno, primjena KZ BiH je dodatno opravdana činjenicom da je zaprijećena kazna u svakom slučaju blaža nego smrtna kazna koja je bila na snazi u vrijeme izvršenja krivičnog djela čime se zadovoljava načelo vezano za vremensko važenje krivičnog zakona, tj. primjena zakona blažeg za učinitelja.

54. Navedeno je u skladu sa stavom koji je zauzeo Odjel I Apelacionog odjeljenja Suda BiH u svojoj presudi protiv Abduladhima Maktoufa broj KPŽ 32/05 od 4.4.2006. godine i presudi protiv Dragoja Paunovića broj KPŽ 05/16 od 27.10.2006. godine. Ustavni sud Bosne i Hercegovine je razmatrao ovo pitanje u žalbi A. Maktoufa (AP 1785/06) i u svojoj odluci od 30.3.2007. godine navodi: „68. U praksi, ni u ¹⁵jednoj državi bivše Jugoslavije u

zakonodavstvu nije postojala mogućnost izricanja doživotnog zatvora niti dugotrajnih zatvorskih kazni, a što je Međunarodni krivični sud za zločine na području bivše Jugoslavije često činio (predmet Krstić, Galić, itd.). Istovremeno, koncept KZ SFRJ je bio takav da nije predviđao postojanje dugotrajnog niti doživotnog zatvora nego je za najteža krivična djela propisivao smrtnu kaznu, a za lakše oblike maksimalne zatvorske kazne do 15 godina zatvora. Dakle, jasno je da se ne može odvojiti jedna sankcija od cjelokupnosti cijela kcija koji se želio postići kaznenom politikom u vrijeme 11 važenja tog zakona.“ „69. U vezi s tim, Ustavni sud smatra da nije moguće jednostavno „odstraniti“ sankciju i primijeniti druge, blaže sankcije i time praktično ostaviti neadekvatno sankcionirana najteža krivična djela.“

55. Takođe, u vrijeme kada su počinjena krivična djela, Bosna i Hercegovina je kao nasljednica države SFRJ bila strana potpisnica svih relevantnih međunarodnih konvencija o ljudskim pravima i međunarodnom humanitarnom, odnosno krivičnom pravu.⁴

56. Isto tako, običajni status krivične odgovornosti za ratni zločin protiv civila i pojedinačne odgovornosti za ratne zločine počinjene 1992. godine potvrđen je i od strane Generalnog sekretara UN-a⁵, Komisije za međunarodno pravo⁶, kao i jurisprudencijom MKSJ i Međunarodnog krivičnog suda za Ruandu (MKSR)⁷. Ove institucije su utvrdile da krivična odgovornost za ratni zločin protiv civilnog stanovništva predstavlja imperativni standard međunarodnog prava odnosno *ius cogens*⁸. Zbog toga se čini nespornim da su ratni zločini protiv civilnog stanovništva 1992. godine predstavljali dio međunarodnog običajnog prava. Ovaj zaključak potvrdila je i Studija o običajnom međunarodnom humanitarnom pravu⁹ sačinjena od strane Međunarodnog komiteta Crvenog krsta. Prema toj Studiji „teške povrede međunarodnog humanitarnog prava predstavljaju ratne zločine“ (pravilo 156), „pojedinci su krivično odgovorni za ratne zločine koje počinju“ (pravilo 151) i „Države moraju istraživati ratne zločine navodno počinjene od strane svojih državljana ili oružanih snaga, odnosno na vlastitoj teritoriji, te ako je potrebno, krivično goniti osumnjičene. Takođe moraju istraživati i druge ratne zločine iz svoje nadležnosti, i ako je potrebno, krivično goniti osumnjičene“ (pravilo 158).

⁴ Ovo posebno uključuje: Konvenciju o genocidu (1948.g.); Ženevske konvencije (1949.) i njihove dodatne protokole (1977.g.); Konvenciju o ropstvu izmijenjenu 1956.g.; Konvenciju o rasnoj diskriminaciji (1966.g.); Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima (1966.g.); Konvenciju o neprimjenjivosti zastare ratnih zločina i zločina protiv čovječnosti (1968.g.); Konvenciju o aparthejdu (1973.g.); Konvenciju o eliminaciji svih vrsta diskriminacije protiv žena (1979.g.), UN Konvenciju o torturi (1984.g.)

⁵ Izveštaj Generalnog sekretara UN u skladu sa stavom 2. Rezolucije 808 Vijeća sigurnosti od 03.05.1993.godine, dijelovi 34-35 i 47-48.

⁶ Komisija za međunarodno pravo, Komentar Nacrta Zakona o zločinima protiv mira i sigurnosti čovječanstva (1996.g.)

⁷ MKSJ, Žalbeno vijeće, predmet Tadić, Odluka o prijedlogu odbrane za interlokutornu žalbu u pogledu nadležnosti, 02.10.1995.g., stav 151.; MKSJ, Pretresno vijeće, presuda u predmetu Tadić od 07.05.1997.g; stavovi 618-623;

⁸ Komisija za međunarodno pravo, Komentar Nacrta odredbi o odgovornosti države za radnje nezakonite prema međunarodnom pravu (2001.g.), član 26

⁹ Jean-Marie Henchaerts i Luise Doswald-Beck; Običajno međunarodno humanitarno pravo; MKCK, Cambridge University Press, 2005., str. 568 i dalje.

57. Prema principu univerzalne nadležnosti, običajno međunarodno humanitarno pravo obavezuje svaku državu u svijetu, bez obzira da li je ratifikovala odgovarajuće međunarodne pravne instrumente. Tako je svaka država obavezna da krivično goni ili izruči (aut dedere aut judicare) sve osobe za koje se sumnja da su izvršile povredu običajnog međunarodnog humanitarnog prava.

58. Principi međunarodnog prava priznatog Rezolucijom 95 (I) Generalne skupštine UN (1946.g.) kao i od strane Komisije za međunarodno pravo (1950.g.) odnose se na „Nirnberšku povelju i presude Suda“, te stoga i na ratne zločine opštenito. „Principi međunarodnog prava priznati Poveljom Nirnberškog suda i presudama Suda“, usvojeni od strane Komisije za međunarodno pravo 1950. godine i dostavljeni Generalnoj Skupštini propisuju u principu br. I: „Svako ko počinio neko djelo koje po međunarodnom pravu predstavlja zločin smatraće se odgovornim, te stoga podliježe kažnjavanju“. Princip II takođe propisuje: „Činjenica da se domaćim zakonom ne izriče kazna za djelo koje prema međunarodnom pravu predstavlja zločin ne oslobađa odgovornosti osobu koja je djelo počinila prema međunarodnom pravu.“

59. Zbog toga, krivično djelo ratni zločin protiv civilnog stanovništva treba u svakom slučaju svrstati u „opšte principe međunarodnog prava“ iz člana 3. i 4. (a) KZ BiH. Zato je, bez obzira na to da li se posmatra sa aspekta međunarodnog običajnog prava, međunarodnog ugovornog prava ili „principa međunarodnog prava“, nesporno da su ratni zločini protiv civilnog stanovništva predstavljali krivična djela u kritičnom periodu, odnosno da je načelo zakonitosti bilo zadovoljeno i u smislu nullum crimen sine lege i nulla poena sine lege.

60. Iz svega naprijed navedenog, Sud zaključuje da je u konkretnom slučaju potrebno i opravdano primjeniti Krivični zakon BiH.

61. Visina izrečene kazne je u okviru posebnog minimuma kazne propisanog Krivičnim zakonom Bosne i Hercegovine, pa bi se s tog aspekta moglo logicirati da je presuditelj mogao biti skloniji primjeni KZ SFRJ, cijeneći, dakako samo visinu izrečene kazne u ovom konkretnom krivičnopravnom predmetu, kao jedinu okolnost koja bi odredila za koji će se zakon presuditelj opredijeliti. Međutim, treba imati u vidu da je presuditelj u skladu sa odredbom člana 165. stav 2. ZKP BiH prilikom glasanja na sjednici o vijećanju i glasanju, prvo glasao je li optuženi učinio krivično djelo (i koje) i je li krivično odgovoran, što znači da je tada odlučio i o primjeni krivičnog zakona, a tek je potom, kad je već donio odluku o prethodno navednom pitanju, glasao o kazni. No, i da je odlučivanje o kazni istovremeno sadržavalo i donošenje odluke o izboru primjene jednog od dva krivična zakona, iz već ranije navednih razloga ovo vijeće smatra da bi i u tom slučaju trebalo primijeniti KZ BiH.

III. N A L A Z I S U D A –

OSUĐUJUĆI DIO IZREKE PRESUDE

62. Sud je prilikom ocjene dokaza cijenio svaki dokaz pojedinačno i u vezi sa ostalim dokazima i na osnovu takve ocjene izveo zaključak da li je neka činjenica dokazana. Dokazi koje sud nije u obrazloženju presude posebno¹⁷ naveo nisu, po mišljenju suda, bili pravno

relevantni za utvrđivanje činjeničnog stanja, zbog čega ih sud nije posebno ni obrazlagao niti cijenio.

A. OBILJEŽJA BIĆA KRIVIČNOG DJELA RATNI ZLOČIN PROTIV CIVILNOG STANOVNIŠTVA

63. U skladu sa optužnicom Tužilaštva, optuženi se tereti za počinjenje krivičnog djela Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačke a) i c) KZ BiH, koji u relevantnom dijelu glasi:

“Ko kršeći pravila međunarodnog prava za vrijeme rata, oružanog sukoba ili okupacije naredi ili učini koje od ovih djela:

a) napad na civilno stanovništvo, naselje, pojedine civilne osobe ili osobe onesposobljene za borbu, a taj je napad posljedovao smrću, teškom tjelesnom ozljedom ili teškim narušenjem zdravlja ljudi;

c) ubijanja, namjerno nanošenje osobi snažnog tjelesnog ili duševnog bola ili patnje (mučenje), nečovječno postupanje, medicinske ili druge znanstvene eksperimente, uzimanje tkiva ili organa radi transplantacije, nanošenje velikih patnji ili povreda tjelesnog integriteta ili zdravlja,

kaznit će se kaznom zatvora najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora.

64. Iz zakonske definicije krivičnog djela ratni zločin protiv civilnog stanovništva proizilaze sljedeći elementi bića krivičnog djela:

- Djelo počinioaca mora biti počinjeno suprotno pravilima međunarodnog prava;
- Kršenje mora biti počinjeno u vrijeme rata, oružanog sukoba ili okupacije;
- Djelo počinioaca mora biti povezano sa ratom, oružanim sukobom ili okupacijom;
- Počinitelj mora narediti ili počiniti djelo;

(a) **Djelo počinioaca mora biti počinjeno u suprotnosti sa međunarodnim pravom**

65. Optužnica tereti optuženog Mikulić Dražena za Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačka a) i c) KZ BiH, odnosno postupanje suprotno članu 3. stav 1. tačka a) i c) Ženevske konvencije o zaštiti civilnih osoba u vrijeme rata od 12.08.1949. godine (Ženevska konvencija) koji u relevantnom dijelu glasi:

“U slučaju oružanog sukoba koji nema karakter međunarodnog sukoba i koji izbije na teritoriju jedne od visokih strana ugovornica, svaka će strana u sukobu biti dužna da primjenjuje bar sljedeće odredbe:

prema licima koja ne učestvuju neposredno u neprijateljstvima, podrazumijevajući tu i pripadnike oružanih snaga koji su položili oružje i lica onesposobljena za borbu usljed bolesti, rane, lišenja slobode, ili iz bilo kojeg drugog uzroka, postupaće se, u svakoj prilici, čovječno, bez ikakve nepovoljne diskriminacije zasnovane na rasi, boji kože, vjeri ili ubjeđenju, polu, rođenju ili imovnom stanju, ili bilo kome drugom sličnom mjerilu.

U tom cilju, zabranjeni su i ubuduće se zabranjuju, u svako doba i na svakom mjestu, prema gore navedenim licima, između ostalih i sljedeći postupci:

a) povrede koje se nanose životu i tjelesnom integritetu, naročito sve vrste ubistva, osakaćenja, svireposti i mučenja;

c) povrede ličnog dostojanstva, naročito uvredljivi i ponižavajući postupci;

66. Da bi se utvrdilo kršenje pravila međunarodnog prava, neophodno je da se utvrdi protiv koga je počinjenje bilo usmjereno, odnosno da li je djelo bilo usmjereno protiv posebne kategorije stanovništva zaštićene članom 3. stav 1. Ženevske konvencije, odnosno protiv osobe koja ne uzima učešća u neprijateljstvima, uključujući pripadnike oružanih snaga koji su položili oružje i osobe onesposobljene za borbu.

67. Bez obzira na činjenicu što su neki od oštećenih i svjedoka u momentu hapšenja bili pripadnici jedne strane u sukobu, odnosno Armije RBiH, do tada saveznika HVO-a, iz iskaza svjedoka proizilazi da su mahom uhapšeni u svojim kućama ili na ulici, da nisu bili naoružani, da nisu pružali otpor prilikom hapšenja i da su bili u civilnoj odjeći, pa sud zaključuje da se radi o licima koja su onesposobljena za borbu usljed hapšenja. Tako svjedok Repak Mustafa navodi da su Bošnjaci i Hrvati bili zajedno na liniji odbrane, među njima i njegov sin Repak Emir koji je bio pripadnik Armije BiH, te da su po izbijanju oružanog sukoba između Armije BiH i HVO-a, uhapšeni svi Bošnjaci. Njegov sin je koristio slobodne dane i nije se mogao vratiti u Armiju BiH, nego je ostao kod kuće i krio se u kući do 04.08.1993.godine, kada je muslimansko stanovništvo iz Stoca protjerano. Muškarci, među kojima i njegov sin su zatvoreni u Koštanu bolnicu u Stocu, te sutradan odvezeni u logor Dretelj. Svjedok Pejak Mirsad bio je pripadnik Armije BiH, kada je 02.08.1993.godine uhapšen u civilnoj odjeći, bez naoružanja, zajedno sa suprugom i djecom i ostalim mještanima Stoca, nakon čega su žene i djeca odvežene na Bunu, a vojnosposobni muškarci u Dretelj.

68. Oštećeni S3 navodi da je bio pripadnik Armije R BiH i da se po izbijanju sukoba između HVO i Armije R BiH, krio u svojoj kući, gdje je i uhapšen u civilnoj odjeći 14. jula 1993.godine, od strane dva uniformisana pripadnika HVO koji su ga odvezli u Koštanu bolnicu, a potom je odvežen u logor Dretelj. Slično navodi i svjedok S2 koji je uhapšen istog dana. Svjedok S1 navodi da je do 01.07.1993.godine bio pripadnik HVO-a kada pobjegao u šumu, te je uhapšen

13.07.1993.godine kada je pokušao preći na teritoriju pod kontrolom Armije BiH.

69. U logor Dretelj je po izbijanju sukoba zatvoren i veliki broj Bošnjaka koji su bili pripadnici HVO- a. Većina ih je takođe uhapšena u kućama, u civilnoj odjeći i bez naoružanja, dok su neki uhapšeni i na dužnosti, odnosno na liniji odbrane. Sud zaključuje da se radi o licima koja nisu direktno sudjelovala u neprijateljstvima, zatim o licima koja su položila oružje, odnosno o licima koja su onesposobljena za borbu usljed hapšenja. Tako, oštećeni Balavac Semir navodi da je 01.07.1993. godine uhapšen u Stocu, kao pripadnik HVO-a. U momentu kada je uhapšen na liniji odbrane, bio je u uniformi, naoružan, a uhapsili su ga pripadnici vojne policije koji su njega, i ostale pripadnike HVO-a koji su bili muslimani, razoružali i odvezli u tvornicu armature u Stocu. Navodi da je tu bio sabirni centar u koji je doveženo oko petstotina do šeststotina uhapšenih isključivo Muslimana, koji su potom, kamionima transportovani u logor Dretelj gdje im je pri silasku sa kamiona naređeno da skinu uniforme i ostali su samo u donjem vešu i papučama, u čemu su i boravili u narednim mjesecima.

70. Istog dana uhapšen je i Dedić Almir, koji je svjedočio da je bio vojno angažovan kao pripadnik HVO-a i da je uhapšen u svojoj kući u selu Višići, odveden pred školu, a potom sa ostalim muslimanima sproveden u logor Dretelj. Svjedok Tabaković Hamzo je takođe svjedočio kako je rano ujutro 01.07.1993.godine uhapšen u svojoj porodičnoj kući na području općine Čapljina, kao pripadnik inžinjerskog bataljona HVO-a i da je u grupi sa dvadeset muslimana prevežen kamionom u logor Dretelj, a istog dana je u kući na području ove opštine, uhapšen je i Sakoč Admir, koji je naveo da je u vrijeme hapšenja bio pripadnik HVO-a. Svjedok Đuherić Mirhet navodi da su ga pripadnici HVO-a uhapsili u Čapljini, da je bio civil i da je odveden u logor Dretelj. Svjedok Šošić Hasan naveo je takođe da je uhapšen 01.07.1993.godine u svojoj kući i odveden u logor Dretelj.

71. Svjedok Kovačević Mehmed ispričao je kako je 01.07.1993.godine kao pripadnik Stolačke bojne HVO-a, koristio slobodne dane i da je bio u kući svojih roditelja u Dubravama, kada su uhapšeni svi muškarci iz kuće, on, njegov otac i stariji brat, kao i svi muškarci muslimani iz mahale koji su doveženi na autobusku stanicu, a potom u logor Dretelj. Svjedok Dizdarević Mustafa je svjedočio kako je 01.07.1993.godine izbjegao masovno hapšenje muslimana, pripadnika HVO-a, ali da je u podrumu svoje porodične kuće u kojoj se krio zajedno sa djecom i komšijama, uhapšen u drugoj raciji koja se desila 28.07.1993.godine i odveden u logor Dretelj.

72. Neki od oštećenih nisu uopšte bili pripadnici bilo koje oružane formacije, i radi se o licima koja ne učestvuju neposredno u neprijateljstvima, a među njima i oštećeni Đulić Emir koji navodi da je imao nepunih osamnaest godina kada je uhapšen početkom augusta u selu Pješivac u opštini Stolac. Zajedno sa njim su uhapšeni njegov otac Đulić Alija, brat Đulić Elmir, rođaci Đulić Azem, Đulić Haso, SH1 i svi muškarci iz sela. Njegov brat Đulić Elmir navodi da nije bio pripadnik vojske, da je uhapšen u civilnoj odjeći 02.08.1993.godine, nakon što je počeo progon civilnog stanovništva sela Pješivica i Kaplan. Na jednom vojnom punktu odvojeni su vojnosposobni muškarci, među kojima on i njegov brat Đulić Emir koji su sprovedeni u Koštanu bolnicu u Stocu, a potom u logor Dretelj. Sa njima je uhapšen i svjedok SH 1, koji navodi da je tada bio maloljetnik, nije imao oružje i bio je u civilnoj odjeći.

73. Oštećeni Grebović Enver navodi da je prije rata živio u Gacku, te da je 01.06.1992.godine zatvoren u logoru Gacko, pa nakon toga u logoru u Bileći, te nakon što je razmijenjen došao je u selo Višići gdje mu je bila porodica i gdje je uhapšen 01.07.1993.godine od strane njemu nepoznatih uniformisanih vojnika HVO-a koji su ga prilikom hapšenja tukli na očigled prisutne malodobne djece i njegove majke. Navodi da je tada bio civil, te da je po hapšenju odveden u logor Dretelj.

74. Na osnovu iskaza ovih svjedoka Sud je nesporno utvrdio da su svjedoci oštećeni Grebović Enver, Balavac Semir, Đulić Emir, Repak Emir, S3 kao i ostali zatvorenici u logoru Dretelj, lica koja ne učestvuju neposredno u neprijateljstvima, čime spadaju u kategoriju lica zaštićenih naprijed navedenom odredbom Ženevske konvencije.

75. Pored toga, sud je utvrdio da su u vrijeme izvršenja dijela ova zaštićena lica imala status civila, čime je ostvareno bitno obilježje bića krivičnog djela Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. KZ BiH. Definiciju civila i civilnog stanovništva određuje i član 50 Dopunskog protokola I uz Ženevske konvencije od 12.08.1949.godine u vezi sa zaštitom žrtava međunarodnog oružanog sukoba od 08. juna 1977.godine, gdje se navodi da je civil svaka osoba koja ne pripada jednoj od kategorija osoba nevedenih u članu 4A (1),(2),(3) i (6) Treće Ženevske konvencije i članu 43 istog Protokola. U slučaju sumnje da li je neka osoba civil, ta osoba smatrat će se civilom.

76. Žalbeno vijeće MKSJ-a u predmetu *Tužilac protiv Blaškić Tihomira*, broj IT-95-14-A, od 29.07.2004.godine, paragraf 113, ističe da pravo na civilni status ne mogu polagati pripadnici organizovanih grupa otpora pod uslovom da njima komanduje osoba odgovorna za svoje podređene, da imaju uvijek istu jedinstvenu oznaku prepoznatljivu iz daljine, da otvoreno nose oružje i da akcije izvode u skladu sa zakonima i običajima ratovanja.

77. Imajući u vidu da je većina zatvorenika u Dretelju, prethodno lišena slobode u svojoj porodičnoj kući, bez pružanja otpora, da su u momentu lišenja slobode bili u civilnoj odjeći, sud nalazi da bez obzira na činjenicu što su do tada neki od njih bili članovi oružanih snaga jedne strane u sukobu, oni nisu ratni zarobljenici jer nisu zarobljeni u borbi niti su prilikom hapšenja pružali oružani otpor neprijateljskoj najezi, niti su se nalazili u bilo kojoj vojnoj aktivnosti. Neki od zatvorenika uhapšeni su na borbenoj liniji, međutim, isti su u momentu hapšenja bili pripadnici HVO-a, odnosno one strane u sukobu koja ih je i uhapsila pa se ne može zaključiti da su bili osobe koje učestvuju u neprijateljstvima, te Sud smatra da su isti u inkriminisano vrijeme imali status zaštićenih lica po odredbama Ženevske konvencije o zaštiti civilnih osoba za vrijeme rata od 12. avgusta 1949.godine. (Član 3. stav 1. IV Ženevske konvencije).

78. Prema tome, imajući u vidu definiciju pojma „civil“, koja eksplicitno navodi da su civili sve osobe koje ne učestvuju u neprijateljstvima i koje nisu pripadnici oružanih snaga, jasno je da su lica koja se u optužnici navode kao oštećeni, bili civili, odnosno da isti ni na koji način nisu učestvovali u oružanim snagama suprotne strane, tj. nisu učestvovali u neprijateljstvima protiv strane kojoj je pripadao optuženi (HVO), što znači da su bili zaštićeni međunarodnim pravom. Pravilima međunarodnog prava, povrede koje se nanose životu, tjelesnom integritetu

te ličnom dostojanstvu, kao i naročito uvredljivi i ponižavajući postupci, posebno su zabranjeni prema ovoj kategoriji lica.

79. Uvidom u dokaz tužilaštva- Spisak zatvorenika – Čapljina, Interna upotreba, koji je sačinjen od strane HVO, Odjel odbrane, se vidi da se na spisku nalaze nabrojani svi zatvorenici u logoru Dretelj, smješteni po pojedinim objektima, među kojima su i maloljetna lica, te da se među zarobljenim licima nije pravila kvalifikacija na ratne zatvorenike i civilna lica, što zanači da su svi zatvorenici imali isti status (T-33).

80. Imajući u vidu sve navedeno, očigledno da su krivične radnje navedene u izreci presude, a koje je, kako će u daljem tekstu biti obrazloženo, optuženi počinio, bile u suprotnosti sa pravilima međunarodnog prava, odnosno suprotne članu 3. stav 1. tačka a) i c) Ženevske konvencije, i kao takve, sankcionisane odredbom člana 173. KZ BiH kojom je takvo postupanje prema civilima za vrijeme rata ili oružanog sukoba propisano kao krivično djelo ratnog zločina prema civilnom stanovništvu.

(b) **Kršenje mora biti počinjeno u vrijeme rata, oružanog sukoba ili okupacije;**

81. Član 173. KZ BiH predviđa da krivično djelo mora biti u vezi sa kršenjima pravila međunarodnog prava za vrijeme rata, oružanog sukoba ili okupacije. S obzirom da je vijeće utvrdilo da radnje optuženog ispunjavaju elemente kršenja pravila međunarodnog prava, odnosno da su suprotne članu 3. stav 1. tačke a) i c) Ženevske konvencije, koji član se primjenjuje na oružani sukob koji nema karakter međunarodnog sukoba, vijeće konstatuje da su sudovi kako domaći tako i međunarodni zaključili da se ovaj član primjenjuje ne samo na unutrašnje sukobe, nego i na sukobe međunarodnog karaktera. Obzirom na to, Sud se u konkretnom slučaju nije bavio utvrđivanjem karaktera oružanog sukoba za koji je u ovom predmetu utvrđeno da se desio u BiH u vrijeme relevantno za optužnicu, jer sam član 173. KZ BiH ne zahtijeva da karakter oružanog sukoba, bilo unutrašnji ili međunarodni, bude utvrđen.

82. Oružani sukob postoji kada god postoji pribjegavanje oružanoj sili između država ili je to produženo oružano nasilje između državnih vlasti i organizovanih naoružanih grupa ili između takvih grupa unutar jedne države. Kao što je već navedeno, u smislu zajedničkog člana 3. Ženevskih konvencija priroda ovog oružanog sukoba nije relevantna. Naime, nije bitno da li se ozbiljno kršenje desilo u kontekstu međunarodnog ili unutrašnjeg oružanog sukoba, ukoliko su slijedeći uslovi ispunjeni: povreda mora predstavljati kršenje odredbi međunarodnog humanitarnog prava; odredba mora biti običajne prirode ili ako pripada ugovornom pravu, traženi uslovi moraju biti ispunjeni; povreda mora biti ozbiljna, odnosno mora predstavljati kršenje odredbe koja štiti bitne vrijednosti, a kršenje mora obuhvatati teške posljedice za žrtvu, te povreda odredbi mora obuhvatati individualnu odgovornost lica koje krši odredbu.

83. Tokom postupka, nesporno je utvrđena činjenica da je u inkriminisano vrijeme i na inkriminisanom području bilo proglašao ratno stanje, odnosno da je postojao oružani sukob, a što nesumnjivo proizilazi iz saglasnih iskaza saslušanih svjedoka kako optužbe tako i odbrane, kao i materijalnih dokaza u koje je sud izvršio uvid. Činjenica da je u vrijeme izvršenja predmetnog dijela postojalo ratno stanje nesumnjivo proizilazi iz Odluke

Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine o proglašenju ratnog stanja od 20.06.1992.godine.¹⁰ O oružanom sukobu između snaga Armije R BiH i snaga HVO-a u inkriminisanoj periodu na području BiH, svjedočili su svi svjedoci kako optužbe tako i odbrane.

84. Na samom početku postupka, odbrana je istakla da ova činjenica nije sporna te je u tom pravcu naglasila da nije potrebno da se posebni dokazi izvode zbog dokazivanja ovog elementa krivičnog djela. Dakle, među stranama u postupku nije bilo sporno postojanje oružanog sukoba, a Sud je, imajući u vidu gore navedene iskaze svjedoka utvrdio da je na području BiH, kao i na području općine Čapljina, gdje se nalazio logor Dretelj u kojem su počinjene inkriminisane radnje obuhvaćene optužnicom, odnosno izrekom presude, postojao oružani sukob između zaraćenih strana HVO-a i ARBiH.

(c) **Djelo počinioca mora biti povezano sa ratom, oružanim sukobom ili okupacijom;**

85. Treći element omogućava da se napravi razlika između krivičnih djela počinjenih za vrijeme rata ili oružanog sukoba u smislu da se ne mogu svi zločini počinjeni u tom periodu automatski označiti kao ratni zločini. Međunarodna sudska praksa je čvrsto utvrdila da bi se djelo označilo kao ratni zločin mora postojati dovoljan nexus sa ratom odnosno oružanim sukobom, tj., djela optuženog moraju biti „u tijesnoj vezi sa ratom, oružanim sukobom“. Ova tijesna veza ne znači nužno da se borbe moraju zaista voditi na teritoriji gdje se djela počinjavaju. Žalbeno vijeće MKSJ u predmetu *Tadić* je smatralo da se: „međunarodno humanitarno pravo primjenjuje na cjelokupnoj teritoriji zaraćenih država ili, u slučaju unutrašnjih sukoba, na cjelokupnoj teritoriji pod kontrolom strane u sukobu, bez obzira vode li se tamo borbe ili ne, i nastavlja se primjenjivati sve do zaključenja mira, ili u slučaju unutrašnjih oružanih sukoba, sve dok se ne pronađe mirno rješenje.“

86. Nadalje, „ne traži se zapravo uzročno-posljedična veza između rata, oružanog sukoba i počinjenja zločina. Ali se u najmanju ruku traži da je postojanje rata, oružanog sukoba u znatnoj mjeri utjecalo na sposobnost počinioca da počinji zločin, njegovu odluku da ga počinji, način počinjenja zločina ili cilj s kojim je počinjen“.¹¹

87. Ocjenom provedenih dokaza, Sud zaključuje da je djelo optuženog bilo u odlučujućoj mjeri povezano sa ratnim dešavanjem. Naime, optuženi je u vrijeme počinjenja krivičnog djela pripadao hrvatskim oružanim formacijama, i to pripadnik vojne policije Hrvatskog vijeća odbrane. Sam status optuženog kao pripadnika hrvatskih oružanih snaga odnosno pripadnika vojne policije nije u toku postupka bio sporan, ali je odbrana osporavala da je optuženi imao čin poručnika odnosno nadporučnika.

88. Činjenica da je optuženi Mikulić Dražen u inkriminisano vrijeme bio pripadnik VP HVO takođe proizilazi i iz saglasnih iskaza svjedoka optužbe, koji su optuženog vidali u logoru

¹⁰T-24-Odluka Predsjedništva RBiH o proglašenju ratnog stanja, Službeni List RBiH od 20.06.1992. godine

¹¹ Presuda žalbenog vijeća u predmetu MKSJ- *Kunarac i dr.* paragraf 102

Dretelj, obučen u uniformu VP HVO-a i u društvu sa ostalim pripadnicima HVO-a, kao i iz iskaza samog optuženog datog kako u istrazi tako i na glavnom pretresu

89. Sud je prihvatio iskaze navedenih svjedoka u ovom djelu, budući da su saglasni kako međusobno tako i sa materijalnim dokazima u koje je Sud izvršio uvid a to su: obrazac VOB-2 za optuženog (T-26); Spisak pripadnika III satnije III bojne Vojne policije Čapljina u periodu od 09.05. do 01.06.1993.godine (T-28), Spisak pripadnika V bojne VP HVO, III satnije, II vod, (T-29); te Spisak osobnih dohodaka pripadnika VP HVO za mjesec juni 1994.godine (T-30).

90. Na osnovu izloženog nesporno proizilazi da je optuženi Mikulić bio pripadnik Vojne policije HVO-a u periodu od 15.06.1992.godine, pa nadalje, uključujući i inkriminisani period u julu i avgustu 1993.godine. Takođe na osnovu saglasnih iskaza svjedoka optužbe koji su optuženog viđali u Dretelju, samog optuženog, kao i uvidom u Spisak pripadnika VP HVO, III satnije, II vod (T-29) nesporno proizilazi da je II vod Vojne policije u kome se nalazio i optuženi Mikulić Dražen bio smješten u kasarnu u Dretelju, koja kasarna se nalazila uz zatočeničke objekte u Dretelju.

91. Inkriminisane radnje koje je počinio optuženi, u odnosu na oštećene, a koje će u daljem tekstu obrazloženja presude biti detaljno opisane, nisu bile opravdane vojnom nuždom. Optuženi je iskoristio svoj položaj pripadnika oružanih snaga strane u sukobu, kao i položaj oštećenih osoba, civila koji su se nalazili u zatvoru Dretelj, kako bi počinio inkriminisane radnje, zbog čega, po mišljenju suda u konkretnom slučaju postoji jasan neksus između rata, odnosno oružanog sukoba i počinjenog krivičnog djela. Takođe, optuženi je radnje za koje ga je vijeće oglasilo krivim počinio svjestan navedenih okolnosti, pa stoga sud zaključuje da je postojanje oružanog sukoba uticalo na sposobnost i odluku optuženog da počinu predmetno krivično djelo, kao i na sam način počinjenja istog krivičnog djela.

(d) **Počinilac mora narediti ili počiniti djelo**

(i) Tačka 1 – zlostavljanje zatvorenika Grebović Envera

92. Na osnovu provedenih dokaza Sud je van razumne sumnje utvrdio da je optuženi Mikulić krajem mjeseca jula 1993.godine, zajedno sa drugim neidentifikovanim pripadnicima VP HVO-a, u zatvoru Dretelj, izveo zatvorenika Grebović Envera ispred hangara, gdje su istog fizički zlostavljali na način da su ga kundakom puške, pištoljem, rukama i nogama više puta snažno udarili u predjelu glave i tijela, od kojih udaraca je Grebović Enveru tekla krv iz usta, nosa i glave, i da je jednom pao na koljena, da bi ga optuženi Mikulić sa staklom od razbijene flaše porezao u predjelu prsa, pa se sagneo nad njim, pio mu krv i rekao mu da se napio balijske krvi, te ga prislonio uz vrata i iz pištolja ispucao jedan metak iznad glave Grebovića, usljed čega je isti bio krvav, modar i trpio velike bolove i strah.

93. Ovakvo činjenično stanje sud je utvrdio na osnovu saglasnih iskaza više svjedoka optužbe, a naročito na osnovu iskaza svjedoka oštećenog Grebović Envera, svjedoka Đuherić Mirheta, kao i svjedoka Dedić Almira, Sakoč Almira, Tabaković Hamze, Šošić Hasana i drugih.

94. Svjedok oštećeni Grebović Enver na okolnosti predmetnog događaja je naveo da se oko 25.07.1993.godine u logoru Dretelj, nalazio u hangaru, sa lijeve strane u ćošku, do ulaznih vrata, kada su oko jedanest i po sati u noći, u hangar ušli Vide Palameta zvan Dugi, naoružan puškom "papovka" i Mikulić Dražen, naoružan pištoljem, te tražili Gačane. Išli su od jednog do drugog zatvorenika i pitali za ime i prezime te iz kojeg su mjesta, pa kada je došao na njega red, on nije želio da kaže da je iz Gacka, već je odgovorio je da je sa Tjentišta, na šta mu je Mikulić rekao da je to partizansko mjesto i izveo ga ispred hangara gdje su počeli da ga tuku.

95. Navodi da mu je Dražen bio okrenut licem u lice, drugi je bio iza njega, pa kada ga jedan udari, drugi ga vrati nazad. Dražen Mikulić ga je udarao šakama, nogama, i pištoljem po glavi, a Vide Palameta šakama i nogama i papovkom po nogama, sve dok više nije mogao da stoji na nogama. Primio je preko stotinu udaraca, od kojih udaraca nije bilo ni jednog dijela tijela da nije bilo plavo. Pao je samo jednom pošto je pokušavao cijelo vrijeme održati se na nogama jer je mislio ako padne, da će mu glava biti još izloženija udarcima. U jednom momentu su mu od udaraca pukle obje arkade, a krv mu je išla iz usta i nosa, te je udario u električni stub rasvjete. Tom prilikom Dražen Mikulić je uzeo komad stakla od nekih boca i porezao ga u predjelu grudi, kod lijeve sise. Rekao mu je da se sagne i stavi glavu na koljena, te je pio njegovu krv i vikao: "*Napio sam se baljske krvi*". Pitao ga je da li ima djecu, pa kada je odgovorio da ima kćerku od šest godina i sina od dvije godine, Dražen mu je rekao "*Ostat će nas, jednik*". Stavio ga je na vrata od hangara i opalio jedan metak iz pištolja iznad njegove glave. Potom mu je rekao da uđe nazad u hangar i da kaže kako mu je on oprostio život, što je i učinio. Misli da je zlostavljanje trajalo oko trideset i pet minuta.

96. Nakon toga se sedam dana nije mogao kretati niti izlaziti iz hangara, a zbog velike temperature i nedostatka vode pio je svoju mokraću. Za vrijeme dok su ga tukla ova dvojica vojnika, vidio je da drugi vojnici tuku još dva zatvorenika koja su izvedena iz drugih hangara. Pomenuta lica- Dražena Mikulića i Vida Palamentu nije od ranije poznao, a od drugih ljudi u logoru, koji su ih prepoznali je čuo kako se zovu. Navodi da je optuženog Mikulića zapamtio da je srednjeg rasta i crne kose, te da je malo hramao, a od drugih lica je saznao da se zove Dražen Mikulić čim je došao svijesti poslije degeneka.

97. Svjedok Đuherić Mirhet navodi da je bio u istom hangaru sa zatvorenikom Grebović Enverom kojeg su zvali Gačanin, a koji je prethodno bio zatočen u Bileći u srpskom logoru. Oštećeni Grebović mu je u logoru pričao da su ga u Bileći gdje je bio zatvoren dobro mlatili. Predmetni događaj opisuje na način da su vojni policajci HVO-a iz zapadnog dijela Hercegovine, tokom noći ušli u hangar, zašli redom i pitali odakle je svaki zatvorenik. Grebović je rekao da je iz Gacka, pa ga je Dražen Mikulić s kolegama izveo pred hangar. Svjedok Đuherić ističe da je od ovog događaja prošlo dosta vremena i da ne može sa sigurnošću tvrditi da li je događaj gledao kroz prozor hangara ili je kao redar izašao vani pred vrata, ali ističe da je sav događaj mogao "lijepo vidjeti". Osvjetljenje je napolju bilo. Vidio je kako oštećenog Grebovića tuku, i da je isti padao u nesvijest pa da su ga vraćali, te da mu je Dražen prišao, sagne se i napio mu se krvi koja je kapala, te₂₅ rekao "*napio sam se baljske krvi*".

Oštećenog su tukli nogama i rukama, a na kraju je optuženi Mikulić izvadio pištolj, prislonio Grebovića uz vrata i iznad glave mu opalio jedan metak, zbog čega su se svi stresli. Navodi da je Grebović tada bio "prebijen za nevjerovati", par dana je "ječ'o i ležao", pa su mu donosili u hangar hranu. Bio je sav krvav, oči su mu bile zatvorene, a krv mu je curila iz nosa i lica. Navodi da je prilikom prebijanja Grebovića optuženi Dražen bio "najizraženiji u tome".

98. Svjedok Đuherić ističe da se on oko 21.07.1993.godine dobrovoljno prijavio da radi na cisterni, kao i da pere suđe, tako da je izlazio vani iz hangara i imao drugačiji status od ostalih zatvorenika. Za optuženog Mikulića ističe da je ispočetka bio strah i trepet i da je čuo kako vojnici između sebe ga zovu Dražen, a da je napolju sjedio sa tim momcima i pričao, te tako čuo za njegovo ime. Navodi da je čitav logor znao kad optuženi Mikulić dolazi, jer je zbog pojedinih ekcesa ulijevao strah. Misli da ga je prvi put vidio prilikom predmetnog događaja sa Grebovićem. Za vrijeme boravka u logoru Dretelj vidio ga je oko desetak puta. Jedne prilike su pričali. Opisuje ga da je bio crnjomanast, mlad, simpatičan, visok nekih 175 do 180 cm, da ga među licima sa fotografija koje su mu bile predočene u istrazi nije mogao prepoznati, ali da ga je vidio u hodniku suda prije suđenja kako stoji kod jednog stuba na ulazu, te u momentu kada ga je ugledao Mikulić se zakrenuo iza stuba i sklonio. Tada ga je prepoznao. Isti svjedok je i u sudnici pokazao optuženog.

99. Svjedok Dedić Almir navodi da je krajem sedmog ili početkom osmog mjeseca u logoru Dretelj prisustvovao zlostavljanju Grebović Envera sa nadimkom Eko. Ističe da je bio u istom hangaru sa Grebovićem i da je u logoru najviše zlostavljanja bilo kad je HVO gubio na ratištu, ili kad bi neki njihov pripadnik poginuo. Kritičnog dana optuženi Mikulić zajedno sa još dvojicom – trojicom kolega u maskirnim uniformama je došao u njihov hangar i predstavio se rekavši da je Dražen Mikulić, borovnik HVO, ekstrem. Tražili su lično određene ljude, pitavši odakle je ko. Opisujući predmetni događaj svjedok navodi da je Grebović Envera zlostavljao Mikulić Dražen zajedno sa još dva borovnika, i zatvorenikom sa nadimkom Trebinjac, i da se to dešavalo oko devet ili devet i pol sati naveče, u blizini vrata hangara od kojih je on bio udaljen dva metra. Vanjska rasvjeta je gorila. Navodi da su Envera tukli "svim i svačim", nogama, šakama, koljenima, kundakom, čizmama, po svim dijelovima tijela, glavi, leđima i truhu. Udaranje je ukupno trajalo oko pola sata, a sam Mikulić Dražen ga je udarao oko deset minuta nogama na kojima je imao vojničke čizme. Nakon toga, Grebović je bio sav krvav i modar, te je Mikulić uzeo razbijenu flašu i zarezao ga pod vrat i rekao "*vidi kako pjem baljsku krv*", te prislonio usta da se napije krvi, te zatim mu dao da pojede cigaretu i natjerao ga da popije mokraću iz bidona u koji su zatvorenici vršili nuždu. Grebović je krvario iz nosa, imao je razbijene arkade.

100. Svjedok Hamzo Tabaković navodi da je kritične prilike zlostavljan Grebović Enver kojeg su zvali Gačanin i još dva zatvorenika iz hangara –Avdo Spahić i Sulejman, koji su iz hangara izvođeni jedan po jedan i tučeni. Navedeni događaj se dogodio krajem jula ili početkom augusta, a on ga je posmatrao kroz prozor hangara. Događaju je prethodio ulazak u hangar Dražena Mikulića i još nekoliko pripadnika vojne policije, koji su naredili da zatvorenici ustanu i stanu u krug, te su glasno tražili da se jave Gačani. Svi zatvorenici u hangaru su ustali. Svjedok ističe da je bio oko 10 metara udaljen od ulaznih vrata, da je u njegovoj blizini stajao Grebović Enver, a osoba koju identifikuje kao Mikulić Dražen je išla od jednog do

drugog zatvorenika i pitala odakle je i kako mu je ime. Kada je došao do Grebovića, on je rekao da je iz Foče i da se tako preziva, da bi mu Mikulić odgovorio da je to partizansko mjesto i da treba da izađe, te ga je izveo vani ispred vrata od hangara koja su potom zatvorena, ali ne u potpunosti. Kroz prozor hangara samo djelimično je vidio događaj, vani je bila javna rasvjeta, te je vidio kako je Mikulić šakom u lice udario Grebovića u momentu kada su Grebovića ispravljali i čuo je glas da je neko rekao "*napio sam se balijske krvi*", te pretpostavlja da je to glas Mikulića pošto je neposredno prije vidio da je optuženi tukao Grebovića. Prije nego što se Grebović vratio u hangar čuo je jedan pucanj ispred hangara. U hangaru je vidio da je Grebović bio krvav po glavi i po prsima, imao je povrijeđene arkade, te modrice po leđima, slabinama i ostalim djelovima tijela, a najviše po leđima. Za vrijeme boravka u logoru Dretelj, Mikulića je vidio dva puta i to kritičnog dana i sutradan kada je isti prije ručka došao da vidi lica koja su prethodno zlostavljana. Kritične večeri nije čuo da se optuženi predstavio prilikom ulaska u hangar, ali su kasnije neki logoraši pričali da se predstavio. Logoraši koji su bili sa njim u hangaru govorili su da je Mikuliću ime "ovako ili onako", a među tim imenima je cirkulisalo i ime Dražen. Kada se sve završilo neko je pogledao na sat i rekao da je prošla ponoć.

101. Svjedok Sakoč Admir navodi kako je čuo od drugih zatvorenika koji su bili zatvoreni zajedno sa njim da je Mikulić Dražen maltretirao zatvorenike, izvodio ih vani i tukao zajedno sa nekim drugim pripadnicima HVO-a. Takođe, od drugih zatvorenika je čuo da je Mikulić iz hangara u kojem je bio smješten izvodio zatvorenika kojeg poznaje pod imenom Eko Grebović u dva navrata. Ne zna zbog čega su borovnici koji su ga izvodili "imali pik na njega". Čuo je od logoraša da su ga tukli gumenim palicama, letvama, da da mu je Mikulić Dražen pio krv i govorio da se napio balijske krvi. Dok je boravio u hangaru vidio je na Eki povrede. Svjedok ističe da je u hangaru bio u periodu kraj sedmog i početak osmog mjeseca, te tvrdi da nije lično vidio da je izvođen Eko, nego samo da je o tome čuo. Takođe ističe da on s obzirom na položaj gdje se nalazio nije mogao vidjeti vojnike koji su ulazili u hangar.

102. Svjedok Šošić Hasan je u svom iskazu naveo da je za vrijeme boravka u logoru Dretelj čuo kako se priča među zatvorenicima da je Mikulić nekoga mlatio i da mu je pio krv. Isti svjedok je naveo da nije bio u istom hangaru sa Grebović Enverom

103. Imajući u vidu navedene iskaze svjedoka Sud je van razumne sumnje utvrdio da se kritični događaj desio krajem jula 1993.godine, s obzirom da je svjedok oštećeni Enver Grebović prilično precizno odredio vrijeme inkriminacije ističući da se ista desila oko 25.07.1993. godine, a njegov iskaz je potvrđen i iskazima svjedoka – očevidaca ovog djela Dedić Almira i Tabaković Hamze, koji su takođe saglasno naveli da se zlostavljanje oštećenog Grebovića dogodilo krajem juna ili početkom avgusta mjeseca 1993. godine. Budući da je svjedok Grebović bio jedini oštećeni ovi djelom i da je najpreciznije odredio vrijeme izvršenja djela, koje se poklapa sa vremenom koji su naveli i svjedoci Dedić i Tabaković, sud je prihvatio kao vjerodostojan njegov iskaz i utvrdio da se predmetno djelo dogodilo krajem jula 1993. godine.

104. Takođe za sud nije bila sporna činjenica da je oštećeni Grebović Enver u kritično vrijeme bio zatvorenik u logoru Dretelj, te da se nalazio u jednom hangaru. Ove činjenice proizilaze kako iz iskaza samog svjedoka²⁷ oštećenog Grebović Envera, koji je dat veoma

uvjerljivo, tako i iz saglasnih iskaza drugih saslušanih svjedoka koji su istakli da su zajedno sa Grebović Enverom bili u istom hangaru, a to su svjedoci Dedić Almir, Đuherić Mirhet, Tabaković Hamzo i Sakoč Admir. Svi naprijed navedeni svjedoci su na veoma jasan i uvjerljiv način naveli da su bili u istom hangaru kao i oštećeni Grebović Enver, pa su u tom smislu naveli tačno svoju lokaciju u samom hangaru, kako u odnosu na izlazna vrata tako i u odnosu na oštećenog Grebovića, saglasno ističući da su vidjeli povrede na tijelu kod oštećenog Grebovića nakon što je zlostavljan od strane pripadnika vojne policije HVO-a.

105. Svjedoci Dedić Almir, Đuherić Mirhet i Tabaković Hamzo saglasno ističu da su predmetni događaj gledali, jer su bili u istom hangaru sa oštećenim Grebovićem. Svjedok Đuherić Mirhet je tvrdio da su u tom istom hangaru bili i zatvorenici Zlatko Alagić kao i Ado Alagić. Radi otklanjanja eventualnih nejasnoća u iskazima svjedoka, sud je ponovo saslušao svjedoka Dedić Almira koji je precizno naveo da je u kritično vrijeme zajedno sa njim u hangaru logora Dretelj bio svjedok Đuherić Mirhet kojeg je poznavao od ranije, te da je sa njim u istom hangaru bio i svjedok Tabaković Hamzo, koji je rođak njegove žene, a takođe su u njegovom hangaru bili i Alagići - Ado i Bari za koga nezna kako se zove, a koji je spavao odmah do Ade. U postupku je na osnovu iskaza svjedoka Đuherića utvrđeno da je "Bari" bio nadimak lica koji se zove Alagić Zlatko.

106. Ovakvi saglasni iskazi svjedoka Đuherića, Dedića, Sakoča i Tabakovića, u cjelosti su potvrđeni i materijalnim dokazom koji je uveden u spis a to je Spisak zatvorenika u logoru Dretelj, po objektima gdje su smješteni, koji spisak je sačinio HVO, Odsjek odbrane. Uvodom u isti spisak se vidi da su u istom hangaru lijevio od česme bili Sakoč Admir (red.br.33); Dedić Almir (red.br.72); Grebović Enver (red.br.179); Tabaković Hamzo (red.br.187), kao i lica Zlatko Alagić i Ado Alagić (red.br. 271 i 272), zbog čega im je sud poklonio vjeru.¹²

107. Optuženi Mikulić Dražen u svom iskazu koji je dao na glavnom pretresu je naveo da je njegova jedinica bila raspoređena u Dretelju, ali da je u periodu juli - avgust u kompleksu Dretelj boravio svega tri puta, i to u kasarni vojne policije, ali ne u zatvoru, početkom jula kada je samo razdužio vojnu opremu, zatim 12. jula kada je hitno pozvan u kasarnu i odmah poslat za Mostar na lokalitet Heliodrom, te treći put 15. avgusta nakon bolovanja, kada su ga poslali kući da čeka formiranje novog načelnog centra. Takođe, optuženi je izjavio da je 11.08.1993.godine bio u Splitu u Republici Hrvatskoj, a da je 15.07.1993.godine ranjen u izvlačenju ranjenih suboraca i da je u narednih mjesec dana bio na bolovanju. Na ovaj način odbrana je tvrdila da optuženi u inkriminisanom periodu nije ni jednom ulazio u krug logora Dretelj, već da se mjesec dana i to u periodu od 15.7 do 15.08.1993.god. nalazio u porodičnoj kući u selu Tiholjina, opština Grude, na bolovanju, a kasnije je čekao poziv na novo zaduženje.

108. Naime, optuženi je naveo da je 15.07.1993.godine sa pripadnicima svoje jedinice krenuo sa Heliodroma u Mostaru u jednu oružanu akciju radi probijanja linije ARBiH u Bišća polju, odnosno Gnojnici, u kojoj akciji je bio veliki broj žrtava, odnosno poginulih i ranjenih pripadnika HVO-a. U toj akciji učestvovao je u izvlačenju ranjenih kolega i suboraca Maria

¹² T-33 Spisak zatvorenika – Čapljina, interna upotreba;

Udovičića i Ivice Eljuga, a prilikom izvlačenja još jednog ranjenog pripadnika HVO-a, u njegovoj blizini pala je granata od koje je ranjen, pa je odmah prebačen u ratnu bolnicu Grude, a potom je isti dan upućen na kućno liječenje. Za vrijeme bolovanja u kućnu posjetu mu je dana 02.08.1993.godine došao Marinko Sosa, zapovjednik brigade u Grudama, kada su mu donijeli paket pomoći i dali 500 maraka. Optuženi je istakao da je on znao za postojanje zatvora u Dretelju, da je prilikom dolaska u kasarnu vidio ljude u zatvoru i znao je iz priča da su to zatvoreni Bošnjaci, ali tamo nije odlazio, nije kontaktirao ni sa jednim od zatvorenih Bošnjaka, niti je ikoga poznavao od zatvorenih lica. Ne može sebi objasniti zašto se njegovo ime spominje među svjedocima optužbe, nije mu poznato ko ima kakve namjere i da li je neko koristio njegov identitet i lažno se predstavljao. Navodi da u Hercegovini ima dosta lica sa prezimenom Mikulić, a u popisima vojne policije HVO-a postoje i druga lica sa istim prezimenom (Mikulić) iz nekih drugih jedinica, koja lica nije susretao na liniji. Ističe da su i pripadnici nekih drugih jedinica dolazile u Čapljinu na ispomoć.

109. U toku dokaznog postupka, a radi potvrđivanja ovih navoda optuženog kao svjedoka, odbrana je izvela dokaze saslušanjem svjedoka Maria Udovičića i Marinka Sosa, te uvela u spis materijalne dokaze i to: Podaci o poginulom/ ranjenom iz postrojbe III satnije V bojne (O-2), Podaci o ranjenim pripadnicima V bojne HVO-a (O-3); Medicinska dokumentacija za svjedoka Maria Udovičića (O-8); Otpusno pismo za svjedoka Marinka Sosa izdato od KBC Split (O-9); Medicinska dokumentacija na ime majke optuženog Mikulić Marinke (O-11); Rješenje o pravu na osobnu invalidninu na ime optuženog Dražena Mikulića (O-12) i Zapisnik o ispitivanju osumnjičenog Dražena Mikulića broj KT RZ 21/05 (O-14).

110. Svjedok Marinko Sose u svom iskazu je potvrdio da je 02.08.1993.godine, kao komandant brigade HVO u Grudama, posjetio ranjenog Mikulić Dražena u porodičnoj kući u Tiholjini i tom prilikom mu uručio jednokratnu pomoć od 500 maraka kao i neki paket hrane i potrepština, koju pomoć su davali svim ranjenim pripadnicima HVO nastanjenih na području opštine Grude, bez obzira iz koje su jedinice bili. Pismena pojedinačna odluka da se optuženom Mikuliću dodijeli jednokratna pomoć nije postojala, a takođe optuženi Mikulić prilikom preuzimanja pomoći nije potpisivao nikakvu priznanicu. Tom prilikom je vidio da Dražen teško hoda i da šepa. Isti svjedok ističe da mu je taj datum ostao u sjećanju zbog činjenice da je sutradan 03.08.1993.godine ranjen na ratištu u Uskoplju, nakon čega je prebačen u bolnicu u Split.

111. Svjedok Mario Udovičić je u svom iskazu naveo da je zajedno sa Draženom Mikulićem bio u Vojnoj policiji HVO-a sve do ranjavanja koje se dogodilo 15.07.1993.godine, u akciji koju su vodile jedinice HVO-a prema pripadnicima ARBiH u mjestu Gnojnica, opština Mostar. Tom prilikom je jedna granata pala u njegovoj blizini, kada je ranjen, a optuženi Dražen Mikulić mu je pomogao da se izvuče do sanitetskog vozila. Poslije je prebačen u bolnicu u Grudama, odakle je pušten na kućno liječenje. Od proljeća 1993.god. baza njegove jedinice je bila u kasarni Dretelj. Optuženog Mikulića posle ranjavanja je prvi put vidio krajem avgusta, kada je primjetio da vidno šepa na jednu nogu.

112. Sud je na osnovu iskaza optuženog Mikulić Dražena, kao i na osnovu iskaza svjedoka Maria Udovičića i Marinka Sose nesporno utvrdio da je optuženi ranjen u Gnojnici - Bišća Polju dana 15.07.1995. godine. Ovu činjenicu sud₂₉ je utvrdio i na osnovu materijalnih dokaza

uvedinih u spis, tj. dokumentacije iz koje se vidi da je optuženi ranjen prilikom izvlačenja poginulih i ranjenih, usljed granatiranja, dana 15.07.1993.godine u mjestu Bišća Polje, te da je liječen u Domu zdravlja Grude.¹³

113. Da je ova činjenica nesporna proizilazi i iz dokaza Tužilaštva koji se odnosi na medicinsku dokumentaciju izdatu od primarijus dr. Antunovića, dana 15.07.1993.godine u kojoj se konstatuje da je optuženi Mikulić dovežen zbog ranjavanja na prvoj liniji odbrane, da su povrede nastale od eksplozije i detonacije granate, te da je imao više hematoma po glavi i tijelu, kao i na oba koljena više nagnječenja i razderano nagnječnih rana. Isti doktor mu je propisao mirovanje od mjesec dana.¹⁴

114. Na okolnost zadobivenih povreda optuženog na glavnom pretresu saslušan je i vještak sudske medicine dr. Hamza Žujo, koji je sačinio i pismeni nalaz i mišljenje.¹⁵ U svom mišljenju vještak Hamza Žujo je naveo da je optuženi Mikulić kritičnog dana zadobio povrede u vidu razderano nagnječnih rana u predjelu oba koljena, nagnječina u predjelu tijela i glave, koje povrede ukupno predstavljaju lake tjelesne povrede. Kao podoban način za nastajanje razderano nagnječenjin rana u predjelu oba koljena navodi da su mogle biti nanese dijelovima metalnog dijela granate. Nagnječina u predjelu glave i tijela su nanese prilikom pada i oslanjanjem tijela na tvrdu podlogu. Po mišljenju ovog vještaka protok vremena koji je potreban za zarastanje rana u predjelu oba koljena je 15 dana, kao i iščezavanje krvnih podliva u predjelu tijela. Takođe, prema medicinskoj dokumentaciji isti se mogao kretati. Vještak dr. Hamza Žujo je na glavnom pretresu u svemu ostao kod svog pismenog nalaza i mišljenja, ističući da se optuženi mogao kretati odmah nakon povređivanja i dalje ali da je to kretanje bilo otežano usljed zatezanja kože. Nije morao da pri kretanju nosi pomagala, ali je pri kretanju imao bolove i moglo se primjetiti da ima problem u kretanju, stim što se nakon 15 dana od povređivanja mogao kretati normalno. Vještak je naveo da je prema medicinskoj dokumentaciji samo povrijeđena koža i da nije povrijeđen zglob, te da kod ovakve povrede nema bola jakog intenziteta. Sud je u cjelosti prihvatio nalaz i mišljenje vještaka sudske medicine dr. Hamza Žuje cijeneći da je isti dat objektivno, stručno i kvalitetno, na bazi relevantne medicinske dokumentacije i u skladu sa pravilima struke.

115. U obrazloženju ove presude, već je naznačeno da je svjedok oštećeni Grebović Enver izjavio da se kritični događaj desio oko 25.07.1993.godine, a svjedoci Dedić Almir i Tabaković Hamzo su takođe naveli kao vrijeme događaja kraj jula odnosno početak avgusta 1993. godine. Imajući u vidu da ni jedan od saslušanih svjedoka nije precizno naveo datum događaja, a da su sva tri svjedoka saglasno istakla kraj jula kao vrijeme kada je došlo do zlostavljanja zatvorenika Grebovića, to je sud na osnovu svjedočenja istih utvrdio da se predmetni događaj desio krajem jula mjeseca 1993.godine. Imajući u vidu da se optuženi, po nalazu i mišljenju vještaka sudske medicine dr. Hamze Žuje, mogao kretati od dana povređivanja, te da se njegovo zdravstveno stanje popravljalo narednih petnaest dana dok nije

¹³ O-2 Podaci o poginulom/ranjenom, OZ Jugoistočna Hercegovina, postrojba III satnija V bojna, bez datuma i O-3 Podaci o stradalim pripadnicima VP HVO, Mostar 04.12.1993. godine;

¹⁴ T-21-A Medicinska dokumentacija za optuženog Mikulić Dražena;

¹⁵ T-21 Nalaz i mišljenje vještaka Žujo dr Hamze, broj KT-RZ-21/05 od 25.03.2011. godine

potpuno oporavljen, sud smatra da je optuženi Mikulić krajem jula mjeseca 1993.godine bio u mogućnosti i pored povređivanja, da dođe u zatvor Dretelj.

116. Sud je imao u vidu i izjavu svjedoka Đuherić Mirheta, koji je imao status poluslobodnog zatvorenika, pošto se mogao kretati u krugu zatvora, a koji je izjavio da je prilikom dešavanja predmetnog događaja prvi put vidio optuženog Mikulića. Takođe sud je posebno cjenio i iskaz oštećenog Grebović Envera koji je na poseban upit branioca da li je primjetio da su osobe koje svjedok zove Mikulić i Palamenta imale neku karakterističnu tjelesnu manju po kojoj bi se mogli prepoznati, naveo da je kritičnog dana primjetio da optuženi Mikulić malo hramlje, što koincidira sa nalazom i mišljenjem vještaka sudske medicine dr. Hamze Žujo koji je naveo da se moglo primjetiti da ima problem u kretanju.

117. Analizirajući iskaze saslušanih svjedoka na okolnost lica koja su učestvovala u zlostavljanju oštećenog Grebovića sud je utvrdio da su svjedoci Grebović, Dedić, Đuherić, Tabaković, Sakoč i Šoš, saglasno izjavili da je optuženi Mikulić zajedno sa drugim pripadnicima vojne policije HVO učestvovao u zlostavljanju oštećenog Grebovića.

118. Svjedok oštećeni Grebović je naveo da optuženog nije poznavao ali da je od drugih zarobljenih lica odmah nakon što je došao sebi čuo da ga je između ostalih zlostavljao Mikulić Dražen. Opisuje ga na način da je bio srednjeg rasta i crne kose, te ga je vidio samo tada i nikad više u životu. Svjedok Dedić Almir je takođe naveo da optuženog nije ranije poznavao, ali ističe kako se jedan od bojovnika sam predstavio po imenu i prezimenu, te rekao "*Ja sam Dražen Mikulić, bčjovnik HVO-a, ekstrem*". Opisujući ga navodi da je bio visok oko 180 cm, odnosno da je bio na metar udaljen od njega kada je tražio da se jave Gačani, a kako je svjedok visok oko 190, procijenio je je da je ovaj niži od njega oko deset centimetara, te je prema njegovoj procjeni bio srednje građe, tamnije kose i oko dvadeset dvije ili dvadeset tri godine starosti. Svjedok Tabaković Hamzo ga opisuje kao osobu crnog tena i kose, mladog, kratko ošišanog, visine 175-180 cm. Ni on ga nije poznavao od ranije, međutim navodi da je bio sa grupom logoraša u donjem dijelu hangara i da je čuo kako je u toku traženja Gačanina, neko od pripadnika HVO-a zovnuo Dare, na šta se ovaj vojnik okrenuo i uputio prema vratima, a priče su kružile da se zove Dario ili Mario Mikulić, da bi se nakon sedam do osam dana u logoru spominjalo da je njegovo ime Dražen.

119. Kako je već navedeno, svjedok Đuherić Mirhet je imao nešto drugačiji status u logoru u odnosu na ostale zatvorenike, obzirom da je radio na cisterni i prao suđe. Isti svjedok ističe da je bio "poluslobodnjak", i da je znao sjediti van hangara sa vojnim policajcima. Opisujući maltretiranje zatvorenika navodi da je prednjačila ekipa policajaca iz zapadne Hercegovine i da su se svi bojali jednog čovjeka – Mikulić Dražena. Na upit kako je znao ko je Mikulić Dražen svjedok odgovara da su se policajci oslovljavali između sebe, i da su ga zvali Dražene, a prezime Mikulić mu je ostalo u sjećanju jer je u bivšem sistemu bio neki član komunista koji se isto prezivao Mikulić. Navodi da je u logoru imao korektne odnose sa vojnim policajcima kao i sa Mikulićem, sa kojim je razgovarao i koji ga nije tukao, ali je ulijevao strah, i znalo se kad on dolazi u smjenu. Navodi da je optuženi Mikulić imao simpatičnu facu, da je bio mlad i "faca" i da mu je bilo neobično za takvog tipa da radi takve stvari, te da ga je prije suđenja vidio u hodniku i odmah prepoznao.

120. Svjedoci Sakoč Admir i Šošić Hasan nisu vidjeli predmetni događaj ali su obojica saglasno izjavili da su čuli u logoru da je optuženi Mikulić pio krv Greboviću, odnosno kako je svjedok Šošić izjavio da je Mikulić nekoga mlatio i pio krv jednom logorašu koji je porijeklom iz Gacka.

121. Sud je prihvatio ove saglasne izjave pomenutih svjedoka kao vjerodostojne, a pojedine razlike među istim svjedocima koje su se odnosile na porijeklo optuženog, te različito navođenje njegovog imena u istrazi i na sudu od strane svjedoka Tabakovića, kao i svjedoka Šošić, koji je rekao da se zove Dragan, nisu odlučne da se radi o drugom licu, budući da su i ova dva svjedoka jasno i u više navrata rekla da se to lice prezivalo Mikulić. Naime uvidom u Spisak pripadnika III satnije V bojne, koja je bila smještena u Dretelju, jasno se vidi da je jedino Dražen Mikulić bio vojni policajac navedene jedinice i da se niko u toj jedinici nije prezivao Mikulić, niti se zvao Dražen. Uostalom poznato je da se u vojsci lica mnogo češće oslovljavaju po prezimenu nego po imenu.

122. Imajući u vidu ovakve iskaze navedenih svjedoka koji su saglasno spominjali optuženog Mikulića kao aktivnog aktera događaja vezanog za zlostavljanje oštećenog Grebovića, sud nije prihvatio tvrdnje odbrane da se neko drugi služio tuđim identitetom, odnosno identitetom optuženog. Odbrana je u tom smislu navela da niko od svjedoka optužbe u istrazi nije prepoznao Mikulić Dražena, što je po ocjeni suda tačno, ali sud je imao u vidu činjenicu da su svjedoci Grebović, Đuherić, Dedić i Tabaković opisali u istrazi kako je izgledao optuženi i njihov opis optuženog je u osnovi tačan.

123. Da je optuženi u inkriminisano vrijeme dolazio u zatvor Dretelj u svom iskazu je detaljno opisao i svjedok Šošić Hasan koji je naveo da ga je lično optuženi Mikulić sa još jednim pripadnikom HVO-a vodio da mu preda pištolj, kojeg je sakrio ispod cigli kod svoje kuće, a što se desilo početkom avgusta mjeseca, tačnije trećeg ili četvrtog avgusta 1993.godine. Prilikom polaska iz logora neko je zvao lice koje je sa njim krenulo: „Mikulić, Mikulić“, a po povratku u logor isti svjedok navodi da ga je Aničić pitao gdje mu je pištolj i da mu je on odgovorio da ga je uzeo Mikulić, nakon čega je Aničić zvao Mikulića po prezimenu da mu donese pištolj pošto je to njegov plijen. Isti svjedok ističe da ga tom prilikom optuženi nije fizički zlostavljao, a optuženog je opisao kao lice koji je imalo bar 15 kila manje od njega, stim da je on tada imao 90 kilograma, te da je ličio na osobu koja sjedi u sredini u odjelu i kravati, pokazujući na optuženog. Uvidom u materijalni dokaz se vidi da je Ivan Aničić bio jedan od zapovjednika logora Dretelj.¹⁶ Sud je prihvatio iskaz svjedoka Šošić Hasana budući da je isti bio konzistentan, jasan i uvjerljiv, te u saglasnosti sa ostalim gore navedenim dokazima, kao i svjedocima koji su svjedočili na okolnost prisustva Mikulića u logoru Dretelj.

124. U odnosu na boravak optuženog u logoru Dretelj u inkriminisano vrijeme, pored gore navedenih, saslušani su i ostali svjedoci optužbe, a iz iskaza većine svjedoka optužbe proizilazi da im je poznato ime Dražena Mikulića, kao vojnog policajca i da je to ime cirkulisalo u logoru.

¹⁶ T-32 Logori HVO u Hercegovini – Gabela, Čapljina

125. U odnosu na sam događaj opisan u tački 1. izmjenjene optužnice Sud je van razumne sumnje utvrdio da je optuženi Mikulić zajedno sa drugim neidentifikovanim vojnim policajcima HVO-a ušao u hangar, u logoru Dretelj, u kome se nalazio oštećeni Grebović i da je oštećenog izveo iz hangara, te zajedno sa drugim zlostavljao na način da su ga kundakom od puške, pištoljem, rukama i nogama više puta snažno udarali u predjelu glave i tijela, kojom prilikom je optuženi Mikulić sa staklom od razbijene flaše porezao oštećenog Grebovića u predjelu prsa, pa se sageo nad njim, pio krv i rekao mu "napio sam se balijske krvi", a potom ga prislonio uz vrata hangara i iz pištolja ispucao jedan metak iznad glave oštećenog.

126. Ovakvo činjenično stanje nesporno proizilazi kako iz iskaza samog oštećenog Grebović Envera koji veoma detaljno i uvjerljivo opisuje tok samog događaja u kojem je zlostavljan, tako i iz iskaza saslušanih svjedoka Đuherić Mirheta, Tabaković Hamze i Dedić Almira, koji su bili očevici istog događaja i koji su u svim bitnim i odlučnim činjenicama koje se tiču zlostavljanja oštećenog Grebovića dali saglasne iskaze, kako međusobno, tako i sa oštećenim Grebovićem, zbog čega je sud istim poklonio vjeru. Naime, oštećeni Grebović je naveo da je kritične večeri optuženi Mikulić ušao u hangar naoružan sa pištoljem, te da je u hangaru tražio Gačane. Svjedok ističe da su išli od jednog do drugog zatvorenika i pitali ih za ime i prezime te iz kojeg su mjesta, pa kada je došao na njega red odgovorio je da je iz Tjentišta, nakon čega mu je optuženi Mikulić rekao da je to partizansko mjesto i izveo ga ispred hangara gdje su počeli da ga tuku.

127. Činjenicu da je optuženi Mikulić sa drugim pripadnicima vojne policije kritične večeri ušao u hangar gdje su pitali zatvorenika za ime i porijeklo u svom iskazu je naveo i svjedok Đuherić Mirhet koji je izjavio da su vojni policajci HVO-a među kojima je bio i Mikulić ušli u hangar, "zašli redom" i pitali odakle je svaki zatvorenik, pa kada je oštećeni Grebović rekao da je iz Gacka optuženi Mikulić ga je sa kolegama izveo ispred hangara, gdje su ga tukli. Takođe i svjedok Dedić Almir je istakao da je tom prilikom optuženi Mikulić zajedno sa drugim pripadnicima vojne policije došao u hangar, gdje su tražili određene ljude, pitavši odakle je ko. Svjedok Tabaković Hamzo je naveo da je kritične prilike stajao u hangaru u blizini oštećenog Grebovića i da je vidio ulazak u hangar optuženog Mikulića i još nekoliko pripadnika vojne policije koji su tražili da im se jave Gačani. Tom prilikom optuženi Mikulić je išao od jednog do drugog zatvorenika i pitao kako se ko zove i odakle je, pa kada je došao do Grebovića isti mu je rekao ime i da je iz Foče, da bi mu Mikulić potom kazao da je to partizansko mjesto i da izađe, a potom ga izveo ispred hangara. Svi pomenuti svjedoci su u svojim iskazima tvrdili da se sporni događaj desio u večernjim satima, a svjedoci Đuherić Mirhet, Tabaković Hazo i Dedić Almir su saglasno naveli da je te večeri ispred hangara bilo osvjetljenje javne rasvjete. Analizirajući iskaze pomenutih svjedoka, koji su gotovo identični, te koje je sud prihvatio kao istinite, nesporno proizilazi da je optuženi Mikulić kritične prilike u zatvoru poznatom po nazivu logor Dretelj, zatvorenika Grebović Envera izveo ispred hangara, tj. prostorije u kojoj je bio zatvoren.

128. Sud je takođe imao u vidu i iskaz svjedoka Dedić Almira u dijelu gdje navodi da je najviše zlostavljanja bilo kad je HVO gubio na ratištu, odnosno kada bi neki njihov pripadnik poginuo. U tom smislu uveden je u spis dokaz optužbe, Službena zabilješka sačinjena od SIPA-e, Regionalni ured Mostar, od 11.04.2012.godine, iz koje se vidi da je dana

15.07.1993.godine na području Gnojnice – Carski vinogradi – Vinarija, bilo obimnih ratnih djelovanja, gdje je u bojnopolju u mjestu Gnojnice ranjen svjedok Mario Udovičić, a zona odgovornosti na ovom lokalitetu sa strane Armije BiH pripadala je jedinici Gatački bataljan “Šargan”.¹⁷

129. Svjedok Safet Ratkušić, istražitelj SIPA-e, je na glavnom pretresu potvrdio da je lično sačinio i potpisao pomenutu Službenu zabilješku, ističući da je do tih podataka došao na osnovu prikupljenih saznanja od ljudi koji su za vrijeme rata bili u Mostaru kao i od kolega iz SIPA-e, koji su mu rekli da je 15.07.1993. bila obimnija akcija u zoni Gnojnice, te da su u toj zoni bili raspoređeni pripadnici jedinice Gatački bataljon “Šargan” čiji je zapovjednik bio Suad Sudo Đanković. Svjedok Ratkušić ističe da je i ranije znao da je na toj zoni odgovornosti bio Gatački bataljon, kao i za vojnu akciju HVO-a na taj dio ratišta, a to je saznao krajem 1993.godine kada je boravio na području iznad Gnojnice, od prijatelja i rođaka koji su živjeli na tom području u to vrijeme.

130. Imajući u vidu da se iz iskaza svjedoka Maria Udovičića kao i optuženog Mikulića, te iz priložene medicinske dokumentacije koja glasi na njihovo ime, vidi da su kao pripadnici snaga HVO-a učestvovali dana 15.07.1993.godine u pomenutoj akciji na području Gnojnice, gdje su obojica i ranjeni, sud smatra da je optuženi Mikulić imao i lični motiv da u logoru Dretelj traži zatvorenike sa područja Gacka, budući da su pripadnici Gatačkog bataljona učestvovali u ovom oružanom sukobu sa strane Armije BiH.

131. Takođe je sud cijenio i činjenicu da je svjedok Tabaković Hamzo naveo da su kritične večeri, pored oštećenog Grebovića, izvedeni i zatvorenici Avdo Spahić i lice po imenu Sulejman, a uvidom u Spisak zatvorenika, Čaplina, (T-33), se vidi da je Sulejman Čustović bio zatvoren u istom hangaru gdje su bili oštećeni Grebović i svjedok Tabaković, te da je isti, kao i Grebović iz Gacka, a da je Avdo Spahić iz opštine Ljubinje.

132. Vezano za sam čin zlostavljanja, svjedok oštećeni Grebović je naveo da su ga tukla dvojica, od kojih mu je optuženi bio sprijeda, da ga je Dražen Mikulić udario šakama, nogama i pištoljem po glavi a drugo lice šakama, nogama i puškom tkz. “papovkom” po nogama, da je tom prilikom dobio preko stotinu udaraca, sve dok je mogao da stoji na nogama. Prilikom zlostavljanja jednom je pao, a od posljedica zlostavljanja pukle su mu obje arkade, a krv mu je išla iz nosa i usta. Svjedok oštećeni ističe da je tom prilikom Dražen Mikulić uzeo komad stakla od neke boce i porezao ga u predjelu grudi, nakon čega mu je rekao da se sagne i stavi glavu na koljena, pa mu je tada pio krv i vikao “napio sam se balijske krvi”. Potom ga je stavio na vrata od hangara i opalio jedan metak iz pištolja iznad njegove glave. Misli da je zlostavljanje trajalo oko 35 minuta.

133. Na iste okolnosti svjedok Đuherić, koji je bio očevidac događaja, je naveo da je oštećenog Grebovića više lica tuklo, nogama i rukama, od kojih se najviše isticao optuženi Mikulić, usljed čega je oštećeni pado u nesvjest. Ističe da je u jednom momentu optuženi

¹⁷ T- 42 Službena zabilješka Državne agencije za istrage i zaštitu broj T-16-12/3-1-04-2-SZ-122/12 od 11.04.2012. godine;

prišao Greboviću, sageo se i počeo da mu pije krv koja je kapljala, te rekao "*napio sam se balijske krvi*", a da je na kraju Mikulić izvadio pištolj, prslonio Grebovića uz vrata i iznad glave mu opalio jedan metak.

134. Takođe i svjedok Dedić Almir je naveo kako je lično vidio da oštećenog Grebovića više lica tuku "*svim i svačim*", nogama, šakama, koljenima, kundakom puške, čizmama, po svim djelovima tijela, da je udaranje trajalo oko pola sata, a da ga je tom prilikom lično tukao nogama na kojima je imao čizme i optuženi Mikulić. Optuženi je tom prilikom uzeo razbijenu flašu i zarezao Grebovića ispod vrata, potom prslonio usta da se napije krvi te rekao "*vidi kako pijem balijsku krv*".

135. Na okolnost zlostavljanja svjedok Tabaković Hamzo je istakao da je djelimično gledao predmetni događaj i da je vidio kada je optuženi Mikulić, ispred hangara, šakom u lice udario Grebovića u momentu kada su ga ispravljali i čuo je da je neko rekao "*napio sam se balijske krvi*" pa pretpostavlja da je to bio glas Mikulića pošto je neposredno prije vidio da ga Mikulić tuče. Isti svjedok ističe da je prije nego što se Grebović vratio u hangar čuo i jedan pucanj ispred hangara.

136. Svjedoci Sakoč Almir kao i svjedok Šoše Hasan koji nisu lično gledali predmetni događaj u svojim izjavama su potvrdili kao su čuli od drugih u logoru da je optuženi Mikulić zlostavljao Grebovića. Svjedok Sakoč je naveo da je čuo da mu je Mikulić tada pio krv i govorio da se napio balijske krvi, a svjedok Šoše je takođe potvrdio kako je čuo da je Mikulić "*nekog bio*" i da je nekom zatvoreniku pio krv.

137. Imajući u vidu ovakve izjave gore navedenih svjedoka, a posebno svjedoka očevidaca, sud smatra da su njihove izjave o bitnim činjenicama vezano sa zlostavljanje oštećenog Grebovića date saglasno i da se dopunjuju zbog čega im je sud poklonio vjeru i smatra ih vjerodostojnim. To se prije svega odnosi na činjenice da je optuženi Mikulić zajedno sa drugim pripadnicima vjone policije HVO-a učestvovao u zlostavljanju oštećenog Grebovića, na način da su ga zajedno tukli kundakom puške, pištoljem, rukama i nogama u predjelu glave i tijela, da ga je optuženi zarezao po grudima komadom stakla a potom mu pio krv, da je rekao "*napio sam se balijske krvi*" te ispalio jedan metak iznad glave oštećenog, da je oštećeni pao na kokljena, bio krvav i modar, da mu je tekla krv iz usta, nosa i glave.

138. Određene razlike u izjavama istih svjedoka, a koje se odnose na broj lica koji su učestvovali u zlostavljanju oštećenog, kao i identitet nekih od tih ostalih lica koja su zlostavljala oštećenog, sud nije smatrao bitnim za utvrđivanje samog identiteta i radnji optuženog Mikulića u predmetnom djelu. Naime, iz iskaza pomenutih svjedoka se nesporno vidi da je kritične prilike osim oštećenog Grebovića došlo do izvođenja i drugih zatvorenika iz hangara u logoru Dretelj, te da je u tom zlostavljanju učestvovalo više pripadnika HVO-a, zbog čega je sasvim razumljivo da se pojedini svjedoci različito sjećaju određenih manje bitnih detalja koji nisu odlučujući za pravilno utvrđivanje činjeničnog stanja u odnosu na radnje Mikulića.

139. Među ovim razlikama u iskazima svjedoka je i činjenica da li su prilikom zlostavljanja oštećenog Grebovića vrata od hangara bila otvorena ili su bila zatvorena potpuno odnosno

djelimično, na koje okolnosti su ovi svjedoci davali različite odgovore. Naime, svjedok očevidac Đuherić se nije mogao precizno izjasniti da li je ovaj događaj gledao iz vana ili kroz prozor hangara, ali ističe da je isti događaj mogao lijepo vidjeti. Svjedok Tabaković navodi da je predmetni događaj samo djelimično gledao kroz prozor hangara, dok je svjedok Dedić tvrdio kako se nalazio u blizini vrata i isti gledao kroz vrata. Pomenuti svjedoci su saglasni da su prozori od hangara u to vrijeme bili razbijeni, da se događaj desio ispred samog hangara na strani gdje se nalaze i prozori i vrata, te da je ispred hangara bila ulična rasvjeta tako da se sam događaj mogao vidjeti. Takođe je i nesporno da su vrata hangara prilično velika, željezna i da niko od svjedoka nije rekao da su ista bila zaključana po izlasku Grebovića iz hangara.

140. Predmetni događaj svjedoci Đuherić, Tabaković, i Dedić opisali su veoma uvjerljivo, sa mnoštvom detalja, i na način kako to iznose lica koja su očevici istog, zbog čega sud smatra da o tom događaju nisu saznali od drugih, te da nisu reprodukovali tuđa zapažanja. Ni jedan od ovih svjedoka u logoru Dretelj nije od strane Mikulića pretrpio teže tjelesne povrede ili duševne patnje, zbog čega pomenuti svjedoci nisu imali ni jedan motiv da lažno optuže upravo Dražena Mikulića za radnje koje mu se ovom tačkom optužnice stavljaju na teret. Svjedok oštećeni Grebović, koji se već dugi niz godina nalazi u SAD-u naveo se da ne sjeća ni jednog od pomenutih svjedoka koji su svjedočili na okolnost njegovog zlostavljanja, a koji su u bitnim činjenicama potvrdili njegov iskaz o predmetnom događaju.

141. U odnosu na posljedice koje je oštećeni zadobio prilikom predmetnog zlostavljanja od strane optuženog Mikulića i drugih pripadnika vojne policije HVO-a, iz iskaza svjedoka oštećenog, kao i saglasnih iskaza svjedoka Đuherića, Tabakovića, Dedića i Sakoča, Sud je utvrdio da je tom prilikom oštećeni zadobio brojne snažne udarce kundakom od puške, pištoljem, rukama i nogama po raznim dijelovima tijela, kao i u predjelu glave, usljed čega je pao na koljena, tekla mu krv i usta i nosa i glave, a zadobio je i posjekotinu u predjelu prsa.

142. Sam oštećeni je izjavio da od ovih povreda sedam dana se nije mogao kretati niti izlaziti iz hangara, a da je usljed velike temperature koju je dobio i nedostatka vode za to vrijeme pio svoju mokraću. Svjedok Đuherić je potvrdio da je oštećeni Grebović zadobio brojne povrede, da je bio prebijen "za nevjerovati", da je par dana ječao i ležao tako da su mu donosili hranu u hangar. Isti svjedok navodi da su Greboviću oči bile zatvorene a da mu je krv curila iz nosa i lica. Svjedok Dedić opisuje povrede Grebovića na način da je isti bio sav krvav i modar, da je krvario iz nosa i imao razbijene arkade, a svjedok Hamzo Tabaković ističe da je Grebović bio krvav po glavi i po prsima, da je imao razbijene arkade, te modrice po leđima, slabinama i ostalim djelovima tijela. I svjedok Sakoč Almir tvrdi da je u logoru vidio povrede koje je zadobio oštećeni Grebović.

143. Imajući u vidu ovakve brojne povrede koje je oštećeni zadobio, a koje saglasnoo ističu navedeni svjedoci kao i činjenicu da je od posljedica ovog zlostavljanja bio modar po raznim djelovima tijela, da mu je krv curila iz nosa usta i glave (povrijeđene arkade), te da po iskazu i oštećenog, kao i svjedoka Đuherića, zbog posljedica premlaćivanja nije mogao danima da se podigne i ode jesti, sud smatra da je isti usljed premlaćivanja i nasilnih radnji optuženog i drugih pripadnika vojne policije HVO-a trpio velike bolove. Oštećeni je izjavio da se svo vrijeme zlostavljanja plašio da padne, jer je smatrao da će mu glava biti još više izložena udarcima, a pucanje iz pištolja iznad glave³⁶ također je imalo za svrhu zastrašivanje

oštećenog, što je svjedok Đuherić opisao da je bilo stresno, što zajedno sa utvrđenom činjenicom da se optuženi Mikulić u jednom momentu sagneo i da pije krv oštećenom, te rekao "napio sam se balijske krvi", jasno ukazuje da je oštećeni istom prilikom pored fizičkih trpio i duševne bolove kao i strah. Ovim radnjama optuženi Mikulić je postupao suprotno odredbama čl. 3. stav 1. tačka a) i c) Ženevske konvencije, s obzirom da je oštećenom Greboviću nanio povrede tjelesnog integriteta, kao i povrede ličnog dostojanstva, odnosno prema njemu uvredljivo i ponižavajuće postupao.

144. Oštećeni Grebović Enver je u svom iskazu naveo da je uhapšen i odveden u zatvor Dretelj kao civil, a na osnovu materijalnog dokaza iz arhiva MKSJ, koji je uveden u spis, a to su podaci za oštećenog, takođe se vidi da u vrijeme hapšenja isti nije bio pripadnik ni jedne vojne jedinice i da je uhapšen dana 01.07.1993.godine u kući od strane Vojne policije HVO-a. Imajući ovu činjenicu u vidu nesporno je da je isti, kao zarobljeni civil, uživao zaštitu u skladu sa odredbama člana 3. stav 1. tačka a) i c) Ženevske konvencije o zaštiti građanskih lica za vrijeme rata, od 12. avgusta 1949.god. Sa druge strane optuženi je u inkriminisano vrijeme bio pripadnik HVO, odnosno Vojne policije HVO-a i u tom svojstvu je boravio u zatvoru Dretelj, pored koga se nalazila i kasarna Vojne policije kojoj je pripadao. Radnje koje je preduzeo nesporno su izvršene za vrijeme trajanja oružanog sukoba između HVO i AR BiH, a kod optuženog je postojala svijest, imajući u vidu mjesto izvršenja djela kao i činjenicu da je oštećeni zatvoren u hangaru, da isti uživa zaštitu po odredbama čl. 3. Treće Ženevske konvencije iz 1949.godine.

(ii) Tačka 2 – zlostavljanje zatvorenika "na žici"

145. Cijeneći provedene dokaze Sud je van razumne sumnje utvrdio da je optuženi Mikulić u periodu od kraja jula do kraja avgusta 1993.godine, u zatvoru pod nazivom logor Dretelj, naredio trojici neidentifikovanih zatvorenika iz samice-tamice da izađu i da se uhvate za žicu, a zatvorenicima-redarima da ih tuku, što su ovi i učinili i udarali ih nogama i palijama u predjelu tijela, usljed čega su izvedeni zatvorenici iz samice trpili velike bolove.

146. Sud je na osnovu provedenih dokaza utvrdio da je u logoru Dretelj bilo više objekata u kojima su bili zatvorenici i to nekoliko hangara, zatim u tunelima, a jedan objekat svjedoci su nazivali samica ili tamnica. Mada se broj zatvorenih ljudi u ovom objektu po saglasnim iskazima svjedoka koji su bili zatvoreni u samici, kretao između četrdeset i šezdeset, objekat je nazivan samica zbog činjenice da se nalazio iznad hangara i da nije imao prozore, a u što se sud uvjerio i prilikom izlaska na lice mjesta. Takođe i iz materijalnog dokaza koji je uložen u spis se vidi da se pomenuti objekat naziva samica.¹⁸

147. Na okolnosti predmetnog događaja svjedočio je svjedok Đuherić Mirhet koji navodi da je jedne prilike Dražen izveo trojicu zatvorenika i tri redara, među kojima i njega, te je trojicu zatvorenika stavio između dva stuba, na žicu i rekao zatvorenicima da ih tuku što su dvojica redara i učinila, dok on nije mogao. Decidno navodi kako im je upravo Dražen naredio da tuku

¹⁸ T-33 Spisak zatvorenika – Čapljina, interna upotreba;

zatvorenike, i to riječima koje neće zaboraviti : “...eto sad ih bјte, zbog rјih ne vidite ženu i dīcu...”.

148. Svjedoku Đuherić Mirhetu sud je poklonio vjeru jer je bio očevidac ovog događaja. Na okolnost predmetnog događaja svjedok Đuherić je svjedočio uvjerljivo i jasno, konzistentno od početka a njegova izjava u bitnim je elementima ista kao izjava data u istrazi. Naime, i na glavnom pretresu kao i prilikom saslušanja u istrazi, svjedok Đuherić je naveo kako je bio prisutan fizičkom maltretiranju zatvorenika iz samice koje je naredio Mikulić na način da je trojici zatvorenika iz samice naredio da se uhvate za žīcu razapetu između dva stuba, a zatim je rekao njemu poznatim redarima, čija je mena naveo, da ih tuku, te su ova dvojica redara to i uradila a on je stajao pored i nije ih tukao. Nakon dva dana ponovo je sreo Mikulića u krugu logora kada mu je Mikulić dao kutiju cigareta i rekao da mu je “otvorio oči”, te ga više nije vidio da tuče zatvorenike, da bi ubrzo i napustio logor te ga više nije viđao u Dretelju.¹⁹

149. Svjedok Đuherić je izjavio da se kritični događaj desio sredinom dana, stim što se nije mogao sjetiti datuma, pošto izjavljuje da nema nekakav vremenski orijentir, i jedino misli da se mogao dogoditi posle njegovog rada na cisterni u avgustu 93.god. Obzirom da se svjedok Đuherić nije mogao izjasniti o tačnom periodu kada se odigrao inkriminirani događaj, sud je prihvatio navode iz opružnice da se radi o periodu od kraja jula do kraja avgusta 1993.godine. Ovo iz razloga što je nesporno utvrđeno da je optuženi u logoru bio krajem mjeseca jula (što je utvrđeno u obrazloženju tačke 1 izreke presude), a da je prema iskazu samog optuženog od početka septembra otišao na novu dužnost, što je i u skladu sa iskazom svjedoka Đuherića koji navodi da je ubrzo nakon ovog događaja optuženi Mikulić napustio logor i da ga više nije viđao.

150. Kako je već navedeno ranije u presudi svjedok Đuherić je imao drugačiji status u logoru u odnosu na ostale zatvorenike jer je bio “redar” te je kao takav imao priliku razgovarati sa vojnim policajcima pa tako i sa optuženim Mikulić Draženom, čije mu je prezime ostalo u sjećanju jer ga veže za poznatog komunistu koji se prezivao Mikulić. Svjedok Đuherić je izjavio da je svima bilo stalo da budu u dobrim odnosima sa optuženim, da je imao priliku da razgovara sa policajcima HVO-a i da je od njih saznao za dosta imena vojnih policajaca u logoru Dretelj, pa je nabrojao neka imena poput Nikolić Ivica, Mlikote, Jukića. U odnosu na kritični događaj iz ove tačke izreke presude, svjedok nije imao nikakve dileme da je vojni policajac koji je naredio njemu i drugoj dvojici redara da tuku zatvorenike upravo Mikulić Dražen, a tom je prilikom sa njim i pričao, tačnije navodi:

“...uglavnom znam da sam reko ja ne mogu, jer kako bi reko bilo da onda imam priliku da bijem Vas, u tom smislu nešto. I nije me stvarno ni, ni diro, ni, pustio me onda, ali bilo mi je ono ružno vidjeti, ružno je ono bilo doživiti ono, da te natjera neko da moraš biti svoje ljude, da bar da proba da te natjera ili tako nešto. Ono je, ono je, teško se onog sjetiti....”

¹⁹ Zapisnik o saslušanju svjedoka broj: 17-1273-94/06 od 11.05.2006.godine

151. Prema iskazu svjedoka Đuherića vojni policajac koji je naredio ovo zlostavljanje pri tome je koristio ikavicu, na način da je rekao redarima "eto sad ih b,jte zbog r,jih ne vidite ženu i dicu...". U toku glavnog pretresa prilikom davanja iskaza u svojstvu svjedoka optuženi je pored ijekoavice koristio i ikavicu, pa je između ostalog u jednom odgovoru naveo "na tom mistu zona odgovornosti je širi pc,jam", što pored već navedenog, takođe potkrepljuje zaključak suda da je svjedok Đuherić, zajedno sa dvojicom redara, upravo od optuženog Mikulića dobio naredbu da tuče zatvorenike iz samice

152. Zlostavljanje "na žici" se događalo u logoru Dretelj i drugim zartvorenicama, a žica je bila u blizini samice u to vrijeme. O tom načinu zlostavljanja svjedočio je i doktor Kovačević Mehmed čijem iskazu je sud poklonio vjeru. On navodi da je nakon petnaest dana boravka u hangaru prebačen u samicu gdje su uslovi bili puno gori u odnosu na hangar. Nekada bi, prilikom prebijanja zatvorenika za vrijeme ručka, jedan od policajaca uzimao kamen i gađali su zatvorenike,a onaj zatvorenik koga pogodi kamen morao bi izaći "na žicu" koja je bila stavljena između dva koca, i kroz koju je puštana struja, a cilj je bio da se vidi ko će izdržati na nogama. Navodi da su vojni policajci jedne prilike izveli i njega pred samicu "na žicu" i Senadu Bešiću koji je bio retardiran dali gumeno crijevo i naredili mu da ga tuče tim crijevom dok se ne umori. Ta izvođenja su se uvijek dešavala u grupi od nekoliko vojnih policajaca, koji su trenirali karate udarce na zatvorenicama i tukli ih predmetima poput gumenog crijeva, koca od oraha ili jasena. I svjedok Dizdar Mustafa saglasno navodi da su zatvorenici gađani kamenjem i da je na taj način vršen odabir zatvorenika iz samice koji su zlostavljani i maltretirani.

153. Opisujući način na koji su zatvorenici kritične prilike udarani svjedok Đuherić navodi da su redari "otkinuli neku drvenastu biljku koja raste pored" i da su ih udarali sa tim i sa nogama oko petanest do dvadeset minuta. Sud nalazi, imajući u vidu sredstvo kojim su zatvorenici zlostavljani, dužinu trajanja zlostavljanja, kao i činjenicu da su dva lica – redara u tome učestvovala, da je to kod oštećenih imalo za posljedicu velike bolove.

154. Svjedok Đuherić nije znao imena zatvorenika koji su konkretne prilike izvedeni na žicu i tučeni, tako da sud nije mogao utvrditi identitet oštećenih lica, međutim, sud nalazi da se radi o civilima u smislu naprijed citiranih odredbi Ženevskih konvencija prema kojima se u slučaju sumnje, lica imaju smatrati civilima.²⁰

155. Naređivanjem drugima zatvorenicama – redarima koje je dao u svojstvu vojnog policajca da preduzmu naprijed opisane radnje, optuženi Mikulić je postupao suprotno odredbama čl. 3. stav 1. tačka a) IV Ženevske konvencije, s obzirom da su oštećenim zatvorenicama nanijete povrede tjelesnog integriteta, kao i povrede ličnog dostojanstva.

B. INDIVIDUALNA ODGOVORNOST

²⁰ Vidi dio presude A-(a) Djelo počinioca mora biti počinjeno u suprotnosti sa međunarodnim pravom

156. Imajući u vidu sve navedeno, sud je utvrdio da su u konkretnom slučaju ispunjena obilježja bića krivičnog djela iz člana 173. stav 1. tačka c), tj. da su radnje za koje je optuženi oglašen krivim (zlostavljanje zatvorenika Grebović Envera i naredba da se tuku zatvorenicima "na žici") počinjene suprotno pravilima međunarodnog prava, da je kršenje počinjeno u vrijeme rata odnosno oružanog sukoba i da je sa istim u uzročnoj vezi, kao i da je optuženi Mikulić Dražen preduzetim radnjama opisanim u tački jedan izreke presude, kao i naređenjem koje je izdao drugim licima da tuku zatvorenike na način opisan u tački dva izreke presude, nečovječno postupao prema zatvorenicima nanoseći im velike bolove i strah, čime je izvršio predmetno krivično djelo (*aktus reus*).

157. Pored toga Sud je utvrdio postojanje *mens rea*, koja se ogleda u svijesti optuženog da svojim radnjama počinji konkretno krivično djelo, bio je svjestan svog djela, kao i činjenice da će zbog njegovih radnji nastupiti zabranjena posljedica (nanošenje osobi snažnog tjelesnog ili duševnog bola i straha i povrede tjelesnog integriteta), te je iz njegovog ponašanja jasno da je takvu posljedicu i htio da ostvari (umišljaj), pa snosi krivičnu odgovornost za djelo koje je počinjeno u smislu odredbe člana 180. stav 1. KZ BiH koja u relevantnom dijelu propisuje da je osoba koja *naredi ili učini* krivično djelo iz člana 173. KZ BiH i individualno krivično odgovorna za to krivično djelo.

158. Pri tome djelo iz tačke 1. izreke presude optuženi Mikulić je počinio kao saizvršilac zajedno sa drugim licima (čl. 29. KZ BiH), dok je naredivši počinjenje djela opisanog u tački 2. izreke presude isto počinio kao izvršilac.

C. ODMJERAVANJE KAZNE

159. Odlučujući o visini kazne Sud je na strani optuženog Mikulića cijenio sve okolnosti koje utiču na istu, a koje su propisane odredbom člana 48 KZ BiH, a naročito stepen krivične odgovornosti (djelo učinjeno sa umišljajem), jačinu ugrožavanja i povrede zaštićenog dobra, kao i okolnosti pod kojima je djelo počinjeno. Prilikom odlučivanja o visini kazne Sud je od olakšavajućih okolnosti na strani optuženog cijenio njegov raniji život, njegovu neosuđivanost, te njegove lične i porodične prilike, da je oženjen i otac troje malodobne djece, da je imao dobro držanje i vladanje pred sudom tokom cijelog glavnog pretresu, kao i da je u vrijeme izvršenja predmetnog djela bio veoma mlada osoba. Pri tome sud na strani optuženog nije našao otežavajuće okolnosti. Imajući u vidu sve olakšavajuće okolnosti koje se stiču na strani optuženog, a koje u svojoj ukupnosti po mišljenju suda predstavljaju osobito olakšavajuće okolnosti, a u nedostatku otežavajućih okolnosti, sud je uz primjenu člana 49. KZ BiH, optuženom ublažio kaznu ispod zakonskog minimuma, te ga osudio na kaznu zatvora u trajanju od šest (6) godina, koja kazna je po mišljenju suda adekvatna težini počinjenog djela kao i posljedicama koje su nastupile, smatrajući da će se i sa ublaženom kaznom zatvora postići svrha kažnjavanja kako u generalnom tako i u individualnom smislu.

160. Na osnovu člana 56. KZ BiH optuženom se u izrečenu kaznu zatvora uračunava vrijeme koje je proveo u pritvoru po rješenju ovog suda o određivanju pritvora nakon izricanja presude, od 14.09.2012. godine, i to od dana donošenja predmetnog rješenja pa dok pritvor

bude trajao.

IV. NALAZI SUDA – OSLOBAĐAJUĆI DIO IZREKE PRESUDE

(I) Tačka 1 - zlostavljanje zatvorenika Balavac Semira

161. Tačkom dva optužnice (tačka 1 oslobađajućeg dijela izreke presude) tužilaštvo je teretilo optuženog da je početkom mjeseca avgusta 1993. godine u zatvoru poznat pod nazivom logor Dretelj, zatvorenika Balavac Semira fizički zlostavljao na način da ga je sa pendrekom i nogom obuvenom u čizmu više puta snažno udario u predjelu glave i tijela, zatim ga i Bešić Senad jednom udario šakom u predjelu glave, od kojih udaraca je ovaj pao na zemlju i trpio velike bolove.

162. Sud na osnovu provedenih dokaza nije mogao van razumne sumnje utvrditi da je oštećeni Balavac fizički zlostavljan od strane optuženog Mikulića, na način kako je to navedeno u optužnici. Prije svega, sud je morao utvrditi, obzirom da su u kritičnom periodu u samici u Dretelju bila dva zatvorenika sa imenom Semir Balavac, dali je upravo svjedok Balavac koji je svjedočio u ovom postupku zapravo i oštećeni koji je u logoru Dretelj zlostavljan. Dovodeći u vezu iskaze svjedoka, koji su svjedočili da je fizički zlostavljan zatvorenik Balavac Semir kojem je brat bio u Armiji BiH, sa iskazom svjedoka Balavac Semira koji je potvrdio da mu je brat bio pripadnik A RBiH, kao i uvidom u materijalni dokaz- Popis zarobljenika u Dretelju iz kojeg se vidi da je oštećeni Semir daleko stariji od imenjaka, sud je van svake sumnje utvrdio da je svjedok Semir Balavac koji je svjedočio u ovom postupku, upravo Semir Balavac koji je prema navodima optužnice i oštećen krivičnim djelom .

163. Nadalje, van razumne sumnje je utvrđeno da je svjedok Balavac Semir za vrijeme boravka u logoru bio fizički maltretiran od strane pripadnika HVO-a. Navedeno nesumnjivo proizilazi iz iskaza svjedoka SH-1, Kovačevića, Isakovića i Pejaka koji su, kako je već navedeno, svjedočili o tome kako je razlog za takvo postupanje vjerovatno bio i taj da je brat Balavac Semira bio borac u AR BiH. Tako je doktor Kovačević, upitan za zatvorenika Balavac Semira, naveo da poznaje dvojicu sa tim prezimenom, a jedan od njih je bio strašno loše tretiran, jer mu je brat Nusret bio poznat borac u Armiji R BiH.

164. Međutim ni jedan od ovih svjedoka nije svjedočio da je vidio da je upravo optuženi Mikulić tukao Semira Balavca. Svjedok SH-1 je naveo da su oštećenog Semira Balavca tukli, da su tučeni i drugi zatvorenici iz samice, stim što nije prepoznao lica koja ga tuku. Svjedok Isaković Ahmet je takođe naveo da su u logoru zlostavljali Semira Balavca koji „nije sebi dao da padne više od pola sata“, stim što je i ovaj svjedok naveo da nije mogao vidjeti ko tuče, „jer svaki dan su drugi dolazili“. Svjedok Kovačević Mehmed je istakao da su Semira Balavca izvodili više puta, da je zlostavljan, a od posljedica zlostavljanja imao je višestruke prelome rebara, međutim ni ovaj svjedok nije naveo da je oštećeni zlostavljan od strane optuženog

Mikulića.

165. Sam svjedok oštećeni je na okolnost događaja dao više iskaza i u istrazi, kao i na glavnom pretresu. Takođe je vezano za njegovo fizičko zlostavljanje koje se dogodilo u istom danu kada se dogodio i predmetni događaj, a koji događaji se vremenski i prostorno dotiču, svjedočio i u predmetu Kantonalnog suda u Mostaru protiv optuženih *Petra Matića* i dr. Analizirajući njegove ranije iskaze i njegovo svjedočenje na glavnom pretresu vijeće je uočilo da je svjedok bio nekonzistentan, te da je predmetni događaj opisivao različito na glavnom pretresu i u istrazi.

166. Tako je svjedočeći na glavnom pretresu naveo da je prilikom dolaska u Dretelj 01.07.1993.godine smješten u jedan od dva tunela gdje je bio do 02.08.1993.godine kada je prilikom odvođenja na ručak od strane pripadnika HVO-a Vide Palamente odvojen i zajedno sa Đulić Edinom, Kaplan Medinom i još jednim zatvorenikom odveden u jedan objekt u blizini kapije zatvora gdje je dobio batine od više pripadnika HVO-a (Ante Krešić i dr.) od kojih batina je bio sav krvav, te da su mu tom prilikom stavili i soli u usta. Prilikom povratka od njih četvorice jedino njega odvajaju od grupe i ostavljaju sa "ekipom iz samice". Inkriminirani događaj opisuje na način da je tom prilikom vidio kako izlaze na ručak zatvorenici iz samice i da je priključen tim zatvorenicima, gdje ga je preuzeo Mikulić Dražen, kojeg nikad prije nije vidio i koji ga je počeo tući zajedno sa Bešić Senadom zv. Trebinjac, na način da se zaletio i udario ga nogom ubuvenom u čizmu u predjelu rebara, a kada je pao, počeo ga je udarati pendrekom. Mikulić i Senad Bešić ga tu udaraju nekoliko puta, čizmama i pendrekom, po glavi i rebrima, nakon čega je pao u nesvijest. Nije tada znao da se osoba koja ga tuče zove Mikulić, a to su mu drugi zatvorenici u samici rekli istog dana tj. 02.avgusta. Navodi da mu je taj dan ostao u sjećanju jer je to bio prvi dan kada je došao u samicu, već je bio dobio batine i bio "polumrtav" kada ga je Mikulić "dočekao čizmom", te mu je to bio najgori dan boravka u Dretelju.

167. U prvom iskazu koji je dao 1997.godine, u predmetu protiv optuženih *Matić Petra, Krešić Ante i dr.* ističe da je 02.08.1993.godine doživio posebno mučenje od strane Krešića, kada ga je Vide Palamenta izveo iz samice.²¹

168. Sljedeći iskaz dao je Državnoj agenciji za istrage i zaštitu 2006.godine u kojem je naveo da zatvorenici u periodu od 13-15.07. tri dana nisu dobijali hranu i vodu. Dalje navodi da ga policajac sa nadimkom „*Dugi*“ dovodi sa još trojicom zatvorenika do hangara i predaje Krešiću, odatle ih preuzima Mikulić maltretira i udara pendrekom po glavi, a zatim ih *Dugi* smješta u samicu. Dolaskom u samicu dočekuju ih Mikulić i Bešić i udaraju. Dolaskom Palamente (*Dugog*) oni bi prestajali zlostavljanja čekajući nove naredbe.²²

169. Svjedočeći na glavnom pretresu u predmetu protiv optuženog *Matić Petra* 2007.godine, oštećeni Semir Balavac opisuje dešavanja kritičnog dana, navodeći da je posle

²¹ O-4 - Zapisnik o saslušanju svjedoka Balavac Semira, od 06.05.1997. godine

²² T-6- Zapisnik o saslušanju svjedoka Balavac Semira broj 17-12/3-9306 od 11.05.2006. godine

događaja sa Krešićem sav krvav smješten u samicu, gdje je bio tri dana i tri noći bez vode i hrane.²³

170. Dovodeći u vezu navedene iskaze očigledno je da svjedok Balavac miješa određene događaje i prostorno i vremenski pa tako događaj nakon kojeg je bio sav krvav od batina jednom smješta u period 02.08.93., godine a drugi put ga stavlja u vremenski kontekst prije događaja kada tri dana nije jeo ni pio, što bilo u periodu od 13. -15.07, a koja činjenica u vezi hrane je isticana i od drugih svjedoka koji su saglasno naveli da par dana nisu imali hranu i vodu polovinom jula mjeseca 93., god. Takođe, iz njegovog iskaza 1996.godine proizilazi da je mučenje usljedilo nakon što je doveden u samicu, dok kasnije sam događaj stavlja u kontekst prije samog dolaska u samicu.

171. Prilikom davanja iskaza u istrazi pred Tužilaštvom BiH oštećeni opisuje da ga je Mikulić udario jednom snažno nogom na kojoj je bila čizma u predjelu slabine i više puta pendrekom u predjelu glave, a da ga je Bešić više puta udario nogama u predjelu leđa, što je različito od iskaza na glavnom pretresu kada je naveo da ga je Trebinjac (Bešić Senad) samo jednom udario šakom po ušima.²⁴

172. Pa čak i prilikom svjedočenja na glavnom pretresu svjedok je kontradiktorno svjedočio o nekim detaljima, u direktnom i unakrsnom ispitivanju odnosno prilikom postavljanja pitanja od strane članova pretresnog vijeća, prvo navodeći da su ga Mikulić i Bešić udarali nekoliko puta u trajanju oko 15 minuta nakon čega je pao u nesvjest i nije više bio pri svijesti, dok je kasnije na upit suda rekao da ga Mikulić nije puno udarao, da je to trajalo je oko 6-7 minuta, te da nije gubio svjest.

173. Svjedok je ponovo pozvan na glavni pretres da svjedoči kao svjedok suda kada je na upit suda da li je jedino Mikulić bio od policajaca prisutan ili je bilo i nekih drugih naveo: „ *pa bilo ih je više, vjerovatno, moralo ih je biti više, ali ja nisam ništa ni vidio, niti sam mogao, jer sam bio krvav*“.

174. Nadalje, obzirom da se prema njegovom iskazu zlostavljanje odvija za vrijeme ručka, odnosno dok 7-8 zatvorenika jede, na upit suda da li su isti mogli da vide događaj odgovara: „ *ne znam kcji su zatvorenici tada ručali, ne znam dali su srjeli događaj da gledaju*.“

175. Takođe je prilikom kasnijeg svjedočenja postao sporan i njegov opis težine povreda pa je porekao da je pao u nesvjest navodeći „ *Nisam ja pao u nesvjest klasičnu, ...padneš na zemlju teturaš malo i ustaneš..... Povrede rebara su kasn je nastupile, od vcjnika iz Korjica*.“

176. Iz navedenog je nesporno da u svjedočenju oštećenog Balavca postoje razlike od kojih su neke bitne za utvrđivanje identiteta počionica. Na pitanje da li je dobro vidio lice koje ga je tuklo oštećeni navodi da nije jer je bio sav krvav. Na pitanje da li je neko drugi vidio predmetni

²³ O-5- Nastavak zapisnika sa glavnog pretresa, Kantonalni sud Mostar, broj K—7/01, od 10.12.2007. godine

²⁴ T-5- Zapisnik o sasušanju svjedoka Balavac Semira broj KT-RZ-21/05 od 08.07.2010. godine

događaj u prvoj izjavi navodi da nije niko, a u drugoj da su neki možda i mogli vidjeti, ali da ne zna jesu li. Na upit, ko mu je onda rekao da je to Mikulić, kad zatvorenici to nisu mogli vidjeti, niti zna da li je neko drugi taj događaj vidio, svjedok Balavac ističe da ne zna ko je mogao vidjeti i ko mu je rekao. Na glavnom prestresu ističe da je istog dana kada je tučen na prostoru za ručak čuo da je to učinio Mikulić, a u istrazi pred Tužilaštvom BiH kaže da Mikulića nije poznavao ali da je kasnije čuo kako se zove i preziva.

177. Niko od saslušanih svjedoka nije potvrdio da je vidio događaj kad Mikulić i Bešić tuku Balavca. Svjedok Kovačević je rekao da je u logoru saznao za Mikulića, ali isti nije potvrdio svjedočenje oštećenog Balavca da ga je optuženi Mikulić zajedno sa Trebinjcem premlatio. Svjedok S-1 je takođe naveo da poznaje Balavac Semira, da je sa njim bio zatvoren u samici, ali da nije vidio kad su ga zlostavljali i tukli. Ovom svjedoku je takođe poznato da je Balavac jedne prilike došao u samicu pretučen i modar, te je čuo da su mu stavljali induktor od poljskog telefona na uši, međutim isti svjedok navodi da su ga tada prilikom ispitivanja tukla lica koje je Semir od prije poznavao, a što koincidira sa događajem koji je procesuiran pred Kantonalnim sudom u Mostaru protiv drugih lica.

178. Nadalje, vijeće je imalo u vidu i činjenicu da se predmetni događaj po opisu oštećenog odigrao između dva hangara gdje se ručalo, da je u to vrijeme ručalo oko 40 zatvorenika iz samice, a prethodno je do mjesta događaja sav krvav prošao pored hangara, međutim, niko od zatvorenika koje je tužilaštvo izvelo kao svjedoke nije ovaj događaj opisao da je vidio.

179. Pored toga, sud je prilikom ocjene vjerodostojnosti iskaza svjedoka Balavac Semira cijenio i njegov iskaz dat u odnosu i na druge događaje o kojima je svjedočio, a koji su vezani za optuženog Mikulića, te našao da je svjedočenje ovog svjedoka u bitnim dijelovima kontradiktorno sa iskazima drugih svjedoka o istim događajima, a takođe je isti svjedok bio nekonzistentan i u odnosu na svoje ranije date izjave. Tako je na glavnom pretresu svjedok Balavac istakao da je optuženi Mikulić pred samicu dovodio svoje prijatelje, vojne policajce ili pripadnike HVO, koji bi otvorili vrata, probrali tri do četiri malo krupnija lica, i izveli ih pred samicu, gdje je bila jedna žica kod koje „čučeš na koljena i oni udaraju čizmama, pendrecima, pištolj stavljaju u usta“, te da je za to vrijeme Mikulić bio tu sa njima. Svjedok ističe da je jednom izveden na žicu, da su mu tada stavljali i pijesak u usta, ali da nije vidio da ga je tada optuženi udario. Takođe na istom pretresu navodi da je optuženi prilikom dovođenja svojih prijatelja otključavao i zaključavao samicu, „odvede i kad se završi posao zaključava samicu“, te da je optuženi bio prisutan prilikom takvog zlostavljanja, ali da nije učestvovao u premlaćivanju.

180. Na ročištu na koji je sud pozvao svjedoka Balavca radi razjašnjenja određenih nejasnoća, isti svjedok je vezano za događaj na žici dao bitno drugačiju izjavu navodeći da su ga na žici tukla dvojica vojnika HVO-a, da je optuženog taj dan vidio jedino na ručku, te da optuženi nije bio prisutan kada su ga na žici zlostavljali, niti je čuo da je naredio ovim vojnicima da ga tuku, a nepoznati vojnici su sami otključali vrata samice, stim što nije vidio ko je ta vrata posle zaključao.

181. U istrazi pred Tužilaštvom BiH oštećeni Balavac, vezano za događaj na žici je naveo da je optuženi više puta dovodio svoje prijatelje pa bi izvodio zatvorenike, a da je

njega tako izvodio dva puta i naredio da se uhvate za žicu i nakon toga govorio svojim pijateljima da ih tuku, što su ovi i učinili, najprije bi mu stavili pištolj usta, a nakon toga udarali bi ga nogama – čizmama u predjelu glave i tijela a posle bi mu stavili šaku pijeska u usta i naredili da pijesak drži u ustima par sati dok se na vrate. Međutim, na glavnom pretresu, prilikom razjašnjenja, u vezi incidenta sa stavljanjem pištolja u usta, oštećeni ističe da taj događaj nije vezan za žicu, ali se dogodio ispred samice kada je optuženi prema svim zatvorenicima iz samice, a tu ih je bilo oko četrdeset, pružio pištolj i rekao „*ubijte se, nema Vam života*“.

182. Vijeće konstatuje da je oštećeni Balavac na ovaj način dao bitno različite verzije istog događaja, gdje je prvo navodio učešće optuženog u istom, da bi naknadno svoj iskaz promjenio, kao što je promjenio i mnoge druge detalje koje se tiču radnji optuženog. Sud takođe nalazi da je i događaj sa pištoljem oštećeni potpuno različito opisivao u istrazi i na glavnom pretresu, a niko od drugih svjedoka - zarobljenika iz samice, koji su svjedočili u ovom predmetu pred sudom, to nije potvrdio.

183. Sud je imao u vidu i činjenicu da prilikom predočavanja fotografija u istrazi svjedok Balavac Semir nije među pokazanim fotografijama više lica mogao prepoznati optuženog kao lice koje ga je kritične prilike zlostavljalo, a identifikaciju optuženog na pretresu u sudnici, koja radnja ne predstavlja radnju prepoznavanja nego dio iskaza svjedoka, sud nije prihvatio kao pouzdanu imajući u vidu način identifikacije, tj. da je svjedok rekao kako optuženi izgleda „malo ljepše nego na fotografiji“, što po mišljenju suda nije bilo uvjerljivo.²⁵

184. Svjedok Dizdar Mustafa i svjedok Pejak Mirsad su naveli da su čuli za vrijeme boravka u logoru da je oštećenom Balavcu povrede nanio Mikulić. Svjedok Dizdar se nije mogao izjasniti koliko je dugo bio u samici, ističući da je u logor Dretelj došao 04.08.1992.godine a da je ubrzo prebačen u sanitet. Isti svjedok je naveo da mu je Balavac Semir u logoru rekao da ga je tukao Mikulić. Međutim ovaj svjedok takođe je naveo i da je poznavao mld. Đulić Emira i da je Emir doživio masakr, da to nije vidio jer je bio okrenut zidu, te da mu je Emir pričao da se bio. Takođe svjedok Dizdar navodi da je Emir bio u istoj jedinici u logoru kao i on, koja jedinica je bila „za egzekuciju i primjer kako dugima u Dretelju zadati strahove“. Takođe svjedok Dizdar je naveo da je za vrijeme boravka u stacionaru lično od svjedoka S-3 čuo da mu je optuženi Mikulić zadao ubod nožem u nogu. U toku postupka ove tvrdnje svjedoka Dizdara su negirane od strane oštećenih Đulić Emira i S-3, budući da je Đulić Emir istakao da je svo vrijeme bio u drugom zatvorskom objektu, tj. hangaru i da je jednom zlostavljan putem elektro šokova, dok je svjedok S-3 izjavio da mu optuženi Mikulić nije nanio nožem povredu noge. Uvidom u Spisak zarobljenika logora Dretelj se vidi da je svjedok Dizdar boravio u stacionaru, a da je oštećeni Đulić Emir bio u hangaru. Imajući u vidu da ovaj svjedok predmetni događaj nije vidio, da je njegovo svjedočenje u odnosu na druga lica i druge događaje negirano od strane samih oštećenih lica, sud nije prihvatio iskaz svjedoka Dizdara

²⁵ T-5 Zapisnik o saslušanju svjedoka Balavac Semira broj KT-RZ-21/05 od 08.07.2010. godine; T-4a- Izvod iz evidencije fotografija CIPS-a

kao pouzdan u dijelu gdje ističe kako je čuo od Balavca u vrijeme boravka u logoru da ga je Mikulić tukao.

185. Svjedok Pejak Mirsad je naveo da je u zatvor Dretelj došao 03.08.93.god. u grupi sa Repak Emirom, te da je bio zajedno sa oštećenim Balavcem u samici. Ističe da je oštećeni Balavac u logoru zlostavljan, a na pitanje suda na koji način je zlostavljan, svjedok je odgovorio da je imao ožiljke na leđima od cijevi puške, da mu je tada rekao da ga je Mikulić tukao, te mu je pokazivao ožiljke na leđima, koje je lično vidio. Takođe navodi da oštećenog poznaje još od djetinjstva, pošto je sa njim odrastao. Za optuženog Mikulića je saznao od jednog doktora u sanitetu, u koji je otišao isti dan kada je Repak ubijen, stim da je po izlasku iz saniteta prebačen u drugi hangar. Sud nije poklonio vjeru iskazu ovog svjedoka, budući da je njegovo svjedočenje kako mu je Balavac pokazujući ožiljke na leđima od cijevi puške rekao da ga je Mikulić tukao u suprotnosti sa iskazom oštećenog Balavca, koji u svom svjedočenju ni u jednoj izjavi nije naveo da ga je Mikulić bilo kad udario sa cijevi od puške. Naime oštećeni Balavac je naveo da ga Mikulić nije puno tukao, da od tih udaraca nije imao posljedice, a da su mu kasnije, kada su ga tukli Konjičani slomljena rebra i iskočio živac. Takođe Balavac Semir je istakao da je kritičnog dana najviše batina dobio prilikom ispitivanja od strane Ante Krešića i ostalih pripadnika HVO, od kojih batina je bio sav krvav, stim što je u istrazi pred Tužilaštvom BiH naveo da ga je tada Krešić Ante udario više puta sa željeznom šipkom dužine 1 metar u predjelu leđa.

186. Pomenuti svjedoci Dizdar i Pejak su sa opštine Stolac odakle je i sam oštećeni Balavac. Svjedok Pejak je naveo da oštećenog poznaje još od djetinjstva, a svjedok Dizdar je na pretresu istakao da je prilikom svjedočenja u istrazi spominjao imena oštećenih koji bi mogli njemu da pomognu. Imajući ove okolnosti u vidu, kao i činjenicu da su isti kratko boravili u samici, svjedok Pejak samo dan – dva, te da su svjedočili o mnogim događajima koji su se odnosili na zlostavljanja zatvorenika iz samice, što nije potvrđeno drugim dokazima, sud smatra da njihovi iskazi na predmetne okolnosti nisu pouzdani ni vjerodostojni.

187. Očigledno je da se ova tačka optužnice, i pored toliko potencijalnih svjedoka (obzirom da se radi o logoru i da se radnja ne odvija u izolovanom dijelu objekta nego na otvorenom prostoru između hangara) zasniva na iskazu samo jednog svjedoka i da u tom pravcu nisu izvedeni drugi dokazi, koji bi potvrdili iskaz oštećenog Balavca, u mjeri da sud stekne uvjerenje van razumne sumnje da se isti događaj desio na način kako ga oštećeni opisuje, odnosno da je upravo optuženi preduzeo inkriminisane radnje koje mu se istom tačkom optužnice stavljaju na teret.

188. Prema praksi međunarodnih krivičnih sudova pretresno vijeće ima diskreciono pravo da odluči da li okolnosti u određenom predmetu iziskuju potkrjepljujući dokaz.²⁶

²⁶ Presuda Žalbenog vijeća u predmetu *Kajeljeli*, tačka 170. u kojoj se citira presuda Žalbenog vijeća u predmetu *Niyitegeka*, tačka 92 („Žalbeno vijeće dosljedno stoji na stanovništu da je pretresno vijeće u najboljoj poziciji da ocijeni dokaznu vrijednost dokaznih materijala te se može, zavisno od svoje ocjene, osloniti na iskaz samo jednog svjedoka da bi se dokazala određena

189. Prema praksi Apelacionog vijeća Suda BiH zauzetoj u predmetu *Vuković i dr.*, ne bi se moglo smatrati da je nepravično ukoliko bi se odluka o krivici zasnovala na iskazu samo jednog svjedoka, ali samo ukoliko je taj iskaz dovoljno uvjerljiv i logičan, saglasan svim ostalim dokazima, kao i da je odluka koja se na njemu zasniva, jedini moguć razuman zaključak u predmetu.

190. U konkretnom slučaju sud nalazi da iskaz svjedoka Balavac Semira nije bio takvog kvaliteta da bi se na osnovu njega mogao izvesti pouzdan zaključak o samim okolnostima predmetnog događaja iz tačke dva optužnice, a naročito nije bio dovoljan da bi sud samo na osnovu takvog iskaza, van svake sumnje zaključio da je upravo optuženi Mikulić zajedno sa Bašićem učestvovao u izvršenju istog, pa je imajući u vidu navedeno, Vijeće primjenom načela *in dubio pro reo*, oslobodilo optuženog za radnje kojim se teretio tačkom dva optužnice.

191. Poštujući citirani zakonski princip Sud je usljed nedostatka dokaza, uz primjenu odredbe člana 284. Tačka c) u vezi sa članom 3. Zakona o krivičnom postupku BiH, u odnosu na ovu tačku optužnice kojom se optuženi teretio za krivično djelo Ratnog zločina protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1.tačka c) KZ BiH, donijeo oslobađajuću presudu

(ii) Tačka 2 - zlostavljanje zatvorenika za vrijeme ručka i sa mlazom vode iz cistrene

192. Tačkom 3 optužnice, pored zlostavljanja zatvorenika na žici (za što je optuženi Mikulić osuđen po tački 2. osuđujućeg dijela izreke presude), optuženi se teretio za još dva potpuno različita događaja i to za udaranje zatvorenika iz samice za vrijeme ručka kao i za zlostavljanje zatvorenika mlazom vode iz cisterne i punjenje samice vodom iz cisterne u kojoj su zatvorenici potom danima boravili. Iako je predmetna optužnica sva ova tri događaja opisala u jednoj tački, vijeće je iste događaje razdvojilo, s obzirom da se ista tačka sastojala od tri pojedinačne, nevezane činjenične okolnosti, sa prostorno i vremenski različitim činjeničnim događajima. U odnosu na ove optužbe sud nije mogao, na osnovu provedenih dokaza, van razumne sumnje utvrditi odgovornost optuženog, pa je imajući u vidu da se radi o odvojenim i potpuno različitim događajima, sud u odnosu na ove dvije različite radnje donio oslobađajuću presudu.

a. Zlostavljanje zatvorenika za vrijeme ručka

193. Na okolnosti udaranja zatvorenika iz samice za vrijeme ručka tužilaštvo je provelo više dokaza i to saslušanjem svjedoka Balavac Samira, dr. Kovačević Mehmeda, Dizdar Mustafu, Pejak Mirsada i svjedoke pod mjerama zaštite S-1, S-2, S-3, SH-1.

materijalna činjenica“). Presuda Žalbenog vijeća u predmetu Gacumbitsi, tačka 72. u kojoj se citira presuda Žalbenog vijeća u predmetu Semanza, tačka 153.

194. Svjedok Balavac Semir, koji je u samicu došao početkom avgusta 93., je naveo da su zatvorenici iz samice ručali tek nakon što bi zatvorenici iz hangara završili sa ručkom, te bi zatvorenici prilikom izlaska iz samice na ručak stajali uza zid hangara, a vojni policajci bi došli i udarali ih drškama, lancima i drugim predmetima. Optuženi Mikulić kad bi bio na smjeni, svaki put je stajao na vratima samice i svakog zatvorenika koji uđe u samicu udarao pendrekom po glavi, a ako bi neko od zatvorenika brže prošao optuženi Mikulić bi ga vraćao nazad i ponovo udario pendrekom po glavi. Navodi da je Mikulića u logoru vidio jedno dvadeset do trideset puta i da niko nije prošao bez batina kad je on bio na smjeni.

195. Svjedok Kovačević Mehmed, vezano za predmetni događaj navodi da su zatvorenici iz samice na ručku redovno dobijali udarce od vojnih policajaca, metalnim šipkama i drvetom oraha. Izlazili su u grupama od jedanaest zatvorenika na jedan obrok dnevno koji su jeli iz zdjela koje bi se nalazile na sredini asfaltne piste, a kada završe obrok morali su leći na asfalt koji je bio vreo. Zdjela iz kojih su jeli nisu se prale, a zatvorenici iz samice posljednji su dobijali obrok. Nakon toga izlazila bi druga grupa od jedanaest zatvorenika na ručak. Zatvorenici koji su završili su postrojavani uza zid sa dignutim rukama iznad glave, te bi ih vojni policajci udarali po cijelom tijelu, i proces se ponavljao sa sljedećih jedanaest zatvorenika. Svjedok je to okarakterisao kao ritualno prebijanje. Od trideset dana koliko je proveo u samici samo pet ili šest puta nisu bili tučeni za vrijeme ručka, a bila su dva voda vojne policije koja su smjenjivala po istom režimu. Navodi da je među policajcima koji su ih tukli bio i Mikulić Dražen, odnosno svjedok navodi da su ih svi vojni policajci tukli, i da među njima nije bilo iznimke, i da nije niko stajao po strani, jer je bio "težak posao izudarati 60 ljudi svaki dan, a bilo je pet do šest policajaca u jednoj smjeni." Isti svjedok se Mikulića sjeća vezano za dva druga događaja i to da je Mirzi Čokleti stavio pištolj u usta, te da je nakon smrti Omera Kohnića rekao da zatvorenike sve treba poklati.

196. Svjedok Dizdar Mustafa navodi da su ih za vrijeme ručka tukli pripadnici vojne policije, da se Mikulić "u tome dosta spominje", ali da Mikulića nije poznao, te je za njegovo ime saznao od drugih zatvorenika. Na upit kako je izgledao Mikulić svjedok je odgovori. "*šta ću ja znati kad je to u grupi sve bilo*". Isti svjedok ne zna koliko je puta optuženi bio u takvoj grupi, jer je gledao šta će mu se desiti i onda "ne gleda ko je tu više", a misli da je Mikulić bio tu "kad je ispao problem sa Repak Emirom", što se odnosi na događaj opisan u posebnoj tački optužnice.

197. Svjedok Pejak Mirsad ističe da je u logor Dretelj došao 03.08.93., u popodnevnim satima i da su on i zatvorenici u samici svaki dan sve do desetog mjeseca 93.god, za vrijeme ručka bili zlostavljani, između ostalog i od Mikulić Dragana, koji je udarao njega i ostale zatvorenike nogama, a čije je ime čuo od drugih zatvorenika koje je zatekao po dolasku, stim što je kasnije precizirao da je njegovo ime čuo u sanitetu od doktora Enesa iz Neuma. Navodi da je u logoru zlostavljan odmah po dolasku od strane tri vojna policajca i lica po nadimku Trebinjac. Isti svjedok ističe da su mu u logoru Dretelj slomljena rebra, jer je svaki dan udaran "*i onda mu je slomio i Mikulić i Trebinjac i Mjo, svaki*". Svjedok Pejak navodi da je prebačen u sanitet kada je Repak Emir pao na njega i umro, da je u sanitetu ostao sedam dana, a da je posle saniteta smješten u hangar četvorka, gdje više nije viđao optuženog Mikulića, već samo Miju.

198. Svjedok S1- ističe da je u inkriminisano vrijeme bio u samici, da su zatvorenici tučeni prilikom izlaska na ručak, te da je jedan crni policajac, koji ih je najviše čuvao, te za kojeg je čuo u logoru da se zove Mijo, stajao sa jednom velikom motkom pred ulazom u samicu i svaki put kad bi izlazili da jedu, prilikom ulaska ili izlaska morao si stati ispred njega da te udari i onda da prođeš. Tako su dok bi izašli na poligon da jedu bili izudarani. Što se tiče piste na kojoj se ručalo, svjedok ističe da bi ih na pisti udarao ko bi naišao, udario bi i prošao. Za optuženog Mikulića ističe da ga je u vrijeme boravka u logoru vidio jednom ili dva puta, te da nije vidio niti čuo da je ikoga tukao. Dana 15.08.1993.godine je izašao na ručak kada su ga jedan pripadnik HVO-a i Bunda Trebinjac toliko istukli, da su mu slomljena rebra i zubi te je odveden do stacionara, gdje je i ostao do raspuštanja logora.

199. Svjedok S-3 navodi da je bio u samici logora Dretelj od polovine jula 93., i da su zatvorenici iz samice bili zlostavljani prilikom izlaska na obrok, da su dobijali udarce nogama i čizmama, a da ih je najviše tukao Trebinjac kojeg su zvali Bunda, kao i policija iz Konjica, stim da su isto tako bili tučeni i prilikom izlaska na ručak, kad su dobijali batine drvenom motkom ili kolcem po leđima, stim što svjedok ističe da nije vidio ko ih je tada tukao pošto su morali brzo izaći i gotovo tračati, kojom prilikom ga nekad udare a nekad ne. Isti svjedok je tvrdio da ga je optuženi u jednom drugom događaju fizički zlostavljao.

200. Svjedok S-2 je naveo da je u samici boravio od polovine jula 93., i da je bilo fizičkog zlostavljanja zatvorenika gotovo svaki dan kakao za vrijeme ručka tako i prije i posle toga. Svjedok navodi da su ih maltretirale uniformisane osobe sa oznakama HVO-a, a da je po pričama čuo da su to činili neki Konjičani. Zatvorenike su tukli su sa letvama, lancima, palicama, kundakom i tako dalje. Ističe da po imenu i prezimenu ne zna nikoga ko je u tom zlostavljanju učestvovao, te da ne zna ko ih je tukao jer su licem bili okrenuti prema zidu hangara, sa rukama na potiljku. Za optuženog Mikulića je izjavio da ga ne poznaje.

201. Svjedok SH -1 je naveo da su stražari tukli zatvorenike koji su iz samice išli na obrok, puškama, nogama, rukama, ali da nikoga nije prepoznao od pripadnika HVO-a ili vojnih policajaca koji su to radili. Ističe da je Mikulića vidio jedino prilikom zlostavljanja Đulić Emira, što se odnosi na drugi događaj.

202. Imajući u vidu navedene izjave svjedoka sud je van razumne sumnje utvrdio da su u inkriminisanom periodu, a to je juli – avgust 1993. godine u logoru Dretelj zatvorenici iz prostorije zvana samica zlostavljani za vrijeme ručka i to od strane pripadnika HVO-a. Naime o ovom zlostavljanju su saglasno govorili svi navedeni svjedoci koji su na glavnom pretresu saslušani na ovu okolnost. Takođe iz saglasnih iskaza pomenutih svjedoka proizilazi da su zatvorenici iz samice zlostavljani na način da su ih za vrijeme ručka pripadnici HVO-a udarali pendrekom, lancem, letvama, kundakom po raznim dijelovima tijela. Iz iskaza saslušanih svjedoka takođe proizilazi da su zatvorenici tučeni za vrijeme ručka u dužem vremenskom periodu, te da su u toj tuči učestvovali brojni pripadnici HVO-a.

203. Svjedok Kovačević tvrdi da su u zlostavljanju učestvovala dva voda vojne policije koja su smjenjivala po istom režimu, odnosno da su ih svi vojni policajci tukli, da među njima nije bilo iznimke i da nije niko stajao po strani, jer je bio "težak posao izudarati 60 ljudi svaki dan, a bilo je pet do šest policajaca u jednoj smjeni." Takođe i svjedok S-1 tvrdi da je na pisti na

kojoj se ručalo zatvorenike iz samice udarao ko bi naišao, udario bi i prošao. Svjedok S-3 ističe da ih je najviše tukla Konjička policija, dok je to isto naveo i svjedok S-2. Iz iskaza svjedoka SH-1 proizilazi da je zatvorenike iz samice tukla vojna policija i pripadnici HVO-a.

204. U odnosu na optuženog Mikulića, od saslušanih svjedoka, svjedok Balavac Semir je konkretno naveo da je optuženi Mikulić, svaki put kada bi bio na smjeni pri povratku sa ručka stajao na vratima samice i svakog zatvorenika koji uđe u samicu udarao pendrekom po glavi a ako bi neko od zatvorenika brže prošao optuženi Mikulić bi ga vraćao nazad i ponovo udario pendrekom po glavi. Navodi da je Mikulića u logoru vidio jedno dvadeset do trideset puta i da niko nije prošao bez batina.

205. Međutim, ove navode svjedoka Balavac Semira, da je optuženi pred vratima samice, posle ručka svakog zatvorenika udarao, niko od saslušanih svjedoka nije potvrdio. Nasuprot svjedočenju Balavca svjedok tužilaštva S-1, koji je u isto vrijeme kao i svjedok Balavac bio zatočen u samici logora Dretelj je izjavio da je sasvim drugo lice, izvjesni Mijo, stajao sa jednom velikom motkom pred ulazom u samicu i svaki put kad bi izlazili da jedu, prilikom ulaska ili izlaska je udarao zatvorenike, pa bi tako dok bi izašli na poligon da jedu već bili izudarani. Takođe i svjedok S-3 je naveo da su zatvorenici bili tučeni i prilikom izlaska na ručak, kad su dobijali batine drvenom motkom ili kolcem po leđima, stim što ovaj svjedok ističe da nije vidio ko ih je tada tukao pošto su morali brzo izaći i gotovo trčati, a tom prilikom bi ga nekad udarili a nekad ne.

206. Svjedok Kovačević je naveo da bi ih za vrijeme ručka vojni policajci udarali po cijelom tijelu i to je okarakterisao kao ritualno prebijanje, te navodi da je među policajcima koji su ih tukli bio i Mikulić Dražen. Međutim, isti svjedok jedino se sjeća Mikulića vezano za dva druga događaja koja nisu bila predmet ove optužnice. I svjedok Dizdar je naveo kako se optuženi Mikulić spominjao da je učestvovao u tuči zatvorenika iz samice na ručku, međutim ovaj svjedok ističe da Mikulića nije poznao, te je za njegovo ime saznao od drugih zatvorenika. Na upit kako je izgledao Mikulić svjedok je odgovori. *“šta ću ja znati kad je to u grupi sve bilo”*, svjedok ne zna ni koliko je puta optuženi bio u takvoj grupi ističući da je gledao šta će mu se desiti.

207. Jedino je svjedok Pejak Mirsad od svih saslušanih svjedoka naveo da je svaki dan za vrijeme ručka bio zlostavljan, između ostalog i od Mikulić Dragana, koji je udarao njega i ostale zatvorenike nogama. Međutim u odnosu na ovog svjedoka sud je uočio da je isti po vlastitoj izjavi boravio u samici svega dan-dva, a da je za ime Mikulić Dragana čuo u sanitetu od doktora Enesa iz Neuma, te da je posle saniteta smješten u drugi hangar, gdje više nije vidio optuženog Mikulića, već samo Miju. Svjedok Pejak je u svom iskazu konstantno pominjao ime Dragan, premda se optuženi zove Dražen, a sud je imao u vidu da je ovaj svjedok naveo kako je prvog dana boravka u logoru pretučen od strane nepoznatih pripadnika vojne policije HVO-a i lica po nadimku Trebinjac. Budući da je, najkasnije sutradan za vrijeme ručka, bio događaj kada je smrtno stradao oštećeni Repak, a koji događaj će biti posebno obrazložen u tački 4. oslobađajućeg dijela presude, sa kojim oštećenim je svjedok Pejak i došao u logor Dretelj u popodnevnim satima, te da je po izjavi samog svjedoka Pejaka, u isto vrijeme kad i Repak prebačen u stacionar jer je Repak nakon udarca letvom u glavu od strane Trebinjca pao na njega, sud nije mogao ustanoviti kada je ovaj₅₀ svjedok za vrijeme ručka udaran nogama od

strane optuženog Mikulića i kako je isti svjedok povezoao optuženog sa zlostavljanjem zatvorenika iz samice na ručku, ako je za ime optuženog saznao tek nakon odlaska u stacionar. Za sud je neuvjerljiva i izjava ovog svjedoka da ga je Mikulić za vrijeme ručka zlostavljao više puta, s obzirom da je svjedok Pejak kratko boravio u samici, nakon čega više nije viđao optuženog. Uvidom u spisak zatvorenika u logoru Dretelj, sud je utvrdio, da je svjedok Pejak boravio u stacionaru, ali u navedenom spisku ne postoji u stacionaru doktor po imenu Enes iz Neuma.

208. Na osnovu provedenih dokaza sud nije mogao van razumne sumnje utvrditi radnje optuženog vezano za zlostavljanje zatvorenika iz samice za vrijeme ručka, odnosno koga je optuženi tukao, koliko puta i čime. Naime, sama optužnica nije konkretizovala ove elemente, odnosno optužnica ne sadrži jasnu individualizaciju radnji optuženog u tom smislu, a što je neophodno radi utvrđivanja njegove krivične odgovornosti, već događaj opisuje na način da su zatvorenici iz samice više puta zlostavljani tako što ih je optuženi zajedno sa drugim neidentifikovanim vojnim policajcima HVO-a udarao raznim predmetima u predjelu glave i tijela.

209. Imajući u vidu sve navedeno Sud je usljed nedostatka dokaza, uz primjenu odredbe člana 284. Tačka c) u vezi sa članom 3. ZKP BiH, u odnosu na ove radnje zlostavljanja zatvorenika za vrijeme ručka iz tačke 3. optužnice kojim radnjama se teretio da je počinio krivično djelo Ratnog zločina protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1.tačka c) KZ BiH, donijeo oslobađajuću presudu.

b. Zlostavljanje zatvorenika mlazom vode iz cisterne i punjenje samice vodom

210. U vezi sa događajem opisanim u tački 3. optužnice, da je optuženi Mikulić špricao zatvorenike sa jakim mlazom vode pod pritiskom iz cisterne, usljed čega su zatvorenici padali na beton, pa punio prostoriju samice-tamnice sa vodom iz cisterne do visine oko 5 cm a u kojoj su boravili zatvorenici, u toku glavnog prerasa saslušani su svjedoci Balavac Semir, Đuherić Mirhet, Kovačević Mehmed kao i svjedok S-2

211. Svjedok Đuherić Mirhet je naveo da se kao zatvorenik u logoru Dretelj dobrovoljno prijavio da opslužuje cisternu u logoru oko 21.07.93.god, pa pošto su hijegijenski uslovi u logoru bili loši, a zatvorenici vršili nuždu u kesama i flašama te iste izbacivali kroz prozor, on je sa ostalim licima koji su opsluživali cisternu, vodom to sapirao i čistio. Tom prilikom bilo je slučajeva da su zatvorenici padali prilikom kupanja od jakog mlaza vode. Ne zna da li je neko naređivao takvo kupanje i čišćenje, stin što ističe da su zajedno sa njim na cisterni sa vodom radili Alagić Zlatan zv. Bari i šofer po imenu Mladen Tadić. Takođe, nezna tačno koliko je vremena radio na cisterni, ističe da je radio jedno dvadeset do dvadeset pet dana. Kao redar bio je zadužen za šmrk, pa se penjao na cisternu i šmrk dizao u vis kako bi napravio tuš, međutim ako bi redar iz kabine dodao gas, mlaz vode bi bio tako jak da bi i njega odbacio nazad, a zatvorenici su bili od mlaza vode obarani, neki bi se zatvorenici napili previše vode pa bi im pozlilo, a bilo je onesvješćenih i povrijeđenih. U odnosu na samicu svjedok Đuherić je izjavio da je jednom "kupao" zatvorenike iz samice i da se tada voda ubacivala u samicu, te da je vidio da zatvorenici gaze po vodi dok hodaju u samici. Dok je radio na cisterni

nikoga od vojnih policajaca nije vidio da opslužuje cisternu, niti je vidio da je neko od vojnih policajaca posle njegovog odlaska u kuhinju radio na cisterni. Svjedok Đuherić je decidno izjavio za optuženog Mikulića da ga nikad nije vidio na cisterni, niti je ikada čuo da je bio na cisterni ili da je šmrkom kupao zatvorenike. Nakon što je prestao da opslužuje cisternu taj posao je nastavio Zlatan Alagić zv. Bari i jedan zatvorenik, Bošnjak, koji je inače radio u vatrogasnoj službi.

212. Svjedok S2 navodi da su se zatvorenici iz samice dva puta kupali s cisternom i to jednom na pisti a drugi put pred samicom, kada su im ubacili u samicu vodu do članaka, oko 5-6 cm, a prilikom kupanja šmrkom on i ostali zatvorenici su padali od siline mlaza. Ne poznaje osobe koje su ih kupale i ubacivale vodu u samicu.

213. Svjedok Balavac Semir navodi da je *“dovezao cisternu neki civil, ... znači n, je civil... Uglavnom ovaj policajac Mikulić, on je to radio”*. Isti svjedok ističe da im je optuženi Mikulić puštao vodu, navodno da se samica očisti, pa bi samicu napunio sa vodom dubine od 40-50 cm, a zatvorenici su tu morali spavati, odnosno vodu “tjerati vani” da bi mogli tu spavati. Takođe navodi da se taj događaj desio možda oko 15. avgusta ispred hangara. Mikulić je tada rekao da piju vodu iz cisterne, a onda bi pustio šmrk koji bi ih bacio pet do šest metara nazad, ljudi bi “letjeli kroz zrak”. Takođe navodi da su tom događaju prisustvovali svi iz samice i da su zatvorenici iz samice to mogli vidjeti. Kupanje iz cisterne se dogodilo jednom, eventualno dva puta, ne zna ko je tom prilikom vozio cisternu, stim što se Mikulića sjeća da je jednom bio.

214. Svjedok Kovačević je naveo da su logoraši kojima je dato da rade na cisterni znali da navodno operu prostor unutar samice šmrkom, nakon čega bi ostajalo u samici pet centimetara vode jer nije bilo drenaže, pa bi danima ležali u vodi koja bi bila puna fekalija, obzirom da su zatvorenici vršili nuždu u jednom ćošku samice. Cisternu je vozio logoraš iz Čapljinje, “ pa kada bi bili dobre volje dizali bi šmrk u zrak da se napravi kao tuš i da bude ugodno, da bi potom upirali mlaz u zatvorenike koji bi ih oborio”. Ističe da su na ovaj način postupali prema zatvorenicima iz samice dva do tri puta.

215. Imajući u vidu navedene iskaze svjedoka sud je utvrdio na osnovu njihovih saglasnih iskaza da je u inkriminisano vrijeme, za vrijeme boravka u Dretelju, odnosno u prostoriji zvana samica, za vrijeme pranja logora, dolazilo do špricanja zatvorenika iz samice sa jakim mlazom vode pod pritiskom iz cisterne, usljed čega su zatvorenici padali na beton, te da je došlo do punjenja samice sa vodom iz cisterne do visine od oko 5 cm, a u kojoj samici su boravili zatvorenici.

216. Naime, svi saslušani svjedoci su opisali ovaj događaj saglasno, njihove izjave se međusobno slažu i dopunjuju, zbog čega ih je sud u odnosu na sam događaj prihvatio. Međutim, sud nije mogao van razumne sumnje utvrditi da je upravo optuženi Mikulić špricao zatvorenike sa jakim mlazom vode i punio prostoriju samice sa vodom, s obzirom da je jedino svjedok Balavac izjavio da je vidio Mikulića da vrši navedene radnje, što ostali svjedoci nisu potvrdili u svom svjedočenju.

217. Prije svega, svjedok Đuherić koji je opsluživao cisternu duži period u inkriminisano vrijeme, odnosno od dvadeset do dvadeset pet dana i koji je i poslije ostao u statusu

poluslobodnjaka pošto je prešao u kuhinju, decidno je izjavio da u vrijeme dok je on radio na cisterni optuženog Mikulića nije vidio da je cisternu ikad opsluživao, a takođe mu je poznato i koja su lica nastavila posle njega da rade na cisterni, među kojima nije bio optuženi Mikulić. Isti svjedok je izjavio da je lično učestvovao u radnjama "kupanja" zatvorenika iz samice i punjenja vode u samicu, ali da tada sa njim u tome nije učestvovao Mikulić, niti je ikada vidio ili čuo da je optuženi Mikulić to radio. Sud napominje da je već ranije u obrazloženju predmetne presude utvrđeno da je Đuherić tokom boravka u logoru upoznao Mikulića, tako da nema sumnje da bi ovaj svjedok njegovo angažovanje za cisternom mogao zapamtiti.

218. Isto tako i svjedok Kovačević koji je bio prisutan kao zatvorenik kad su mlazom vode špricani zatvorenici iz samice i kad je samica napunjena vodom je tvrdio da su to radili zatvorenici logoraši, a što je u saglasnosti sa iskazom svjedoka Đuherića. Ovaj svjedok je takođe u logoru upoznao optuženog Mikulića, zbog čega sud smatra da je isti mogao optuženog prepoznati da je bio za cisternom i da je preduzimao radnje opisane u optužnici. Svjedok S-2 se nije mogao izjasniti ko je preduzimao predmetne inkriminisane radnje, a jedini koji je od svjedoka naveo optuženog Mikulića kao lice koje je te radnje preduzelo je svjedok Balavac Semir.

219. Sud je takođe vršeci analizu svih dokaza izvedenih na glavnom pretresu a vezano za predmetni događaj, zaključio da su radnje špricanja zatvorenika iz samice i punjenja vodom samice, u periodu july, avgust vršene relativno mali broj puta. Svjedok Đuherić misli da je samo jednom prao samicu i "kupao" zatvorenike pred samicom, svjedok Balavac ističe da je to bilo jednom ili eventualno dva puta, svjedok S-2 navodi da je pred samicom samo jednom došlo do "kupanja" a drugi put na mjestu za ručak, dok svjedok Kovačević ističe da je to bilo dva do tri puta ne precizirajući da li je svaki put pranje i kupanje bilo na istom mjestu.

220. Svi saslušani svjedoci na ovu okolnost, osim Đuherića, bili su za vrijeme inkriminisanog perioda u samici duže vrijeme a i sam svjedok Đuherić je gotovo cijeli inkriminisan period proveo u logoru Dretelj. Budući da su po iskazu svjedoka Balavca ovom činu prisustvavali skoro svi zatvorenici iz samice, što znači da je istom prisustvovalo nekoliko desetina zatvorenika, a da ostali saslušani svjedoci iz samice, kao i svjedok Đuherić nisu potvrdili prisustvo optuženog predmetnom događaju, odnosno da je Mikulić preduzeo radnje koje mu se stavljaju na teret, to sud nije mogao bez drugih podupirujućih dokaza koji potkrepljuju iskaz Balavaca, a imajući u vidu postojanje ekskulpirajućih dokaza (iskaz svjedoka Đuherića), da utvrdi krivičnu odgovornost optuženog Mikulića za predmetno djelo, zbog čega ga je, primjenom odredbe člana 284. tačka c) u vezi sa članom 3. ZKP BiH oslobodio optužbe u odnosu na ove radnje iz tačke 3. optužnice kojima se teretio da je punjenjem samice vodom i špricanjem zatvorenika jakim mlazom vode iz cisterne počinio krivično djelo Ratnog zločina protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačka c) KZ BiH.

(iii) Tačka 3 - zlostavljanje malodobnog Đulić Emira

221. Optuženi se tačkom 4. izmjenjene optužnice tereti da je početkom mjeseca avgusta 1993. godine u zatvoru Dretelj, zlostavljao zatvorenika mladb. Đulić Emira, na način da mu je dao dvije gole žice i naredio mu da ih stavi na uši, što je ovaj učinio, a koje je spojio na

telefon pa rukama okretao ručku na telefonu, te na taj način proizvodio struju, usljed kojih elektrošokova se mlđb. Đulić Emir tresao, tekla mu je krv iz usta, nosa i ušiju, gubio svijest i pao na zemlju, te trpio velike bolove i strah.

222. U odnosu na ovu tačku optužnice Tužilaštvo je provelo dokaze saslušanjem svjedoka oštećenog Đulić Emira, njegovog brata Đulić Elmira, te svjedoka SH-1 i Kovačević Mehmeda.

223. Oštećeni Đulić Emir je naveo je da je po hapšenju zajedno sa ocem, bratom, svjedokom SH-1 i drugim muškarcima iz svog sela, od kojih se dosta prezivalo Repak, dovežen u Dretelj, da je po silasku sa kamiona postrojen sa ostalim dovedenim civilima, kojom prilikom su vojnici HVO-a svakoga od njih pitali kako se zove i koliko ima godina te su na jednu stranu odvajali maloljetne, a na drugu punoljetne civile. Kada je on rekao da ima nepunih osamnaest godina, vojnik mu nije vjerovao jer je izgledao stariji od svojih vršnjaka. Izveo ga je i odveo nekih dvadeset metara ispred ostalih, te mu dao dvije žice da stavi na uši, pa kada je to učinio isti vojnik je uključivao i isključivao struju, usljed čega se odmah počeo tresti. To je trajalo otprilike pet do deset minuta, za koje vrijeme mu je krv tekla iz usta, nosa i ušiju. Prvi put kad je uključena struja stajao je na nogama, ali drugi put je kleknuo jer nije mogao izdržati. Prišao je drugi vojnik HVO-a i posvađao se sa ovim koji je puštao struju i rekao :“ *Šta to radiš, to je ajete*“, pomogao mu je, dao mu vode da se napije i umije kako bi došao sebi jer je jednom izgubio svijest. Nije mogao da vidi šta vojnik drži u rukama, ali je vidio da je to neka sprava koju je okretao nakon čega više nije znao gdje se nalazi od šoka. Ističe da je njegov brat, koji je bio punoljetan, tada ostao iza njega, a da je svjedok SH1 takođe bio tu kad su ih razdvajali, a da li je bio iza njega u momentu kad se dešavao predmetni događaj ne zna. Poslije je stalno imao vrtoglavice i jedva je hodao, i svi su mu pomagali da izađe i jede.

224. Svjedok oštećeni Đulić Emir navodi da ne zna vojnika koji ga je zlostavljao, osim što mu se čini da je mlad i visok možda 1,80 ili 1,85 , te da nikada kasnije nije saznao kako se zove, niti se trudio da sazna. Danas nema posljedica od ovog zlostavljanja, premda mu je poslije zlostavljanja bilo teško da hoda prvih sedam dana, a jednom ili dva puta pomagao mu je pri izlasku na ručak, pored ostalih i svjedok SH-1, koji je sa njim bio u istom hangaru sve do njegovog odlaska iz logora.

225. Posle toga svjedoka SH-1 je viđao kad bi došao u Bosnu, stim što ističe da o predmetnom događaju sa svjedokom SH-1 nije pričao ni u logoru, a ni kasnije. Svjedok oštećeni takođe navodi da je isti vojnik koji mu je stavljao žice na uši dolazio dva puta u njegov hangar, raspitivao se gdje je, pa je morao ustati i javiti mu se, a on je rekao da se nije javio da bi mu opet stavio žice na uši.

226. Svjedok Đulić Elmira (brat oštećenog) je naveo da su ih po dolasku u Dretelj, 04.08.93., počeli ispitivati vojnici HVO-a da kažu u kojoj su vojsci bili. Tom prilikom sa njim su bili otac, brat, još drugih Đulića iz sela i svjedok SH-1. Negov brat Emir kao i svjedok SH-1 su tada bili maloljetni. Jedan vojnik HVO-a je došao i rekao njegovom bratu Emiru: “*Sad ćemo vicjeti jesi li malo,jetan*”. Tada mu veže telefonski kabl na uši, te okreće neku ručicu, od čega se brat počeo “kriviti i plakati”, nakon čega je došao drugi vojnik i rekao da ga odmah puste i dao mu je vode da se napije. To je trajalo pet do deset minuta. Ovaj događaj je gledao sa udaljenosti

od jednog do tri metra, a nakon toga su punoljetni muškarci odvedeni u jedan hangar, a maloljetni u drugi. Ističe da ne zna koji je vojnik zlostavljao njegovog brata i da tog vojnika više nije vidao u zatvoru Dretelj, niti je za vrijeme boravka u Dretelju čuo za ime Dražen Mikulić. O ovom događaju je po izlasku iz logora pričao sa bratom koji mu nije nikad rekao koji ga je vodnik zlostavljao i uglavnom je pričao kako ga je bilo tada strah.

227. Svjedok SH1 je naveo da ih je po dolasku u Dretelj, 04.08.93., dočekala vojna policija HVO-a, koja ih je postrojila, te je počelo odvajanje maloljetnih i starih koji su imali preko šezdeset godina od vojnosposobnih, a tim odvajanjem je rukovodio upravnik logora Tomo Šakota. Nalazio se u grupi sa maloljetnim, zajedno sa oštećenim Đulić Emirom i Đulić Azerom, kada je počelo uzimanje ličnih podataka. On i Emir nisu imali lične karte nego zdravstvene knjižice, a obzirom da je Emir izgledao puno stariji rekli su mu da laže kako ima sedamnaest godina. Vojni policajac mu je rekao "*Priznaj!*", a Emir je odgovorio da neće. Tada je bio iza Emira, na pola metra udaljenosti mjesta događaja. Potom je taj vojni policajac rekao: "*Mikuliću-elektrošok*", nakon čega prilazi vojnik u uniformi sa induktorskimm telefonom i dvije žice od telefona koje Emiru kači na uši. Prilikom okretanja ručice telefona dolazi do gubitka svijesti, Emir pada, udara mu krv na usta i na uši, i tada je bio prisiljen da kaže da je punoljetan. Vojnik koji mu je stavljao žice na uši bio je prozivan jednom sa "*Mikuliću*", a drugi put sa "*Dražene donesi vode malo*". Nakon toga se Emir gubio dva do tri puta dnevno i nije mogao ići da jede pa ga je on nosio. Nakon predmetnog događaja više nije vidio Mikulića i ne bi ga mogao prepoznati, a sjeća se jedino da je bio od njega manji za deset centimetara, da je bio mlađi, smeđ i da nije imao plave oči.

228. Svjedok Kovačević Mehmed naveo je da zna da je Đulić preživio torturu, i da mu je pričao da su mu stavljali neke elektroškove na uši, ali mu kao doktor nije ukazivao pomoć jer elektrošok ne ostavlja trajne posljedice i ako ga ne prekine srce tokom napada, tijelo se potpuno regeneriše.

229. Na osnovu gore navedenih iskaza sud je nesporno utvrdio da se sporni događaj desio početkom avgusta mjeseca 1993. godine, u zatvoru Dretelj, kako to saglasno ističu svjedoci Đulić Emir, Đulić Elmira i svjedok SH-1, iz kojih se iskaza vidi da su zajedno uhapšeni početkom avgusta mjeseca, te da su nakon toga dovedeni u logor Dretelj.

230. Takođe na osnovu saglasnih iskaza ovih svjedoka sud je nesporno utvrdio da je odmah po dolasku u logor Dretelj, došlo do fizičkog zlostavljanja svjedoka oštećenog Đulić Emira, koji je u to vrijeme bio maloljetan. Naime, sam oštećeni je naveo da je rođen 1975.godine, te opisao način na koji je došlo do pogrešnog upisa njegovog datuma rođenja, što su potvrdili svojim iskazom i svjedoci Đulić Elmira i svjedok SH-1 ističući da je oštećeni Emir tada bio maloljetan. Činjenica da je oštećeni Đulić Emir kao maloljetna osoba smješten u isti hangar sa ostalim maloljetnicima, proizilazi i iz Spiska zatvorenika u Dretelju, Interna upotreba, gdje se vidi da je u istom hangaru sa njim bilo više drugih maloljetnih lica, među kojima i svjedok SH-1.

231. Na osnovu saglasnih iskaza svjedoka oštećenog Emira, svjedoka SH-1, kao i svjedoka Đulić Elmira i Kovačević Mehmeda, nesporno je utvrđeno da je tom prilikom Đulić Emir zlostavljan na način da mu je jedan vojnik HVO-a dao dvije gole žice i naredio mu da ih

stavi na uši, što je ovaj učinio, da bi potom taj vojnik žice spojio na telefon pa rukama okretao ručku na telefonu i na taj način proizvodio struju, što je kod oštećenog prouzrokovalo elektrošokove. Svjedok oštećeni i svjedok SH-1 saglasno ističu da je usljed ovih šokova oštećenom tekla krv iz usta, nosa i ušiju, da je gubio svijest i pao na zemlju. Takođe je za sud nesporno, a što špoizilazi iz iskaza samog oštećenog, da je usljed ovakvog zlostavljanja oštećeni Emir trpio velike bolove i strah.

232. Međutim, na osnovu provedenih dokaza, sud nije mogao van razumne utvrditi da je upravo optuženi Mikulić Dražen bio vojnik koji je izvršio ovo zlostavljanje. Naime, sam svjedok oštećeni Đulić Emir je izjavio da ne zna ko ga je tada zlostavljao, a to isto je naveo i svjedok Đulić Elmir, koji je rođeni brat oštećenog i koji je bio prisutan kada se predmetno zlostavljanje dogodilo i isto posmatrao iz neposredne blizine. Jedino je svjedok SH-1 naveo da je predmetno zlostavljanje počinio optuženi Mikulić, pošto je čuo da je vojnik koji je oštećenom Emiru stavljao žice na uši bio prozivan jednom sa "*Mikuliću*", a drugi put sa "*Dražene donesi vode malo*".

233. Ovu tvrdnju svjedoka SH-1 da su druga lica spominjala ime i prezime optuženog nije potvrdio ni svjedok oštećeni kao ni njegov brat Đulić Elmir. Dakle, osim iskaza svjedoka SH-1 da je zlostavljanje izvršilo lice koje je oslovljavano sa Mikulić, pred sudom nije izveden ni jedan drugi potkrepljujući dokaz da je upravo optuženi Mikulić počinio navedeno krivično djelo.

234. Sud je imao u vidu i činjenicu koju su saglasno naveli Đulić Emir, Đulić Elmir i SH-1 da je uhapšeno više muškaraca iz njihovog sela, koji su zajedno doveženi u Dretelj, a da je među uhapšenim bio otac, brat, stric, kao i dosta drugih rođaka oštećenog koji su se prezivali Đulić. Takođe je za sud nesporno da se predmetni događaj desio pred ovim dovedenim licima, koji su svi poznavali oštećenog Emira. Stoga sud nije mogao bezrezervno pokloniti vjeru svjedoku SH-1 u dijelu gdje ističe da je čuo kritične prilike i ime i prezime optuženog, kao vojnika koji vrši zlostavljanje, pošto to ime nisu čuli ni oštećeni ni njegov brat, niti se iz provedenih dokaza vidi da su neka druga prisutna lica oštećenom i njegovim najbližim rekli da su čuli kako se zove vojnik koji ga je zlostavljao, a to im nije rekao ni sam svjedok SH-1.

235. Sam oštećeni je izjavio da je prije zlostavljanja bio odvojen od grupe dvadesetak metara, te da ne zna gdje se u tom momentu nalazio SH -1, a takođe je izjavio da je u vrijeme boravka u hangaru isto lice koje ga je zlostavljalo dva puta dolazilo u hangar i raspitivalo se za njega, zbog čega je morao ustati i javiti se. U toku postupka, a na osnovu saglasnih iskaza svjedoka Đulić Emira, Đulić Elvira, svjedoka SH-1, kao i materijalnog dokaza – Spisak zatvorenih lica u Dretelju, nesporno je utvrđeno da su oštećeni Đulić Elvir i svjedok SH-1 bili u istom hangaru sve do odlaska oštećenog iz logora. Međutim, svjedok SH-1 u svom svjedočenju nije naveo da je u hangar dolazio optuženi Mikulić, već je nasuprot tome istakao kako optuženog nakon predmetnog događaja više nikada nije vidio u logoru.

236. Imajući navedene činjenice u vidu, a naročito iskaze svjedoka oštećenog i njegovog brata koji je prisustvovao događaju, sud smatra da jedino na osnovu svjedočenja svjedoka SH-1 u dijelu gdje spominje ime odnosno prezime optuženog ne može van razumne sumnje utvrditi da je upravo optuženi Mikulić Dražen počinio predmetno djelo, te je u nedostatku drugih potkrepljujućih dokaza, primjenom odredbe člana 284. tačka c) i principa "*in*

dubio pro reo” optuženog oslobodio od optužbe da je počinio radnje iz ove tačke optužnice kojim radnjama se teretio za djelo Ratnog zločina protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačke c) KZ BiH.

(iv) Tačka 4 – zlostavljanje i smrt zatvorenika Repak Emira

237. U tački 5. optužnice, Tužilaštvo je stavilo na teret optuženom da je početkom mjeseca avgusta 1993.godine, zajedno sa trojicom neidentifikovanih vojnih policajaca HVO-a, u logoru Dretelj, naredio zatvorenicima Repak Emiru i Bešić Senadu da se tuku, što su ovi i učinili i razmjenili više udaraca pesnicama u predjelu glave, pa je Bašić Senad sa drvenom letvom udario još dva puta Repak Emira u predjelu glave, od kojih udaraca je ovaj pao na zemlju, pa je usljed povrede mozga i mekih tkiva glave kod Repak Emira nastupila smrt.

238. Na okolnosti iz navedene tačke optužnice, u toku glavnog pretresa saslušano je više svjedoka optužbe: Pejak Mirsad, S-3, S-2, Balavac Semir, Kovačević Mehmed, Isaković Ahmet, SH-1, Dizdar Mustafa, Đuherić Mirhet, Repak Mustafa, kao i vještak sudske medicine dr. Hamza Žujo.

239. Svjedok Pejak Mirsad navodi da mu je Repak Emir bio komšija iz Stoca i da su zajedno uhapšeni i zatvoreni u samici u Dretelju. Opisujući predmetni događaj navodi da se isti dogodio nakon ručka, na pisti ispred hangara gdje su zatvorenici iz samice sjedili u jednom redu kada je Mikulić naredio da se Repak i Trebinjac potuku šakama, odnosno da se boksuju. Nakon što su se potukli šakama, Mikulić je rekao da prestanu i Repak je vraćen u vrstu i sjeo pored njega. U ovoj tuči niko nije padao niti je primjetio da Repak ima povrede od te tuče. Prošlo je jedno tri do četiri minute dok je Trebinjac otišao pozadi i uzeo letvu od palete sa ekserom i udario Repka u glavu, da bi potom Repak pao na njega. Navodi da su te prilike sa Mikulićem bila još dva vojnika, a opisujući Mikulića navodi da je niži od njega, crn i mršav, i da je i njega tukao. Nakon tuče Repka i Trebinjca on se onesvjestio kad je Repak pao na njega, pošto mu je od ranije bila slomljena ključna kost i jedna strana rebara, pa je odveden u sanitet gdje je proveo 7 dana i potom prebačen u drugi hangar gdje više nije vidio Mikulića. Ime i prezime Mikulića je saznao za vrijeme boravka u sanitetu i to od doktora Enesa iz Neuma. Svjedok ističe da je posle čuo da je Repak tog dana odmah izdahnuo.

240. Na glavnom pretresu svjedoku je predložen njegov iskaz dat u istrazi pred Državnom agencijom za istrage i zaštitu od 2006.god., gdje je isti svjedok rekao: „*Vcjna policija HVO-a je najerala Repak Emira i Trebinjca da se tuku između sebe*“ pa na upit da objasni ove razlike, svjedok Pejak je naveo da je rekao što je vidio, da se može dosjetiti još nečega ako treba, te da ga nisu u SIPA-i pitali da li je tu bio Mikulić.

241. Svjedok S3- navodi da je Repak došao u logor oko 04.08.'93., a da se predmetni događaj desio kada su izašli iz samice na ručak i bili okrenuti licem prema zidu. Tada je čuo galamu, Trebinjac i Repak su se potukli, čuo je navijanje „*ubj ga debeli*“, a debeli je bio nadimak Repku, stim što ništa nije mogao vidjeti. Kada su krenuli nazad u samicu, krajičkom oka vidio je da Repak leži u besvjesnom stanju. Na mjestu događaja od vojne policije navodi da je bio optuženi Dragan Mikulić, Vide Palamenta, Krešo Rajić, Mijo Brada i drugi, oko 10 do

15 pripadnika HVO-a, a optuženog je vidio u momentu kada su silazili iz samice na pistu. Za ime i prezime optuženog saznao je kasnije kada je izašao na slobodu, onda su i pričali i tada je od nekog doznao da se tako zvao, a u logoru ga je vidio tri -četiri puta i to dva puta kada je od njega dobio degenek i jednom u stacionaru.

242. Svjedoku S-3 je u unakrsnom ispitivanju predočena njegova izjava data Državnoj agenciji za istrage i zaštitu od 2006.godine, u kojoj je svjedok tvrdio da je pretučen od optuženog Mikulića i drugih pripadnika HVO-a, te da je u periodu od 02.08. pa do 25.08.93.god, boravio u stacionaru, nakon čega je svjedok pojasnio da ostaje kod izjave sa glavnog pretresa da je u stacionar otišao petog ili šestog avgusta, a iz razloga što je Repak došao četvrtog avgusta i po tome se sada sjetio da je kasnije otišao u stacionar.

243. Svjedok S-2 navodi da je njegov rođak Emir Repak doveden u logor Dretelj 04.08.93., god., da je već bio isprebijan u Koštanoj bolnici u Stocu i došao sav krvav, te da je istog dana po dolasku prilikom izvođenja na ručak, odvojen da bi se tukao sa Senadom Bašićem, zv. Trebinjac. Trebinjac je bio izvršilac naloga uniformisanih lica koji su naredili da se njih dvojica boksuju. Svjedok S-2 ističe da sam događaj nije mogao vidjeti pošto je bio postrojen sa ostalim zatvorenicima uza zid, sa glavom okrenutom prema zidu. Čuo je da Repak Emir odbio da se tuče, pa su ga uniformisane osobe počele tući, rekavši mu da će ga umlatiti ako se ne bude tukao. „Po čuvenju“ tada je Emir udario Trebinjca koji je pao, a „ opet po pričama ljudi iz drugih hangara koji su to mogli vidjeti“ , neko od uniformisanih lica je Trebinjcu je dodao neku letvu, da bi potom Trebinjac sa tom letvom udario po potiljku Repak Emira, usljed čega je Repak pao, a kasnije je saznao od jednog lica iz stacionara da je Repak do stacionara preminuo. Svjedok ističe da ne zna ko je naredio da se njih dvojica tuku. Čuo je smijeh vojnika koji su Emiru rekli ako se ne bude tukao da će oni njega izudarati, kasnije je čuo udarce i da Trebinjcu govore „ *jači je od tebe*“ Tu su bili prisutni svi vojnici koji su ih tog dana izveli iz samice. Optuženog Mikulić Dražena niti zna niti poznaje.

244. Svjedok Balavac Semir navodi da su početkom avgusta doveli Repak Emira u logor Dretelj i da su ga taj dan izabrali „da se na njemu izžive“, pošto je bio puniji i deblji. Na mjestu za ručak počeli su ga batinati dok nije pao na zemlju, da bi ga Bešić tada udario nekim tvrdim predmetom po glavi, od čega je pao u komu i nije se više probudio, odnosno umro je isti dan kada je i došao u Dretelj. Isti svjedok ističe da je od Repka bio udaljen dva – tri metra kada je ubijen, a nije vidio ko je od vojnih policajaca HVO-a huškao Bešić Senada na Repka, pošto nije smio podizati glavu, tako da ne zna da li je tu bio prisutan Mikulić. Navodi da su zatvorenici jedino mogli čuti, ali da nisu mogli vidjeti šta se dešava.

245. Svjedok Dizdar Mustafa ističe da mu je Repak Emir rođak, da je Repak nastradao iza njegovih leđa, nakon što je naredeno da se pobije sa Senadom, nije vidio puno jer je bio okrenut licem prema zidu, samo je čuo krikove. Navodi da je tuču „ *naredio Dražen, naredio Gcja, sv.ju tu grupa bila svega toga.... Bio je i Krešo Rajić tu, kao neki rukovodilac toga.*“ Na upit tužioca da kaže istinu, da li je Dražen Mikulić naredio tuču, svjedok je odgovorio „*Ne znam ja ništa*“.

246. Svjedok SH -1 ističe da je znao Repka od ranije, da mu je otac bio poznati brico, a on je bio krupan momak. Navodi da je Repak u logor Dretelj došao 04.08.93., istog dana kada

i on, te da je natjeran da se potuče sa Trebinjcem. Repak je prvo izbjegavao, a kada je bio prisiljen da se brani sa dva udarca šakom je oborio Trebinjca na zemlju. Tada je Trebinjac uzeo drvenu motku koja se nalazila pored njega i sa istom udario Repka dva puta po glavi, od čega je Repak pao i odnešen u stacionar, a od tih povreda je podlegao. Svjedok SH1 navodi da je predmetni događaj posmatrao kroz prozora hangara, sa udaljenosti od 30 do 40 metara, ali da od prisutnih pripadnika HVO-a, odnosno vojnih policajaca nije nikoga prepoznao, niti je čuo naredbu da se tuku.

247. Svjedok Isaković Ahmet je naveo da je događaj posmatrao kroz prozor hangara, da je mogao sve vidjeti ali nije mogao čuti. Ističe da jer tu bilo par pripadnika vojne policije među kojima je bio Krešo Rajić, Vido Palamenta i još dvojica koje nije dobro vidio pošto su mu bili okrenuti leđima i da su oni natjerali da se boksuju Repak Emir i Senad Bašić zvani Trebinjac. Repak je bio jači i par puta je udarcima oborio Trebinjca, da bi potom neko od tih vojnih policajaca gurnuo Trebinjcu neko drvo – maljicu, pa se Trebinjac digao na koljena i sa maljicom udario Repka po potiljku. Repak je pao i više se nije dizao, pa su ga odnijeli u stacionar gdje je umro. Navodi da naredbu da su potuku nije mogao čuti.

248. Svjedok Đuherić Mirhet ističe da je predmetni događaj gledao sa udaljenosti od oko desetak metara jer je u tom momentu bio blizu kuhinje. Nije vidio kako je počela tuča, a kružila je priča među logorašima da je Trebinjac, koji je bio psihički labilna ličnost, nagovoren od Mikulića da se potuče. Isti svjedok navodi da se ne sjeća da je optuženi Mikulić bio prisutan kada se tuča dogodila. Vidio je da su im obojici date letve i da je Repak pokušao da izbjegne tuču, a da ga je Trebinjac dva puta udario sa letvom u glavu, nakon čega je Repak pao i odnijet u stacionar. Svjedok ističe da se po izgledu vidjelo da je Repak ubijen, a kasnije, nakon sat - dva je čuo da je podlegao.

249. Svjedok dr. Kovačević Mehmed navodi da Repak Emira zna iz Stoca i da je on bio jedna od tri žrtve koje su u logoru izgubile život. Navodi da je taj dan provođeno ispitivanje, a Repak je mislio da mu se neće ništa desiti ako kaže da je bio brico u Armiji, što je i bio, a kad su to čuli policajci doveli su Senada Bašića zv. Trebinjac i Bunda, koji je bio duševni bolesnik, da se boksuje sa Repkom. U toku boksanja neko od vojne policije je Senadu dao letvu da mlati Repka, pa kad je Repak pao na asfalt ovaj ga je udario letvom po glavi što je po njegovom mišljenju bilo presudno. Pošto se Repak nije micao odnijet je u stacionar gdje su doktori utvrdili smrt. Svjedok ističe da je ovaj događaj posmatrao sa udaljenosti od pet do sedam metara, da se isti odigrao na pisti gdje se ručalo, ali da se ne može izjasniti ko je tu sve bio od vojnih policajaca, pošto nije mogao popamtiti sve, a navodi i da je slabovid i da je prilikom izlaska iz samice ostavljao naočale za vid da mu ne bi bile polomljene.

250. Svjedok Repak Mustafa, otac pokojnog Repak Emira, na glavnom pretresu je naveo da je u logor Dretelj došao 30.07.93.god., gdje je smješten u jedan limeni hangar, a da je njegov sin Emir u isti logor došao par dana poslije njega. Ističe da sina nije vidio u logoru, a da je za njegovu sudbinu saznao u februaru 94. godine. Ističe da mu je rečeno da je Emir uhapšen 04.08.93.god. zajedno sa ostalim stanovništvom iz sela, te odveden u Koštanu bolnicu u Stocu, odakle je sutradan 05.08.93., dovežen u Dretelj u samicu. Za vrijeme ručka, po pričanju očevidaca, Krešo Rajić, Vide Palamenta, Dražen Mikulić i svi stražari koji su tu bili nahuškali su jednog drogeraša Bašić Senada zv. ⁵⁹Trebinjac da se potuče sa Emirom, te je neko

od njih gurnuo nogom motku Trebinjcu da ga udari, sa kojom motkom je Trebinjac udario po glavi Emira usljed čega je Emir pao. U toku unakrsnog ispitivanja svjedoku je predložena njegova izjava data Državnoj agenciji za istrage i zaštitu 2010.godine u kojoj je svjedok naveo da je, koliko je uspio saznati, njegov sin Emir iz Koštane bolnice dana 04. ili 05.08.93., prebačen u Dretelj, gdje je istog dana izveden na krug logora, kada su Krešo Rajić i Vide Palamenta naredili Bešić Senadu i Emiru da se potuku. Obrazlažući ovu razliku između izjava svjedok Repak Mustafa je istakao da je za Dražena Mikulića saznao poslije 2010.godine, a da će to potvrditi svjedok koji bude odmah poslije njega svjedočio, a to je bio svjedok Isaković Ahmet.

251. Na okolnost povređivanja Repak Emira i uzroka smrti, saslušan je vještak sudske medicine dr. Hamza Žujo, koji je radio ekshumaciju posmrtnih ostataka Repak Emira. Prilikom medicinske obrade tijelo je bilo skeletirano i na kostima nisu pronađene povrede. Vještak nije isključio mogućnost da je udarom u predjelu glave došlo do povrede tkiva mozga i da je to mogao biti neposredni uzrok smrti. Prilikom eksumacije pronađene su sve kosti oštećenog, a po mišljenju vještaka da je oštećeni Repak zadobio udarac u glavu sa letvom na kojoj je štrčio ekser, udarom istog bi ostale povrede na koštanom sistemu, što nije pronađeno prilikom eksumacije. Sud je prihvatio nalaz i mišljenje vještaka sudske medicine Hamza Žuje kao objektivno i stručno, te dat po pravilima struke.

252. Uvidom u Izvod iz Matične knjige umrlih, izdatu na ime Repak Emira, proizilazi da je Repak Emir sin Mustafe, umro 05.08.1993.godine.

253. Na osnovu saglasnih iskaza navedenih svjedoka sud je nesporno utvrdio da je početkom mjeseca avgusta 1993.godine, u zatvoru Dretelj, došlo do tuče između oštećenog Repak Emira i Bešić Senada zv. Trebinjac, da je tuča počela po naređenju pripadnika vojne policije HVO-a, te da je u istoj tuči Bašić Senad sa drvenom letvom udario po glavi Repak Emira, od kog udarca je Emir pao na zemlju, pa je od zadobijenih povreda kod Repka Emira nastupila smrt.

254. Naime, svi gore navedeni svjedoci saglasno su naveli da se kritični događaj desio početkom avgusta mjeseca 1993.godine, u logoru Dretelj, na mjestu gdje su zatvorenici ručali, te da je tom prilikom došlo do tuče između Repka Emira i Bašić Senada zv. Trebinjac ili Bunda, što je sud prihvatio. Takođe su svi saslušani svjedoci na ove okolnosti događaja saglasno istakli da su tom prilikom na licu mjesta bili prisutni pripadnici vojne policije HVO-a, te da je do tuče došlo nakon što je od strane pripadnika vojne policije istim naređeno da se potuku. Vezano za smrtnu posljedicu, svi saslušani svjedoci su saglasno istakli da je Repak od zadobijenih povreda preminuo nakon što je odnijet u stacionar, a svjedok dr. Kovačević je u tom smislu naveo da se Repak nije micao i da je odnijet u stacionar gdje su doktori utvrdili smrt. Vještak sudske medicine nije isključio mogućnost da je udarom letve u predjelu glave došlo do povrede tkiva mozga i da je to bio neposredni uzrok smrti. Imajući u vidu da su svjedoci bili prisutni ovom događaju, te da su svi odmah potom saznali za smrt oštećenog, sud je prihvatio njihove iskaze u dijelu gdje tvrde kao je oštećeni kritične prilike smrtno stradao, pogotovo što tu mogućnost nije isključio vještak sudske medicine.

255. Imajući u vidu da je u optužnici navedeno da je naredbu za tuču dao optuženi

Mikulić zajedno sa još trojicom neidentifikovanih vojnih policajaca HVO-a, sud je posebno analizirao iskaze saslušanih svjedoka, vezano za datu činjenicu. U tom smislu veći broj saslušanih svjedoka nije znao ko je naredio tuču, među kojim svjedocima je S-3, koji je bio prisutan i koji je rođak oštećenom Repku, zatim Balavac Semir koji je rekao da na mjestu događaja nije vidio Mikulića i da ne zna ko je huškao zatvorenike na tuču, SH-1 koji nije mogao prepoznati nikog od vojnih policajaca, Đuharić Mirhet, koji je takođe gledao ovu tuču ali se ne sjeća da je tu bio Mikulić i svjedok Kovačević koji je takođe kao očevidac događaja rekao da se nemože sjetiti ko je od vojnih policajaca naredio tuču i prisustvovao istoj.

256. Na okolnost prisustva optuženog Mikulića ovoj tuči i naređivanja da se potuku, svjedok Isaković Ahmet je naveo da je od vojnih policajaca prepoznao Krešića i Palamentu, a da su tu bila prisutna još dva vojna policajca koja nije mogao vidjeti jer su mu bili okrenuti leđima. I svjedok Repak Mustafa je u istrazi naveo kako je čuo od drugih da su Krešić i Palamenta naredili da se njegov sin Emir i Senad Bešić potuku, da bi na glavnom pretresu dodao i Mikulića kao naredbodavca, obrazloživši da je za Mikulića čuo nakon 2010.god. i da to može potvrditi svjedok Isaković. Međutim, svjedok Isaković koji je svjedočio istog dana kad i Repak Mustafa je tvrdio kako osim Krešića i Palamente ostale osobe nije prepoznao, tako da nije potvrdio navode svjedoka Repka, zbog čega sud nije prihvatio iskaz svjedoka Repak Mustafe u dijelu gdje ističe da je naredbu za tuču dao optuženi Mikulić.

257. Svjedok Dizdar Mustafa je tvrdio da nije vidio puno jer je bio okrenut licem prema zidu, samo je čuo krikove. Prvo je naveo da je *„tuču naredio Dražen, naredio Gcja, svju tu grupa bila svega toga, bio je i Krešo Rajić tu, kao neki rukovodilac toga“*, da bi potom rekao kako on o naredbi ništa ne zna. Cijeneći iskaz ovog svjedoka, sud isti nije prihvatio kao vjerodostojan pošto je svjedok davao različite izjave o bitnim činjenicama. Svjedok Dizdar nije gledao predmetni događaj ističući da je cijelo vrijeme bio okrenut licem prema zidu, a na upit branioca ko je Repka ubio, isti svjedok je odgovorio da su ga ubili pripadnici HVO-a, grupa od tri do četiri su ga bili, ali da on to nije vidio. On, naime i sam kaže da je dao iskaz po svjedočenju i pričama drugih iz hangara (navodi imena Salko Marić, Šaćir Elezović i dr.). Pored toga, njegova verzija događaja prema kojoj su i vojni policajci tukli Repka kundacima puške potpuno je suprotna od iskaza svih ostalih svjedoka koji su saglasno istakli da se Emir jedino tukao sa Senadom Bešićem, koji ga je na kraju udario letvom u predjelu glave. Takođe, sud konstatuje da je isti svjedok prvo naveo da je za ime Dražena Mikulića čuo od ljudi iz samice ali se ne može sjetiti ko mu je to rekao, da bi potom rekao da je za Mikulića čuo od kuvara koji su dolazili u stacionar, pa na upit da precizira od koga je čuo za Mikulića svjedok je odgovorio da se ne sjeća više ničega. Zbog svega navedenog sud nije prihvatio kao uvjerljiv i vjerodostojan iskaz ovog svjedoka vezano za okolnosti iz ove tačke optužnice.

258. Svjedok S-3 je takođe naveo da predmetni događaj nije gledao, da se isti desio kada su izašli iz samice na ručak i bili okrenuti licem prema zidu. Na mjestu događaja od vojne policije navodi da je bio optuženi Dragan Mikulić, Vide Palamenta, Krešo Rajić, Mijo Brada i drugi, oko 10 do 15 pripadnika HVO-a, a optuženog je vidio jedino u momentu kada su silazili iz samice na pistu. Za ime i prezime optuženog saznao je kasnije kada je izašao na slobodu, onda su i pričali i tada je od nekog doznao da se tako zvao. Sud konstatuje da isti svjedok nije naveo da je čuo naredbu da se Repak i Bašić potuku. Imajući u vidu da je isti svjedok izjavio

kako događaj nije gledao pošto je bio okrenut zidu, sud nije mogao prihvatiti njegovo svedočenje u dijelu gdje nabroja koja su sve lica bila tu prisutna. Takođe je isti svjedok tvrdio da je na licu mjesta bilo deset do petnaest pripadnika HVO-a što je takođe u suprotnosti sa iskazima ostalih svjedoka koji su tvrdili da je taj broj bio daleko manji. Sudu je ostalo nejasno i na osnovu čega je svjedok S-3 tvrdio da je među prisutnim bio i optuženi Mikulić, kada je za istog saznao tek nakon što je izašao iz logora.

259. Svjedok Pejak Mirsad je jedini naveo da je lično vidio i čuo da je optuženi Mikulić naredio Repku i Bašiću da se potuku pesnicama, što su oni i učinili, međutim iskaz ovog svjedoka je većim djelom u suprotnosti sa iskazima ostalih saslušanih svjedoka na ovu okolnost. Jedino je svjedok Pejak tvrdio da su u vrijeme ove tuče zatvorenici iz samice sjedili okrenuti prema licima koja se tuku, dok su ostali saslušani svjedoci iz samice istakli da su tom prilikom stajali. Svjedoci iz samice Dizdar Mustafa, S-2, i S-3, su tvrdili da isti događaj nisu mogli vidjeti jer su bili glavom okrenuti zidu, a svjedok Balavac je naveo da nije smio podići glavu.

260. Iskaz svjedoka Pejaka razlikuje se od ostalih saslušanih svjedoka i u dijelu gdje ističe da je optuženi Mikulić nakon tuče šakama naredio Repku i Bašiću da se prestanu tući, što su oni i učinili, da je potom Repak bez ikakvih povreda po tijelu sjeo do njega, a da je Bašić Senad nakon tri do četiri minute prišao Repku iza leđa i sa motkom u kojoj je bio ekser udario ga u predjelu glave. Niko od saslušanih svjedoka nije događaj opisao na navedeni način, svi svjedoci su tvrdili da su vidjeli ili čuli kako je Bašić u toku tuče zadao Repku udarac letvom u glavu, a takođe su svi svjedoci naveli da je u tom momentu Repak stajao, osim svjedoka Balavca koji je istakao da je tek nakon pada Repka na zemlju, Senad Bašić ga motkom udario po glavi.

261. U odnosu na činjenicu kako je Bašić došao do letve, mnogi svjedoci, među kojima Kovačević, Isaković, S-2, Đuherić, tvrdili su kako je neko od prisutnih vojnih policajaca dao Bašiću letvu ili mu je nogom dodao, dok je svjedok SH-1 naveo da je letva bila pored Bašića, dok je jedino Pejak tvrdio kako je tek nakon tri do četiri minute od prestanka tuče, Bašić došao sa letvom i udario po glavi oštećenog koji je tada sjedio do njega. Takođe i činjenica koju svjedok Pejak ističe da je nakon zadobijenog udarca oštećeni Repak pao na njega niko od saslušanih svjedoka nije potvrdio. Svjedok Pejak je naveo kako je u dasci bio ekser i to povezao sa smrtnom posljedicom, međutim po iskazu vještaka sudske medicine dr. Hamze Žuje, prilikom ekshummacije i pregleda posmrtnih ostataka oštećenog Repka, na lobanji nije bilo tragova koji bi ukazivali da je oštećeni zadobio udarac sa letvom u kojoj je štrčio ekser, jer bi u tom slučaju ostale vidljive povrede na koštanom sistemu, koje povrede vještak nije našao.

262. Imajući u vidu brojne razlike između iskaza svjedoka Pejaka i ostalih saslušanih svjedoka na okolnost predmetnog događaja, sud iskaz svjedoka Pejaka nije prihvatio kao dostantan da bi na osnovu njega mogao utvrditi krivičnu odgovornost optuženog Mikulića za radnje koje mu se ovom tačkom optužnice stavljaju na teret, te je usljed nedostatka drugih dokaza koji bi jasno ukazivali da je upravo optuženi Mikulić naredio tuču zatvorenika Repka i Bašića koja se završila smrtnim ishodom, uz primjenu odredbe člana 284. Tačka c) u vezi sa članom 3. ZKP BiH, optuženog oslobodio od optužbe da je počinio krivično djelo Ratnog

zločina protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačke a) i c) KZ BiH.

(v) Tačka 5 - zlostavljanje zatvorenika S-3

263. Tačkom 6. optužnice, optuženom Mikuliću stavljeno je na teret da je u periodu od kraja juna do početka mjeseca avgusta 1993.godine, zajedno sa četvoricom neidentifikovanih pripadnika HVO-a, u zatvoru Dretelj, izveo iz samice dva puta zatvorenika S-3, pa sa ga fizički zlostavljali na način da su ga sa rukama, nogama, kundacima i drvenim kocem dužine oko 1 metar više puta udarili u predjelu glave, tijela i nogu-tabana i jednom ga udarili nožem u predjelu noge –stopala, usljed čega je trpio velike bolove i strah.

264. U odnosu na ovu tačku u toku glavnog pretresa saslušani su svjedok oštećeni S-3, kao i svjedoci Balavac Semir, S-1, Isaković Ahmet, Kovačević Mehmed i Dedić Almir.

265. Oštećeni S3 navodi da je posle hapšenja 14.07.93.godine, odveden u Koštanu bolnicu u Stocu gdje je jednu noć prenoćio, a sutradan je doveden u logor Dretelj. Odmah po dolasku u Dretelj i po silasku sa kamiona bio je zlostavljan i pretučen od strane jednog momka u crnoj majici bez rukava, a zatim i od strane drugih lica pored jednog zida, da bi potom bio smješten u samicu. Opisujući predmetni događaj iz tačke optužnice naveo je da su krajem jula ili početkom avgusta mjeseca, u večernjim satima, došli četiri-pet-šest pripadnika HVO-a, među njima i lice za koje je po izlasku iz Dretelja čuo da se zove Mikulić Dražen i rekli su mu „*Arm,jaš izadi!*“. Nije znao ko je to rekao, a kada je izašao, jedan od njih je imao šešir, drugi kao neki crni šešir, dvojica su bili vojni policajci, među njima i Dražen i tada su ga svi počeli tući sa čizmama, pendrecima, šakama i kocem dužine oko jedan metar, nakon čega su mu stavili noge na žicu i počeli ga udarati po tabanima. Jedan od tih drugih pripadnika HVO-a posle toga je izvadio nož i osjetio je udar nožem u lijevu nogu, nakon čega su ga ubacili u samicu. Sutradan su ponovo u isto vrijeme došli njih pet-šest, a među njima i Mikulić, opet pozvali da izađe, pa kada je izašao počeli su da ga biju kocem, pljuvali ga i ispitivali koliko je dugo bio u armiji, da bi ga potom ponovo ubacili u samicu. Nakon što mu se noga inficirala i zagnojila, odveden je poslij četiri-pet dana u stacionar gdje je boravio oko petnaest dana, a u stacionar je došao Mikulić nakon dva - tri dana i rekao mu „*Izaći ćeš gore ponovo, vicjet ćeš ti svcje..*“.

266. Svjedok S-3 pojašnjava da je predmetnom događaju istog dana prethodila prozivka na pisti ispred hangara kada je Mikulić rekao da istupe svi koji su u armiji, kada on nije istupio, a posle toga je krenuo u drugom pravcu, tada mu je neko rekao „*arm,jaš vrati se*“, što je Mikulić čuo i rekao „*A ti si znači u armiji!*“. Iz tog razloga kada je pred samicom čuo da pozivaju „*Arm,jaš izadi!*“ smatrao je da se to odnosi na njega, zbog čega je sam izašao.

267. Svjedoku je odbrana predočila njegov iskaz dat Državnoj agenciji za istrage i zaštitu od 2006.godine, gdje je naveo da su ga jednom izvela petorica bojovnika iz tamnice od kojih niti jednog nije poznao, teško su ga pretukli, jedan od njih mu je prijetio klanjem, da bi ga potom taj isti nožem udario u nogu, a potom su ga vratili u samicu, pa na pitanje branioca zbog čega tada nije spomenuo ime Mikulića svjedok je odgovorio da ne zna, da je tada to zaboravio ali je

siguran da je Mikulić tu bio.

268. Ističe da su i drugi zatvorenici iz samice mogli čuti kada ga je neko prozivao „*Arm.jaš izlazi*“. Svjedok S-3 je na glavnom pretresu naveo da je u stacionar otišao oko 05-06.08.93. i bio do 17. ili 18.08.93., nakon čega mu je predložena ista izjava iz istrage gdje je tvrdio da je u stacionar otišao 02.08. i bio do 25.08.93.godine, posle čega je svjedok pojasnio da ostaje kod izjave sa glavnog pretresa pošto se sad sjetio da je oštećeni Repak došao oko četvrtog avgusta, pa kako je bio prisutan kada se desilo njegovo zlostavljanje, onda je u stacionar otišao posle toga događaja.

269. Svjedok S-3 je naveo da nije znao kako se Mikulić zove dok je bio u logoru, tek kasnije po izlasku na slobodu, nakon pola godine ili godinu dana je saznao, neki su govorili njegovo ime i prezime. Navodi da ne može konkretno da kaže kako je saznao njegovo ime i prezime, ali je uglavnom doznao. Svjedok je pojasnio da u samici nikog nije pitao da li ko od zatvorenika poznaje lica koja su ga zlostavljala, a na upit suda da pojasni kako je kasnije uspostavio vezu između osobe za koju kaže da je Dražen Mikulić i osobe koja je učestvovala u njegovom zlostavljanju na žici, svjedok je odgovorio da je to uspostavio po njegovom fizičkom izgledu, odnosno da su mu i drugi rekli da je i njih tukao, stim da ne zna tačno ko mu je to rekao. Poslije tog događaja optuženog Mikulića više nikad nije viđao.

270. Svjedok je na glavnom pretresu opisao da je optuženi tada imao kestenjastu kosu, visok oko 1,80 cm, da je bio u šarenoj uniformi, star oko 20 do 22 godine. Na upit tužiteljice da li to lice vidi u sudnici svjedok je naveo da se isti nalazi između dva advokata, a na upit branioca kako zna da su oni advokati, svjedok je odgovorio otprilike po nekoj logici. Takođe je kasnije dodao da je optuženog poznao po očima. U toku istrage, pred Tužilaštvom BiH, svjedoku su predložavane fotografije više lica radi prepoznavanja optuženog, kojom prilikom je svjedok S-3 naveo da poslije 15 godina ne može prepoznati ni mnoge ljude iz komšiluka a ne optuženog kojeg je vidio kratko tri do četiri puta.

271. Svjedok Balavac Semir navodi da je po dolasku u samicu zatekao S3, koji mu je, nakon dva ili tri dana pokazao ranu na nozi, kojom prilikom mu je svjedok oštećeni S-3 rekao da mu je Mikulić zabio nož u prst na nozi, a taj prst se kasnije inficirao.

272. Svjedok S1 navodi da je znao svjedoka S3 koji je prije rata imao roštilj i muziku, tako da je imao para. Na početku su Vide Palamenta, Durovac i drugi od zatvorenika kupili zlato, pare, novčanike, a početkom avgusta mjeseca svjedok S-3 je imao pare koje je sakrio tako što ih je ušio, pa kada je izašao na pistu, zbog toga što je te pare skrivao, dobio je veliki degenek, tako da jedan ili dva dana nije mogao izlaziti na doručak. Svjedok ističe da ne zna ko je tada tukao svjedoka S-3.

273. Svjedok Isaković Ahmed navodi da je kroz prozor hangara gledao zlostavljanje zatvorenika iz samice pred ručak kad su zatvorenici tučeni svaki dan. Ističe kako je bio slučaj da čovjeka biju više od pola sata i da ga ne mogu oboriti da bi mu na kraju zabili nož u stopalo, a radilo se o svjedoku S-3. Svjedok navodi da ne zna ko ga je tada tukao jer su se smjenjivali, novi bi dolazili, a stari odlazili.

274. Svjedok Kovačević Mehmed navodi da je poznavao svjedoka S-3 i da je isti bio maltretiran kao i ostali. Navodi da je svjedok S-3 imao jednu karakterističnu povredu noge, koja je nastala tako što mu je neko zabio nešto u stopalo. Svjedok Kovačević ističe da se sjeća te povrede, bila je ružna, a svjedok S-3 se često jadio i plakao zbog te rane, i tražio pomoć od njega kao doktora. Navodi da nije vidio ko mu je tu povredu nanio, niti je zapamtio da mu je svjedok S-3 pričao ko ga je zlostavljao.

275. Svjedok Dizdar Mustafa navodi da poznaje svjedoka S-3, da je isti sa njim bio u samici a posle je došao u stacionar isprebijan i uboden nožem. Ističe da mu je svjedok S-3 rekao da ga je Dražen Mikulić ubo nožem.

276. Svjedok Dedić Almir je naveo da je u logoru Dretelj bio u hangaru, ali da poznaje svjedoka S-3 kojeg nije viđao u logoru. Ističe da nije vidio kad je tučen svjedok S-3, ali je čuo u logoru Dretelj da su ga „Draženi i ekipa“ zlostavljali. Tu priču je čuo krajem septembra mjeseca 93.godine kada su drugi zatvorenici počeli dolaziti u njihov hangar u čijoj blizini se djelila hrana.

277. Cijeneći provedene dokaze u odnosu na ovu tačku optužnice, sud je na osnovu saglasnih iskaza svih saslušanih svjedoka nesporno utvrdio da je svjedok oštećeni S-3 bio u inkriminisanano vrijeme u logoru Dretelj i da je bio smješten u samici ovog logora. Takođe na osnovu iskaza svjedoka S-3, svjedoka Kovačević Mehmeda, kao i svjedoka Isaković Ahmeta, S-1, Dizdar Mustafe, Balavac Semira i Dedić Ahmeta, koje iskaze je sud u tom dijelu prihvatio, proizilazi da je oštećeni S-3 u logoru Dretelj bio zlostavljan, a na osnovu saglasnih iskaza svjedoka S-3, Isaković Ahmeta, Dizdar Mustafe, Kovačević Mehmeda i Balavac Semira, proizilazi da je oštećeni S-3 zadobio i povredu nožem u predjelu noge. Međutim, osim oštećenog svjedoka S-3 koji je predmetni događaj opisao na način kako je to opisano u optužnici, niko od ostalih saslušanih svjedoka nije te navode svjedoka S-3 potvrdio.

278. Naime, svjedoci Balavac, Kovačević, Dizdar i Dedić su naveli da tom događaju nisu prisustvovali, zbog čega ne znaju pojedine činjenice koje su pratile isti, dok su svjedoci S-1 i svjedok Isaković Ahmet naveli kako su gledali zlostavljanje oštećenog S-3, ali se njihovi iskazi razlikuju kako međusobno tako i u odnosu na oštećenog S-3. Naime, svjedok S-1 ističe kako je početkom avgusta mjeseca, a što koindicira sa vremenom koje je i oštećeni naveo, oštećeni S-3 dobio veliki degenek na pisti, zbog toga što je skrivao novac, od kog degeneka dva dana nije izlazio na ručak, dok svjedok Isaković navodi kako je prije ručka S-3 zlostavljan pola sata, pa pošto ga nisu mogli oboriti, zabili su mu nož u stopalo.

279. Sud konstatuje da je oštećeni S-3 opisao da je zlostavljan ispred samice na žici, te da je oba puta to zlostavljanje bilo u ranim večernjim satima iz čega proizilazi da su verzije događaja ova tri svjedoka različite. Ni jedan od ova dva svjedoka (S-1 i Isaković) nije vidio ko je oštećenog S-3 zlostavljao, a to takođe nisu vidjeli ni ostali saslušani svjedoci. Svjedok Balavac je istakao kako je od oštećenog čuo u samici da mu je Mikulić nanio povredu što sud nije prihvatio pošto je sam oštećeni izjavio da mu je povredu nožem nanijelo drugo lice i da je za Mikulića saznao tek nakon izlaska iz logora na slobodu. Takođe i svjedok Dizdar Mustafa je tvrdio kako mu je oštećeni rekao da mu je Mikulić zadao povredu na nozi, što sud takođe nije prihvatio iz istih razloga. Svjedok Dedić je naveo kako je tek krajem devetog mjeseca od

zatvorenika čuo priču da je Mikulić sa ekipom zlostavljao svjedoka S-3, stim što se nije precizno izjasnio ko je to pričao zbog čega je njegov iskaz ostao neprovjerljiv.

280. Sud je takođe imao u vidu da je oštećeni S-3 davao različite izjave o određenim činjenicama o kojima je svjedočio. Tako je oštećeni u istrazi 2006.god., na početku tvrdio da nije poznavao ni jednog bojovnika koji su ga pretukli i kojom prilikom je zadobio udarac nožem u nogu, dok je kasnije naveo da je među tim vojnicima bio optuženi Mikulić i izvjesni „Žutalj“, koje lice po nadimku „Žutalj“ kasnije uopšte ne navodi. Takođe prilikom saslušanja u istrazi pred Državnom agencijom za istrage i zaštitu oštećeni je izjavio da je za ime Dražena Mikulića saznao tokom boravka u logoru Dretelj od drugih logoraša iz zapadne Hercegovine, dok je u istrazi pred Tužilaštvom tvrdio kako je od drugih pripadnika HVO-a u logoru Dretelj čuo da Mikulića tako zovu, a na glavnom pretresu je naveo da je tek pola godine ili godinu dana nakon izlaska na slobodu saznao od drugih logoraša za ime Mikulića. Sud konstatuje da je oštećeni opisujući predmetni događaj naveo da ga je tuklo od 4-6 lica, od kojih mu je jedan zadao povredu nožem.

281. Svjedok oštećeni S-3 nije mogao prepoznati optuženog u istrazi prilikom predočavanja više fotografija među kojima je bila i fotografija optuženog, a izjava da oštećenog na glavnom pretresu vidi između dva advokata i da ga je poznao po očima, za sud nije bila dostatna, budući da je oštećeni svoj iskaz davao iz posebne prostorije tako da je optuženog i tada gledao putem video kamere, odnosno slike, slično kao i prilikom prepoznavanja u istrazi, a na glavnom pretresu optuženi je jedini bio u sudnici u civilnoj odjeći. Sud takođe konstatuje da je oštećeni na pretresu dao opis koji u određenoj mjeri odgovara opisu optuženog, međutim po mišljenju suda takav opis je imala većina vojnika koji se ne ističu po nekim posebnim fizičkim karakteristikama, a što je istakao svjedok Kovačević koji je naveo da Mikulić nije imao dovoljno prepoznatljivih spoljnih karakteristika prema kojim bi ga mogao izdvojiti od ostalih.

282. Imajući u vidu da iskaz oštećenog o pojedinim činjenicama, a posebno u odnosu na identifikaciju optuženog nije bio doslijedan, te da svjedok nije ranije poznavao optuženog niti je sudu dao uvjerljive razloge kako je optuženog doveo u vezu sa jednim od lica koje ga je zlostavljalo, sud je u nedostatku drugih podupirujućih dokaza o učešću optuženog u predmetnom događaju, uz primjenu odredbe člana 284. tačka c) ZKP BiH, i primjenjujući princip *in dubio pro reo*, u odnosu na radnje iz ove tačke optužnice kojim se optuženom stavljalo na teret da je počinio krivično djelo Ratnog zločina protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačke i c) KZ BiH, donijeo oslobađajuću presudu.

V. ODLUKA O TROŠKOVIMA

283. Na osnovu člana 188. stav 1. ZKP BiH u vezi sa članom 186. stav 2. stog zakona, optuženi se u odnosu na osuđujući dio presude obavezuje naknaditi troškove krivičnog postupka i paušal u iznosu koji će sud utvrditi posebnim rješenjem, dok u odnosu na oslobađajući dio presude, troškovi krivičnog postupka na osnovu odredbe člana 189. stav 1.

ZKP BiH padaju na teret budžetskih sredstava.

VI. ODLUKA O IMOVINSKOPRAVNIM ZAHTJEVIMA

284. Primjenom odredbi člana 198. stav 2 ZKP-a BiH, Sud je oštećene radi ostvarivanja imovinskopravnog zahtjeva uputio na parnični postupak, budući da podaci krivičnog postupka ne pružaju pouzdan osnov ni za potpuno ni za djelimično presuđenje.

Zapisničar-pravni savjetnik:
Hota Čatović Sabina

PREDSJEDNIK VIJEĆA
SUDIJA
Staniša Gluhajić

POUKA O PRAVNOM LIJEKU: Protiv ove presude dozvoljena je žalba Apelacionom odjeljenju Odjela I Suda Bosne i Hercegovine u roku od 15 (petnaest) dana po prijemu pismenog otpravka ove presude.

*Žalba se u dovoljnom broju primjeraka predaje ovom Sudu.

VII. ANEKS (POPIS MATERIJALNIH DOKAZA)

1. dokazi tužilaštva

Broj	Naziv	Datum uvođenja
------	-------	----------------

T-1	Zapisnik o saslušanju svjedoka Dedić Almira, broj 17-12/3-105/06 od 18.05.2006. godine (saslušanje od strane sužbenika SIPA-e, Regionalni ured Mostar)	08.11.2011.
T-2	Zapisnik o saslušanju svjedoka Dedić Almira, broj KR-Rz-21/05 od 08.07.2010. godine (saslušanje os strane Tužilaštva BiH)	08.11.2011.
T-3	Zapisnik o saslušanju svjedoka Tabaković Hamze, broj 17-12/03-95/06 od 11.05.2006. godine (saslušanje od strane sužbenika SIPA-e, Regionalni ured Mostar)	08.11.2011.
T-4	Zapisnik o saslušanju svjedoka Tabaković Hamze, broj KT-Rz-21/05 od 12.07.2010. godine (saslušanje os strane Tužilaštva BiH) S- prilog uz dokaz broj T-4- skica hangara koju je sačinio svjedok Tabaković Hamzo na ročištu dana 08.11.2011. godine	08.11.2011.
T-4 a	Izvod iz evidencije fotografija CIPS-a	08.11.2011.
T-5	Zapisnik o saslušanju svjedoka Balavac Semira broj KT-RZ-21/05 od 08.07.2010. godine	29.11.2011.
T-6	Zapisnik o saslušanju svjedoka Balavac Semira broj 17-12/3-9306 od 11.05.2006. godine	29.11.2011.
T-7	Zapisnik o saslušanju svjedoka Sakoč Admira broj KT-RZ-21/05 od 12.07.2010. godine	29.11.2011.
T-8	Zapisnik o saslušanju svjedoka broj 17-12/3-98/06 od 12.05.2006. godine	29.11.2011.
T-9	Zapisnik o saslušanju svjedoka Đuharić Mirheta broj: 17-12/3-94/06 od 11.05.2006. godine	07.12.2011.
T-10	Zapisnik o saslušanju svjedoka Đuharić Mirheta broj: KT-RZ-21/05. od 05.07.2010. godine	07.12.2011.
T-11	Zapisnik o saslušanju svjedoka broj: 17-12/3-97/06 od 11.05.2006. godine	07.12.2006.
T-12	Zapisnik o saslušanju svjedoka Kovačević Mehmeda broj: KT-RZ-21/05 od 09.07.2010. godine	13.12.2011.
T-13	Zapisnik o saslušanju svjedoka Kovačević Mehmeda broj: 17.12/3-92/06 od 11.05.2006. godine	13.12.2011.
T-14	Zapisnik o saslušanju svjedoka Dizdar Mustafe broj: 17-12/3-110/06 od 26.05.2006. godine	13.12.2011.
T-15	Zapisnik o saslušanju svjedoka Žuštra Azema broj: 17-12/3-129/06 od 08.06.2006. godine	23.12.2011.
T-16	Zapisnik o saslušanju svjedoka Pejak Mirsada broj 17-13/3-1-139/06, od 12.06.2006. godine	19.01.2012.
T-17	Zapisnik o saslušanju svjedoka Djulić Elvira broj T20 0 KTRZ 0000127 08, od 09.11.2010. godine	19.01.2012.
T-18	Zapisnik o saslušanju svjedoka SH-1 od 06.07.2010. godine	26.01.2012.
T-18 A	Zapisnik o saslušanju svjedoka SH-1 od 10.05.2006. godine	26.01.2012.
T-19	Zapisnik o saslušanju svjedoka Isaković Ahmeta od 11.10.2010. godine	26.01.2012.
T-20	Zapisnik o saslušanju svjedoka Repak Musafe od 10.08.2010. godine	26.01.2012.
T-21	Nalaz i mišljenje vještaka Žujo dr Hamze, broj KT-RZ-21/05 od 25.03.2011. godine	02.02.2012.
T-21 A	Medicinska dokumentacija za optuženog Mikulić Dražena	02.02.2012.
T-22	Zapisnik o saslušanju svjedoka S-3, od 07.07.2010. godine	02.02.2012.
T-22 A	Zapisnik o saslušanju svjedoka S-3, od 08.05.2006. godine	02.02.2012.
T-23	Zapisnik o saslušanju svjedoka S-2, od 13.10.2010. godine	02.02.2012.
T-24	Odluka o proglašenju ratnog stanja, Službeni list broj 7, 20.06.1992. godine	16.02.2012.
T-25	Jedinični karton na ime Mikulić Dražen	16.02.2012.
T-26	Obrazac VOB-2 na ime Mikulić Dražen	16.02.2012.

T-27	Obrazac VOB-1 u kojem se pod rednim brojem 33. nalazi optuženi Mikulić Dražen	16.02.2012.
T-28	Spisak pripadnika III satnije III bojne vojne policije Čapljina koji su bili u Mostaru u periodu od 09.05. do 01.06.1993. godine	16.02.2012.
T-29	Peta bojna vojne policije HVO HZ HB	16.02.2012.
T-30	Osobni dohoci za mjesec juni 1994. Godine – Uprava VP Ljubuški	16.02.2012.
T-31	Izvod iz kaznene evidencije broj 02-2-4/3-50-70/06 od 28.04.2006. godine	16.02.2012.
T-32	Logori HVO u Hercegovini – Gabela, Čapljina	16.02.2012.
T-33	Spisak zatvorenika – Čapljina, interna upotreba	16.02.2012.
T-34	Spisak zatvorenika koji su uhapšeni na dan 01.07.1993. godine	16.02.2012.
T-35	Spisak naoružanja koje je evidentirano u magacinu brigade „Bregava“	16.02.2012.
T-36 A	Zapisnik o uvidjaju, Viši sud u Mostaru, broj Kri: 32/97, od 27.04.1998. godine	16.02.2012.
T-36 B	Izvod iz MKU na ime Repak Emir, broj 02-15-IV-558/1 od 17.08.2010. godine	16.02.2012.
T-36 C	Zapisnik o saslušanju svjedoka – vještaka od 20.08.1998. godine	16.02.2012.
T-37	Spisak osoba koje su puštene iz Gabele i prebačene u Jablanicu 19.10.1993. godine	16.02.2012.
T-38	Spisak zatvorenika koji su pušteni na slobodu i prebačeni u Mostar LB u periodu od 20-22.12.1993. godine	16.02.2012.
T-39	Popis troškova Tužilaštva BiH broj KT-RZ-21/05, od 16.08.2010. godine	16.02.2012.
T-40	Uvjerenje PU Grude, broj 02-2-5/3-12-3/12 od 10.04.2012. godine	19.04.2012.
T-41	Dostava podataka, Dom zdravlja Čapljina, broj 04-37-263/12 od 11.04.2012. godine	19.04.2012.
T-42	Službena zabilješka Državne agencije za istrage i zaštitu broj T-16-12/3-1-04-2-SZ-122/12 od 11.04.2012. godine	19.04.2012.
T-43	Službena zabilješka Uprave VP, Odjel za suzbijanje kriminaliteta Čapljina, od 22.07.1993. godine	26.04.2012.
T-44	Dnevno izvješće Zapovjedništva III satnije III bojne VP Čapljina broj 02-4/3-06/4-12-210/93 od 03.07.1993. godine	26.04.2012.
T-45	Brojno stanje pritvorenih na dan 05.08.1993. godine, vojarna Dretelj	26.04.2012.
T-46	Dnevno izvješće Zapovjedništva III satnije III bojne VP Čapljina, broj 02-4/3-06/4-12-219/93 od 12.07.1993. godine	26.04.2012.
T-47	Dopis Državne agencije za istrage i zaštitu broj T-16-12/3-1-04-2-225-19/10 od 11.04.2012. godine	10.05.2012.

2. dokazi odbrane

Broj	Naziv	Datum uvođenja
O-1	CD – Grebović Enver, svjedok genocida, 13.08.1998. godine	19.04.2012.
O-2	Podaci o poginulom/ranjenom, OZ Jugoistočna Hercegovina, postrojba III satnija V bojna, bez datuma	19.04.2012.

O-3	Podaci o stradalim pripadnicima VP HVO, Mostar 04.12.1993. godine	19.04.2012.
O-4	Zapisnik o saslušanju svjedoka Balavac Semira, od 06.05.1997. godine	19.04.2012.
O-5	Nastavak zapisnika sa glavnog pretresa, Kantonalni sud Mostar, broj K—7/01, od 10.12.2007. godine	19.04.2012.
O-6	Presuda u predmetu broj 07 0 K 000205 09 K 2 Matić Petar i dr., Kantonalni sud Mostar, od 06.11.2009. godine	19.04.2012.
O-7	Presuda u predmetu broj 07 0 K 000205 10 Kz Matić Petar i dr., Vrhovni sud Federacije BiH, od 07.04.2010. godine	19.04.2012.
O-8	Medicinska dokumentacija za svjedoka Udovičić Maria, bolnica Grude, od 12.01.1994. godine	19.04.2012.
O-9	Otpusno pismo iz Kliničkog centra Split za svjedoka Sosa Marinka	19.04.2012.
O-10	Ovjerena kopija vozačke dozvole optuženog Mikulić Dražena, izdata od strane MUP ZHK Ljubuški	19.04.2012.
O-11	Medicinska dokumentacija za majku optuženog, Mikulić Marinku	19.04.2012.
O-12	Rješenje Općine Grude, Služba za branitelje iz Domovinskog rata, broj 10-02-41-583/07 od 07.08.2007. godine	19.04.2012.
O-13	Zapovijed o izvanrednom promaknuću u čin Vojske F BiH broj 04-34-2-4245/05 od 21.04.2005. godine	19.04.2012.
O-14	Zapisnik o ispitivanju osumnjičenog Mikulić Dražena u Tužilaštvu BiH broj KT-RZ-21/05 od 18.11.2010. godine	19.04.2012.
O-15	Izveštaj Državne agencije za istrage i zaštitu broj T-16-12/3-1-04-2-225-IZ/10 od 11.04.2012. godine	10.05.2012.

3. dokazi suda

S1 - Medicinska dokumentacija Marinka Sose, dostavljena od strane KBC Split, Službe za opće, pravne i kadrovske poslove, klasa 500-02/12-01/299, urbroj:2181-147-02/MK-12-2, od 01.06.2012. godine, primljeno u Sud 07.08.2012. godine, **uvedeno kao dokaz 14.06.2012. godine.**²⁷

²⁷ U dokumentaciji dostavljeno: -Povijest bolesti; -Temperaturna lista; -Potvrda o predatim predmetima; -Anestezija; -Biokemijske pretrage; -Uputnica za transfuziološke pretrage; -Nalazi 2x; -Kopije protokola